

Tartu Ülikool
Usuteaduskond
Religiooniuuringud

Tanel Meiel

Eesti Kaitseväge veteranide religioossete veendumuste muutus
peale sõjateatris viibimist

Magistritöö

Teaduslik juhendaja
lektor, Dr. theol. Roland Karo, Tartu Ülikool

Tartu 2017

Ka kui ma kõnniksin pimedas orus,
ei karda ma kurja,
sest sina oled minuga;
su karjasekepp ja su sau,
need trööstivad mind.

Ps 23:4 (Eesti Piibliselts, 2017)

Eessõna

Magistritaseme töö teema valimisel sai otsustavaks minu kui uurija pikaajaline seotus Eesti Kaitseväega. Tänu isiklikule tunnetusele on uuringu temaatika mulle aru saadav ning olen omandanud teadmised Eesti Kaitseväe (edaspidi EKV) organisatsioonilisest keerukusest.

Olin tegevteenistuses ajavahemikul 1997-2015. Alustasin oma sõjaväelist karjääri noorsõdurina ning mind arvati reservi kapteni auastmes. Osalesin üle 18 aasta kestnud teenistuse vältel kaitsejõudude erinevate üksuste loomisel ja erinevate sõjaliste võimete arendamisel. Tegevteenistuses omandatud kogemused andis mulle teadmised EKV organisatsiooni arengust ning mul oli au kuuluda kaitseväelaste suletud ning suhteliselt piiratud vennaskonda.

Mul on olnud au teenida koos nende veteranidega, kes on ohverdanud oma riigi vabaduse eest kõik. Pühendan oma magistr töö missioonidel hukkunud ja raskelt vigastada saanud relvavendadele.

Avaldan tänu oma juhendajale Roland Karole ning andmebaasi korrastamisel annan üle tänusõnad Rein Murakale.

Uurimustöö sai võimalikuks tänu tulemuslikule koostööle autori ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste Rakendusuringute keskuse (edaspidi KVÜÕA RUK) ja Tartu Ülikooli Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskuse (edaspidi TÜ STJKK) vahel. Koostöös KVÜÕA RUKiga sai võimalikuks magistr töö teema kooskõlastamine kaitseväe ja Kaitseliiduga ning TÜ STJKK kaasabil korraldatud ühine EKV veteranide küsitlus.

Suured tänud annan edasi EKV kaplani teenistusele juurdepääsu võimaldamise eest nii missioonidel osalenud kaplanite aruannetele kui ka kaplanite tegevusaruannetele.

Täna EKV peakaplanit mjr Gustav Kutsarit ja kaplaneid kol-ltn. Taavi Laaneperet ja mjr. Raivo Nikiforovit mulle osutatud toetuse ja abi eest.

Täna EKV Toetusväejuhatust ning kaitseväe teavitushvitseri, tänu teie abile oli mul võimalik minu küsitluste levitamine ja andmete kogumine.

Olen tänulik kõikidele kamraadidele ja relvavendadele, kes leidsid aega ning vastasid minu küsimustele.

Sisukord

Lühendid	5
Kasutatud mõisted	6
1 Sissejuhatus.....	8
2 Teoreetiline taust.	11
2.1 Teoreetilise raamistiku loomine.....	11
2.2 Uurimismetodoloogia	15
2.3 Uuringu tööriistad.....	16
2.4 KV veteranide küsitlus	18
2.5 KV ja KL teenistujate küsitlus (mitte veteranid)	19
2.6 Küsitlusankeetide levitamine	20
2.7 Piirangud	21
3 Empiirilised andmed	23
3.1 Empiirilise andmestiku esitlus ja analüüs	23
3.1.1 Veteranide ja mitte veteranide jaotus peamiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel	23
3.1.2 Veteranide ja mitte veteranide suhe kaitsevägega	28
3.1.3 Konfessioonilised andmed.....	30
3.1.4 Küsitluste religioossete veendumuste grupi andmed	33
3.1.5 Religioossete huvide andmed	37
3.1.6 Religioossete tegevuste andmed	41
3.1.7 KV Kaplani teenistuse grupi andmed	43
3.2 Funktsionaalsete tegurite analüüs	47
3.2.1 Korrelatsioonikordajad	47
3.2.2 Risttabelid.....	49
3.3 Diskusioon	57
4 Kokkuvõte	63
5 Kasutatud kirjandus	65
6 Summary	68
7 Lisad	70

Lühendid

BSN-	Camp Bastion'i lühend Afganistanis
JOB-	Ühendoperatsioonide baas
ISAF-	Rahvusvahelised relvajõud (International Security Assistance Force)
EKL-	Eesti Kaitseliit
EKN	Eesti Kirikute Nõukogu
EKV-	Eesti Kaitsevägi
ESTCON-	Eesti kaitseväge kontingent missioonil
ESTCOY-	Eesti kaitseväge kompanii missioonil
KV-	kaitsevägi
KVÜÕA RUK-	Kaitseväge Ühendatud Õppeasutuste Rakendusüuringute keskuse
MPT-	Missioonide Perede Toetusprogramm
NSE-	rahvusliku teenindustoetuse element (kontingendi tagalatoetusüksus)
S1-	Staabi personalijaoskond
SPTJ-	EKV Toetuse väejuhatuse toetusteenuste keskuse tugikeskuse Sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse jaoskond
TÜ STJJK-	Tartu Ülikooli Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskuse
PPA-	Politsei- ja Piirivalveamet
OPORD	Operatsioonikäsk (Operational order)
Auastmed:	
n-srs-	nooremseersant
srs-	seersant
vbl-	veebel
kpt-	kapten
mjr-	major
kol-ltn-	kolonelleitnant
kol-	kolonel
Cdr-	kommander (US Navy, Marine Corp), kaptenleitnant, auaste võrdne kolonelleitnanti auastmega

Kasutatud mõisted

Kaitseväe veteranipoliitika – „Veteranipoliitika eesmärk on veteranide professionaalne toetamine ja ühiskondlik tunnustamine. Veteranipoliitika on suunatud nii kõigi veteranide tunnustamisele kui ka abivajajate toetamisele parimal võimalikul moel.“ (EV Valitsus, 2012)

Kaitseväe veteran – „Kaitseväe veteranipoliitika mõttes on veteranid Kaitseväe tegevuses riigi sõjalisel kaitsmisel või Kaitseväe koosseisus rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse kohaselt kollektiivse enesekaitse operatsioonis või rahvusvahelises sõjalises operatsioonis osalenud Eesti kodanikud ning kõik Kaitseväes teenistusülesannete täitmisel või Kaitseliidu sõjaväelisel väljaõppel tervisekahjustuse saamise tagajärjel püsivalt töövõimeetuks tunnistatud kaitseväelased ja Kaitseliidu tegevliikmed. Samuti Kaitseliidu tegevliikmed, kes on Kaitseliidu koosseisus kaasatud päästesündmuse, hädaolukorra ja erakorralise seisukorra lahendamisele ning päästetööle, turvalisuse ja küberturvalisuse tagamisele ning selle käigus saanud tervisekahjustuse ja tunnistatud püsivalt töövõimeetuks“ (EV Valitsus, 2012).

MPT – missiooniperede toetusprogramm. Koduleht MPT – missiooniperede toetusprogramm on internetikeskkond rahvusvahelisele sõjalisele operatsioonile suundunud tegevväelase perekonna toetamiseks missiooni ajal. Perekondadele antakse jooksvat tagasisidet missioonipiirkonnas toimuvast, jagatakse infot missioonipiirkonda pakkide saatmise võimalustest ning perekondadel on võimalus suhelda nii üksteisega kui ka Kaitseväe esindajatega läbi kinnise internetifoorumi keskkonna (EKV, 2016)

EKV Toetuse väejuhatuse toetusteenuste keskuse tugikeskuse Sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse jaoskond – tegevväelase missiooniaelset ja

-järgset sotsiaal-psühholoogilist ettevalmistust korraldab Kaitseväe psühholoogide ja sotsiaaltöötajate meeskond. Veteranide sotsiaal-psühholoogiline ettevalmistus algab missioonieelse väljaõppe käigus, kus kõigile rahvusvahelisele sõjalisel operatsioonile suunduvatele tegevväelastele antakse eriväljaõpe, mis on eeldus paremaks toimetulekuks võimalikes psühholoogiliselt kriitilistes olukordades missioonil. Tegevväelastele jagatakse infot võimalikest missiooniga seotud riskidest, räägitakse sõduri ja tema pere stressifaktoritest, antakse ülevaade võimalikest missiooniga seotud psühholoogilistest probleemidest ning õpetatakse, kuidas käituda ja suhelda kriisiolukorras. Lisaks räägitakse veteranide sotsiaalsetest tagatistest ning tutvustatakse abi andmise protsessi võimaliku vigastada saamise korral. Pärast rahvusvaheliselt sõjaliselt operatsioonilt naasmist viib kaitseväe psühholoogide meeskond veteranidega läbi missioonijärgsed grupitööd, mille käigus on kõigil grupitöös osalejatel võimalik turvalises keskkonnas ventileerida sõjalisel operatsioonil kogetut ning saada teavet missioonijärgse kohanemise hõlbustamiseks. Veteranid saavad anda tagasisidet ning teha ettepanekuid neid missioonil häirinud kitsaskohtade lahendamiseks. Missioonilt naasnutele jagatakse teavet Kaitseväe poolt pakutava psühhosotsiaalse toetuse kohta ning informeeritakse võimalusest pöörduda endale sobiva Kaitseväe psühholoogi individuaalsele vastuvõtule (EKV, 2016).

Kaitseväe kaplani teenistus – KV kaplani teenistuse rajamisel mängisid rolli Eesti Kirikute Nõukogu (edaspidi EKN) 1994. aasta otsused – EKNi koosolekul 13.07.1994 käsitleti kaplanaadi institutsiooni loomist. Otsustati: esitada igal konfessioonil ettepanekud kaitseväekaplani kontseptsiooni kohta ja nimetada komisjoni oma konfessiooni esindajad (Eesti Kirikute Nõukogu, 1994). EKNi koosolekul on 13.09.1994 päevakorrapunkt „Sõjaväekaplanite institutsiooni loomine“. Otsustati: Nimetada kaplanite institutsiooni loomisega tegelevasse töörühma esindajad ja korraldada novembris kohtumine Kaitsejõudude ja kaplan Tõnis Nõmmikuga (Eesti Kirikute Nõukogu, 1994) ning EKNi koosolekul 25.10.1994, nr 7/52 kinnitati sõjaväekaplanite institutsiooni loomise töörühm (Eesti Kirikute Nõukogu, 1994). Kaitseväe oikumeeniline kaplani teenistus taastati 1995 (Eesti kaitseväge, 1995).

Sõjateater – Kaitseväes kasutatav erialane termin, mis tähistab kontinendi või ookeani osa koos selle kohal oleva õhuruumiga, mille piires valmistatakse ette ja viiakse läbi strateegilisi operatsioone (Militerm, 2017). Mõiste on tulnud eelkõige ingliskeelsest terminist *theater of war*, mis tähistab kogu vastutusala, mis on seotud otsese sõjategevusega. Antud vastutusosal viiakse läbi sõjalisi operatsioone maaväe, õhuväe ja mereväe koostöös, kaasajal on ühendoperatsioonidesse lisandunud ka kosmose- ja küberväejuhatuse alluvuses olevad allüksused (Joint Publication 3-0, 2017).

1 Sissejuhatus.

Kaplanite olemasolu ja teenistus mitte ainult kaitseväes, vaid ka Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi PPA) alluvuses olevates üksustes näitab religioosete veendumuste olulist tähtsustamist nendes organisatsioonides.

Julgen väita, et paljuki on selle Eesti kontekstis tavapäratu tõsiasja põhjus äärmuslikes situatsioonides, millega jõustruktuurid igapäevaselt kokku puutuvad. Samas on see põhjendatud põhiseadusega – § 12 ütleb: kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalda ja diskrimineerimise õhutamine on seadusega keelatud ja karistatav. Samuti on seadusega keelatud ja karistatav õhutada vihkamist, vägivalda ja diskrimineerimist ühiskonnakihtide vahel. Ning § 40: igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. Kuulumine kirikutesse ja usuühingutesse on vaba. Riigikirikut ei ole. Igaühel on vabadus nii üksinda kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt täita usutalitust, kui see ei kahjusta avalikku korda, tervist ega kõlblust. Kuna riik kitsendab ja seab piirangud põhiseaduses tulenevatele õigustele on vajalik tagada ajateenistuses või tegevteenistuses olevatele kodanikele usuline teenindamine.

Natukene aitab usuvabadusele valgust heita ka Tõnis Nõmmik: “Eesti põhiseaduses on sätestatud, et Eestis ei ole riigikirikut. Kõikidele inimestele on

kindlustatud usuvabadus. Kaitseväes tähendab see ühest küljest, et kaitsevälase usulisi õigusi ei tohi piirata, veelgi vähem naeruvääristada, kuid samas ei saa ka kedagi sundida jumalateenistustest ega leeritundidest osa võtma. See aga ei keela kaplanil kui kristlasel kristlikku moraali õpetada või soovijatele usuõpetust anda” (Nõmmik, 2005, lk 176).

Erinevate konfessioonide kaasamine kaplanaadi töö korraldamisel on olnud huvitav ja edukas projekt. Eestile on iseloomulik, olles teatud määral muu Euroopa mõistes ääreala, olla religioonide risteel. Siiski suudetakse erinevatel põhjustel teha sisukat koostööd kõigi kristlike kirikute ja sektide vahel. Kaplani konfessioonideüleline institutsioon on näide sellest, kuidas organiseeritud usuline jõud on tänagi korraldamas organiseeritud relvaüksuste välist ja vaimu maailma. Eesti Kaitseväe oikumeenilise kaplaniteenistuse olemasolu on hea näide sellest, kuidas liberaliseerunud ja usuvabadust kinnitav kaasaegne Eesti ühiskond on siiski hoidmas kinni Kaitseväe kontekstis eelmisel sajandil loodud religioossetest traditsioonidest ning kinnistamas neid läbi rituaalide.

Usulise kaasatuse sidumine meie rahva traditsioonide ja kaitsejõudude ajalooliste rituaalidega on muutnud vaimuliku sisuga riitused oluliselt paremini vastuvõetavaks ka ühiskondlikul tasandil.

Levinud fraas “Kaevikus ei ole ateiste” on kahtlemata parim selgitus, miks on kaplanid jätkuvalt teenistuses ning miks on nende teenistus jätkusuutlik ja elujõuline. Vajadust hingelise osaduse järele tunnevad sõdurid eelkõige sõjalistel välismissioonidel ning kui suureneb oht kaotada elu ning keerulistes situatsioonides kaob lootus ning valitseb meeleheide (McLaughlin, 2010, lk 119, 129).

Teenistus sõjateatris viib tahes-tahtmata mõtte elu mõtestatuse ja kaduvuse peale. Mitmete missioonil käinud kaitseväelastega vesteldes on kõlama jäänud tõdemus: ka need, kes pole usklikud (või vähemalt ei pea end usklikuks), leiavad missioonipiirkonnas varem või hiljem tee kaplani jutule. Tulla tagasi sõjast elavana ja tervena muudab inimese vaateid elule (McLaughlin, 2010, lk 147).

Väga tabavalt on ütelnud sotsiaalantroloog Ernest Gellner: “Mõök võib küll domineerida, kuid mõõgameeste vahelist ühtekuuluvust aitavad kristalliseerida preestrid” (Gellner, 1990, lk 276). Käesolev töö otsib sellele fenomenile selgitust ning see sai otsustavaks magistritöö teema “Kaitseväe veteranide religioosete

veendumuste muutus peale sõjateatris viibimist” valimisel. Samuti eeldan, et leian kinnituse kinnistunud mõttemustrile – sõjapiirkonnas viibimine mõjutab inimese religioosseid veendumusi.

Uurimustöö eesmärgiks on selgitada välja ja kaardistada KV veteranide religioosete veendumuste muutus peale sõjateatris osalemist. Hinnates ja analüüsides uuringute tulemusi anda hinnang, kas veteranide religioosetes veendumustes on toimunud arvestatav muutus. Nullhüpoteesiks on väide, et osalemine sõjalises tegevuses ei mõjuta inimese religiooset mõttemaailma. Testhüpotees eeldab, et KV veteranidel on missioonide käigus toimunud muutus religioosetes veendumustes ning nad on rohkem huvitatud usust ja sellega seonduvast. Konkreetsemalt soovin saada teada, kas ja kuidas mõjutavad veteranide religioossust sõjateatris saadud traumaatilised elamused. Selleks on tarvis võrrelda omavahel kahe grupi vastuseid religiooni puudutavatele küsimustele – sõjakogemusega veteranid ja vahetu lahingutegevuse kogemusega kaitseväelased. Eeldatavaks tulemuseks on märkimisväärne vahe veteranide ja mitte veteranide vahel.

Töö esimeses etapis viidi läbi kaks veebipõhist küsitlust – esimene küsitlus oli suunatud KV veteranidele ning teine kaitseväelastele, kes ei ole olnud sõjateatris. Teises etapis toimus kogutud andmete töötlus ja analüüs.

Töö jaguneb neljaks osaks: 1) teoreetiline taust; 2) metoodika ja valimi kirjeldus; 3) tulemuste kirjeldus ja analüüs ning diskussioon; 4) järeldused.

Töö lõpptulemusena on välja toodud veteranide religioosete veendumuste muutus. Suure tõenäosusega on uuringu lõpptulemus vajalik mitte ainult Kaitseväe kaplani teenistusele, vaid ka teistele jõustruktuuridele (PPA), kelle teenistujad on missioonidel kriisipiirkondades.

Tasub mainida ka valdkonna vähest uuritust akadeemilisel tasandil (Hasanovič & Pajevič, 2015). Uuringu tulemused leiavad seetõttu otsese väljundi reaalsesse ellu. Uuringu tulemused on vajalikud Kaitseväe veteranipoliitikas kehtestatud toetustegevuse planeerimisel ja elluviimisel.

2 Teoreetiline taust.

2.1 Teoreetilise raamistiku loomine.

Alates 1995 kuni 2015 on EKV allüksused osalenud 6 suuremas sõjalises operatsioonis koos liitlasvägedega: Horvaatia (1995); Bosnia ja Hertsegoviina (1996-2007) Liibanon (1997); Kosovo (2000-2007), Iraak (2003-2007), Afganistan (2003-2015). Samuti on EKV allüksused osalenud erinevatel rahutagamise ja väljaõppe missioonidel Iisraelis, Süürias, Makedoonias, Aafrika Sarves, Malis, Vahemerel ja Kesk-Aafrika Vabariigis. Kokku on KV veterane ca 2700 (EV Kaitseministeerium, 2007). Sõjalistes operatsioonides on hukkunud 11 Eesti kaitseväelast ning paarkümmend veterani on saanud raskelt vigastada.

Koos sõduritega on missioonidel teeninud ka KV kaplanid. Vaimuliku kaasamise põhjuste ja rollide selgitus sõjateatris aitab mõista ja avada veteranide religioossust. Kaplan on eelkõige üksuses teeniv sõjaväe vaimulik ning kujundab otseselt võitlejate religioosseid arusaamu. Kaplanaadi olemuse, ülesannete ja tegevuse kirjeldamine annab aimu kaitseväelaste usulistest veendumustest.

Kaplani roll missioonil on eelkõige ülema nõustamine ning isikkoosseisu vaimulik ja hingehoidlik teenistus. Kaplan on S1 (personaliosakond) ohvitser ning täidab ka teatud määral psühholoogi kohuseid. Kaplani roll sõjateatris on toetavas ja tagavas funktsioonis koos meedikutega. Oluline on see, et kaplan on koos meedikuga otseselt rindel ning teised toetus elemendid tagalas. Kaplani teenistuse taasloomisel oli ka kaalumisel ametinimetus välipastor kui analoog velskrist (välilõikaja), kuid sellest loobuti.

“Kaplanid toetavad surijaid ja haavatuid, k.a. mitteusklikke. Kaplan on sõduritele midagi isa või vanema venna taolist, kellega saab rääkida kõigest,

kartmata, et kõneldu kuhugi “lekib”. Erinevalt psühholoogidest on kaplanitel pihisaladuse pidamise õigus ja kohustus. Eriti oluline on kaplani osa siis, kui on toimunud otsene kontakt vastasega, keegi omadest on saanud haavata või suisa hukkunud. Siis on kaplani osa aidata võitlejatel (nii füüsiliselt kui vaimselt haavatutel) toime tulla oma emotsioonidega, jälgida, et hukkunute surnukehad saaksid väärikalt kodumaale saadetud jne “ (Nigola, 2012).

Vastavalt sõjalise missiooni eesmärgile on ka kaplanite roll ja tegevus erinev. Rahuvalve missioonidel Balkanil oli kaplani ülesandeks eelkõige langenute hooldus. Erinev on olukord Ukrainas. Lisandunud on kaplani suur roll vastase sõjavangide kohtlemisel. Tänu Ukraina sõjalistele sündmustele on tõusnud prioriteediks sõjavangide hingehoiu teema.

Sõjateatris koos üksusega teenival kaplanil on määratud operatsioonikäsuga ülesanded ja teenistuskohustused. Toon siinkohal näitena väljavõtted ISAF (International Security Assistance Force) Eesti kontingendi (ESTCON-13) helmindi provintsi koosseisus teeninud kaplani ülesanded ja teenistuskohustused. Kaplani ülesanne on Afganistani islamiriiki lähetatud EKV isikkoosseisu vaimne, hingeline ja sotsiaalne teenimine. Missioonieelne ettevalmistus: viia ennast kurssi Afganistani ajaloo, kultuuri ja religiooniga; vajadusel viia läbi eelnevatel teemadel loengud isikkoosseisule; koostada kaplani toetuse plaan (missioonieelne, missioonil ja missioonijärgne); kontakteeruda KV Logistikakeskuse Sotsiaalse ja psühholoogilise toetuse jaoskonnaga (edaspidi SPTJ) koostööks isikkoosseisu ja nende perede teenimisel (Missioonide Perede Toetusprogramm (edaspidi MPT)). Tegevus missioonipiirkonnas: viia ennast kurssi langenute hooldusega ja kaplani rolliga selles olukorras; vajadusel viia läbi kriisinõustamine; osaleda kabelis toimuvatel palvustel koalitsiooniüksuste kaplanitega ja viia läbi religioosseid talitusi koalitsiooniüksustele üksuste isikkoosseisu soovil; viia läbi mälestuspäevi EKV liikmete hukkumiste aastapäevadel. Lisaks mainitud ülesannetele lisanduvad veel teenistuskohustused: ülemate nõustamine erialaselt; isikkoosseisu hingehoid; koostöö Meditsiini ja psühholoogia teenistuse ja MPT-ga; isikkoosseisu külastamine haiglates ja kinnipidamiskohtades; KV eetikakoodeksi õpetamine ja hindamine (EKV, peastaap, 2012).

Kirjeldamaks sõjateatris valitsevat religioosset õhustikku toon järgnevalt mõningaid väljavõtteid KV kaplanite missiooniaruannetest.

Üksuste ESTCON-4 ja NSE-4 kaplani tegevuse aruanne sisaldab järgnevaid tegevusi: Jumalateenistused – võimalusel iga pühapäev (operatsioonide ajal ei toimunud), armulauale võetud kaitseväelasi 25 (1/3 britid), mälestusjumalateenistus; viidud läbi hingehoidlikke vestlusi, peale ühe sõduri haavata saamist vestlusring jaokaaslastega; pühitsemisi ja õnnistamisi – 4; aastavahetuse ja jõulude sisustamine. Üksuse usuline olukord: olukord Eesti keskmine, kuid muutus peale esimesi lahingkontakte. Oli usklikke (EKV kaplani teenistus, 2008).

ESTCON-7 kaplani missiooniaruanne sisaldab järgmist. Jumalateenistused – laagrites 5 väliliturgiat, 2 palveteenistust, 2 välijutlust; põhibaasis 6 liturgiat, 16 kaplanite ühispalvust, 14 mälestusrivistust ja 3 õhtuteenistust; kohalikes pühakodades 1 palveteenistus Kandahari lennubaasi Miikaeli õigeusu kabelis; hospitalis 1 usutalitus (püha õlitamine); muu – osaleti 2 liturgial BSN-i Leathernecki kabelis, 2 leinapalvust, 2 mälestusrivistust ja 2 ärasaatmist kolme Eesti kaitseväelase vbl A. Tikko; vbl E. Salmus, srs R. Kangi auks. Armulauale võetud kaitseväelasi – 15. Ristimisi – 2 (1 õigeusku, 1 luteri usku). ESTCON-7 usukuuluvuse statistika tunnusplaatide järgi: uuudub usuline kuuluvus (NONE) 214; kristlasi 50 (38 luterlast, 10 apostlik-õigeusklikku, 2 rooma-katoliiklast), 2 kõrgreligiooni pooldajat (1 budist ja 1 muslim), 9 muude usundite pooldajat, 9 eesti uuspaganat, 2 teadmata usulise kuuluvusega ja 1 mormoon (EKV kaplani teenistus, 2009).

ESTCON-8 missiooniaruanne kirjeldab järgmisi tegevusi: Jumalateenistused – laagrites 6, armulauale võetud kaitseväelasi 29; hospitalis 2 matuseteenistust (n-srs K. Jalaka ja briti sõduri ärasaatmine); 2 ristimist; 4 leerioõnnistamist. Jumalateenistustel osalenud ka teiste kirikute liikmeid. Kaplani hinnangul ei ole missiooni piirkonnas oikumeenilisel pinnal mingeid probleeme. Usukuuluvuse statistika: 18 luterlast, 1 metodist, 1 muu kristlane, 6 õigeusklikku, 8 eesti uuspaganat, 104 puudub usuline kuuluvus (NONE) ja 15 teadmata usulise kuuluvusega võitlejat (EKV kaplani teenistus, 2010).

ESTCON- 12 kaplani tegevus. Jumalateenistusi 4, armulauale võetud kaitseväelasi 11, ristimisi 5, piht: 2, konfirmatsioone 5. Lisaks pastoraalnõustamised, filtreerimine (tunnete ventileerimine ja stressi ulatuse määramine) ja kriisinõustamine allüksustes. Hommikupalvused hospitalis, raskelt haavatud Eesti kaitseväelase hingehoid. Koostöö MPT-ga ja SPTJ-ga (EKV kaplani teenistus, 2012).

ESTCOY- 15 ja NSE- 14 kaplani tegevus: Jumalateenistusi 11, 120 armulauale võetud kaitseväelast, ristimisi: 18, 24 konfirmeeritut, meditsiinisoomuki õnnistamine, MPT veebilehele kirjutatud 23 teemalugu, 27 hingehoidlike vestlusi Lisaks 4 leerikursust ja 2 ristirännaku korraldamine läbi seitsme JOB BSN-i kiriku (EKV kaplani teenistus, 2013).

Kaitseväe rahuajal toimuvat kaplani teenistuse tegevust ilmestab kol-ltn Taavi Laanepere (KV peakaplan 2007-2016) saadetud KV kaplanite tegevustabelite koondandmestik – vt Tabel 1 (2006, 2009-2013 a KV kaplanite tegevuse koondtabelid on lisatud digitaalsel kujul Lisas 8). Läbi 6 aasta koondtabeli (Tabel 1) on näha muljetavaldav ristimiste koguarv – 739 ning ka on märkimisväärne pihil käinute arv – 274. Samuti on näha kaplanite hõivatust KV eetikakoodeksi õpetamisel ning hindamisel.

	Palvus			Jumala-teenistus			Ristimine	Leer	Laulatus	Armulaud	Piht	Matus	Pühitsemine	Leeritunnid	Piiblitunnid	Eetika tunnid
	äraosa	maastik	mu kohi	väeosa	maastik	kirik										
2006	90			68	26	111	549	83	28	88	6	34	22	75	200	173
				205												
2009	101	17	62	24	8	81	57	77	3	110	52	18	28	95	9	186
	180			113												
2010	96	33	62	5	24	55	25	22	8	236	88	22	11	87	15	67
	191			84												
2011	77	32	42	6	16	69	26	32	5	242	40	7	7	86	29	81
	151			91												
2012	77	25	74	18	11	51	41	53	3	169	44	17	2	126	32	97
	176			80												
2013	77	25	74	18	11	51	41	53	3	169	44	17	2	126	32	97
	176			80												
KOKKU	964			653			739	320	50	1014	274	115	72	595	317	701

Tabel 1. KV kaplanite tegevuste koondtabel

Eestis on seni suhteliselt regulaarselt viidud läbi uurimusi missioonilt vahetult saabunud kaitseväelastega. Vastavate uuringutega alustas Kaitseministeeriumi tellimusel 2011. aastal Rahvusvaheliste Kaitseuuringute Keskus. Uuringute eesmärgiks oli välismissioonile siirduvate ja sealt saabuvate

kaitseväelaste motivatsiooni, hinnangute ja hoiakute väljaselgitamine. Alates 2015 aastast on sarnaseid uurimusi viinud läbi Tartu Ülikooli juures olev Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskus (edaspidi TÜ SJKK). Need uuringud ei võimalda aga saada teavet veteranide kohta pikemas perspektiivis, mis tähendab, et puudub informatsioon selle kohta, kuidas veteranidel läheb aasta või 5 aastat peale missioonilt saabumist (Truusa & Trumm, 2016).

Otseselt veteranide religioossete veendumustega seotud kvalitatiivseid uuringuid on teostatud väga vähe (Hasanovič & Pajevič, 2015). Sõjateatris osalenud veteranide uuringuid on viidud läbi USA relvajõududes, kuid need on keskendunud eelkõige posttraumaatilise stressihäire (järgnevalt PTSD) ravi ja ennetuse korraldamiseks. Eesti kaitseväelaste (KV veteranide ja mitte veteranide) religioossete veendumuste uurimine käesolevas töös on minu parima teadmise kohaselt esmakordne.

2.2 Uurimismetodoloogia

Tegemist on kvantitatiivse ristlõikeuuringuga, mis keskendub ajaperioodile 1995-2015 ning mille hüpoteesiks on, et Kaitseväe veteranide religioossed veendumused on muutunud tugevamaks ning on püsivad ka peale sõjateatrist lahkumist.

Esimeses peatükis joonistasin välja alljärgneva empiirilise andmestiku mõistmiseks vajaliku teoreetilise raamistiku. Käesolevas kirjeldan esmalt empiiriliste andmete kogumiseks loodud instrumendi saamislugu. Seejärel tuleb juttu andmestikust enesest ja siis analüüsivahendeist.

Uuringuhüpoteesi kinnitamiseks või ümberlükkamiseks oli tarvis võrrelda missioonil osalenud ja mitteosalenud kaitseväelaste religioossust. Sobilik viis seesuguse võrdluse sooritamiseks oli vastavate gruppide anketeerimine (vt allpool). Kuivõrd valim kujunes küllaltki suureks (vt taas allpool), osutus võimalikuks kasutada analüüsifaasis andmete töötluste programmi SPSS 23.0. Andmete

analüüsis kirjeldan tulemuste valiidsust ja reliaablust. Kasutades matemaatilisi algoritme analüüsin võimalike korrelatsioone ja sõjateatri mõju suurust ning tulemuste statistilist olulisust. Lähtuvalt analüüsist tagan oma andmete visualiseerimise ja esitluse lihtsuse.

2.3 Uuringu tööriistad

Uuringu esmaseks eesmärgiks oli sobiliku religioossete veendumuste mõõteinstrumenti loomine ja sellele teoreetilise baasi leidmine. Esialgne valik langes Allporti ja Rossi usulise orientatsiooni skaalale (Allport & Ross, 1967). 1967. aastal võttis Allport kasutusele internaalse (seesmise) ja eksternaalse (välise) usulise orientatsiooni mõiste ning koostas küsimustiku nende mõõtmiseks. Esmaselt käsitles Allport sisemist ja välist usulist orientatsiooni kui ühe faktori vastaspooluseid. Hiljem Allport ja Ross leidsid siiski, et sisemine ja välimine orientatsioon ei sõltu üksteisest otseselt ning seega leidsid nad, et tegu on kahe erineva dimensiooniga. Sellisest tulemusest lähtudes pakkusid nad välja 4 religioossuse tüüpi: seesmine (kõrge sisemine, madal väline skoor); väline (kõrge väline, madal sisemine skoor); valimatult proreligioosne (kõrged sisemine ja välimine skoor); ja valimatult antireligioosne (madalad sisemine ja välimine skoor) (Allport & Ross, 1967). Allporti ja Rossi skaalat täiendas hiljem Batson, lisades ka kolmanda karakteristiku sisemise ja välise kõrvale – pidev otsing (religioon kui otsing) (Batson, 1993, lk 166).

Mainitud skaalat on Eesti kontekstis kasutanud Hõbe Treufeldt oma 2013. a seminaritöös (Treufeldt, 2013). H. Treufeldt kasutas usulise orientatsiooni skaalat, mille algallikaks oli Tea Raisti eestikeelne adaptatsioon Allport ja Rossi ning Bastoni skaaladest (Raist, 1998). H. Treufeldti uuringu küsimustikus kasutatud skaala ei sobi aga paraku KV veteranide religioossusse uuringuks, keskendudes ainult usklike orientatsioonile.

Empiirilise aineistiku kogumise instrumenti koostas in seetõttu ise erinevate eeskujude baasilt. See hõlmab kaht iseseisvat poolstruktureeritud küsitlust. Esimene küsitlus uurib KV veterane ning teine on samal metoodikal põhinev

küsitlus KV ja KL teenistujatele, kes ei ole osalenud missioonil. Mõlema küsimustiku küsimused toon ära lisas (Vt Lisa 2, Lisa 3).

Küsitluste loomisel lähtusin paljude õpetlaste soovituselt kasutada mõõteinstrumenti loomisel Allporti ja Rossi usulise orientatsiooni skaala sisemisi ja väliseid muutusi kirjeldavaid faktoreid, kuid võtta seejuures tõsiselt arvesse vaadeldava populatsiooni eripärasid (Neyrinck, Lens, Vansteenkiste, & Soenen, 2010)

Seda veelkord üle rõhutades - soovisin saada teada, kas ja kuidas mõjutavad sõjateatris läbi elatud sündmused KV veteranide religioossust. Võrdlen kahe grupi vastuseid – veteranide ja mitte veteranide omasid. Uurimisprobleemi lahendamiseks otsitakse vastuseid alljärgnevatele uurimusküsimustele. Ankeet koosnes 5 küsimuste grupist, mis kokku hõlmasid 22 küsimust, mis olid disainitud kirjeldama veteranide religioosseid veendumusi:

1. Üldstatistiliste küsimuste grupp
 - 1.1. Milline on KV veterani sotsiaalne, demograafiline taust? (Vanus, auaste, haridus, staaž, sugu, kodune keel)
 - 1.2. Kui mitmel korral on sõdur osalenud missioonil?
2. Konfessiooni küsimuste grupp
 - 2.1. Milline on veteranide konfessiooniline kuuluvus?
 - 2.2. Kas sõdur on ristitud?
 - 2.3. Kas ristimine toimus missioonil?
3. Religioosete tegevuste grupp
 - 3.1. Milliseid on tegevused (kindel rituaal, palve) enne ohtlikku ülesannet?
 - 3.2. Missioonil olles oli kaasas Piibel?
 - 3.3. Kas tehakse seoses missiooniga tätoveeringuid? (Soovin teada, kas sarnaselt nt Ameerika sõduritega on ka Eesti KV veteranidel kombeks tähistada oma läbielamised sõjateatris või religioossed veendumused tätoveeringuga. Meie liitlasvägede sõdurite hulgas on antud tegevus väga levinud).
4. Religioosete veendumuste grupp

- 4.1. Kui palju veteranidest usub Jumalasse (või muusse kõrgemasse jõusse), saatusesse?
- 4.2. Kas Sõdurijumal on olemas?
- 4.3. Kas kaevikus on ateiste?
- 4.4. Kas sõjateatris on tunda Jumala (või muu kõrgema jõu) kohalolekut?
- 4.5. Kui palju mõjutasid veteranide läbielamised sõjateatris nende suhet religiooni?
- 4.6. Kui palju tunti huvi vastase religiooni vastu?
- 4.7. Kui palju on usulist, vaimset arengut tagant tõuganud suurenev teadlikkus oma rahvuslikust ja religioosest identiteedist (kristlik kultuuri taust)?
- 4.8. Kas relval on hing?
- 4.9. Kas sõjamasinal on hing?
5. Kaplani teenistuse grupi küsimused
 - 5.1. Kuidas suhtutakse kaplani teenistusse? (Missioonil, tavateenistuses)
 - 5.2. Kui palju suheldakse kaplaniga?
 - 5.3. Kuidas hinnatakse kaplani teenistuse vajalikkust?
 - 5.4. Miks suhtlesid kaplaniga?

Loodud tööriistaga kogutud andmeid analüüsisin statistiliselt. Võrdlesin veteranide ja mitte veteranide empiirilisi andmeid, samuti kasutasin võrdluseks 2011. a rahvaloenduse andmeid ning 2015. a tehtud uuringut „Elust, usust ja usuelust“.

2.4 KV veteranide küsitlus

2012. aasta detsembris kinnitas Eesti Vabariigi Valitsus perioodiks 2012-2017 Kaitseväge ja Kaitseliidu veteranide poliitika. 2016. aastal on ette nähtud selle poliitika uuendamine järgmiseks perioodiks; sellest lähtuvalt tellis Kaitseministeerium ankeetküsitluse, mille eesmärgiks oli selgitada välja Eesti veteranide suhtumine veteranipoliitikasse; selgitada välja, kes on Eestis veteranid, kuidas nad elavad ja mis nende praegust elujärge on mõjutanud. Püstitatud eesmärkidest lähtuvalt koostas ankeetküsitluse küsimustiku Tartu Ülikooli

ühiskonnateaduste instituudi juures paiknev Strateegilise Jätksuutlikkuse Kompetentsikeskus. Põhiküsimustikule lisati minu poolt koostatud veteranide religioosseid vaateid ja käitumist peegeldav küsimusteplokk (üldstatistliste küsimuste grupp on koostatud ühiselt TÜ SJKK-ga). Veteranidele esitatud küsitluse küsimusi oli kokku 71 (Lisa 2). TÜ SJKK andmeesitluses religiooni ploki küsimusi ei käsitleta. Küsimustike ühendamise ajendiks oli soov kokku hoida vastajate ressursi ning vähendada küsitluste arvu, mis on kaitsevaldkonnas niigi suhteliselt suur (Truusa & Trumm, 2016).

Kutse küsitluses osaleda koos elektroonse küsimustiku veebiaadressiga saatis kõikidele veteranidele Kaitseväge toetuseväejuhatuse toetusteenuste keskus. Ankeeti oli võimalik täita perioodil 06.04.2016-23.05.2016 Tartu Ülikooli Lime Survey küsitluskeskkonnas. Küsitluse toimumisperioodi vältel saadeti veteranidele kaks meeldetuletust. Kaitseväge andmetel oli 2016. aasta aprillis Eestis ligi 2700 veterani. Küsitluse veebikeskkonda laekusid 1036 veterani poolt antud vastused (kuna valdavale osale küsimustele vastamine oli vabatahtlik, on vastamismäär erinevate küsimuste lõikes üsna erinev). Seega osales küsitluses enam kui kolmandik (38%) Eesti Kaitseväge veteranidest. Küsitluses osalenud veteranide sotsiaal-demograafiline struktuur on sarnane Kaitseväge andmebaasi kantud veteranide sotsiaal-demograafilise struktuuriga. Seega võib küsitluse valimit pidada esinduslikuks üldkogumi suhtes (Truusa & Trumm, 2016).

2.5 KV ja KL teenistujate küsitlus (mitte veteranid)

Ankeeti oli võimalik täita perioodil 11.12.2016-03.03.2017 Tartu Ülikooli Lime Survey küsitluskeskkonnas. Valimiks vormistus 388 vastajat. Kuna valdavale osale küsimustele vastamine oli vabatahtlik, on vastamismäär erinevate küsimuste lõikes üsna erinev. Küsimustiku levitamiseks kasutasin KVÜÕA RUKi, KL kaplani teenistuse ja KV toetusväejuhatuse abi.

Tänu heale koostööle TÜ SJKK keskuse teaduritega lisasin mitte veteranide küsitlusele ka neid huvitavate teemade plokki. See hõlmas kokku 18 küsimust. Kokku oli ankeedis küsimusi 50 (Lisa 2). Teadurid tundsid huvi kaitseväelaste emotsionaalse seisundi, ühiskondliku aktiivsuse ja teenistuskohustuste tõttu ümberasumisega seotud probleemide vastu. Vastavalt kokkuleppele ei kajasta ma seda küsimusteplokki oma uurimustöös.

2.6 Küsitlusankeetide levitamine

Enne instrumendi käivitamist viisin läbi mõlema küsitluse piloottesti. Küsitlusi testisid ca 20 veterani ja ca 15 mitte veterani, kellele saatsin küsitluse lingi. Testperioodil (veebruar-märts 2016) viisin sisse keelelised muudatused ja parandused. Mõlema küsitluse levitamiseks kasutati Tartu Ülikooli Lime Survey küsitluskeskkonda. Veteranide küsitluse levitamiseks saadeti aktiveeritud veebilink KV toetusväejuhatusele, kes tagas info edastuse veteranidele. KV toetusväejuhatus uuendab iga-aastaselt oma veteranide andmebaasi (isiklikud meiliaadressid). Kõigil veteranidel oli reaalne ja ühesugune võimalus vastata küsitlusele, populatsiooni kõik struktuuri osad on kajastatud ning valim on piisavalt suur seega on representatiivse valimi moodustumise tingimused täidetud (Õunapuu, 2012).

Mitte veteranide küsitlus saadeti osalejatele meili teel (aktiveeritud veebilink), kasutades selles KV toetusväejuhatuse, KVÜÕA RUKi ja KL kaplani teenistuse abi, samuti lisati see KV väljaõppe- ja küsitluse keskkonda ILIAS. Eelpool mainitud levitamise viis tagab esindusliku valimi moodustumise, kuna kõigil kaitseväelastel oli võrdne võimalus vastata küsimustikule, kogu organisatsioon oli esindatud ning statistiliselt oli valim piisavalt suur.

Küsitlustele vastamine oli anonüümne ning küsimuste koostamisel arvestati, et ei oleks võimalik määratleda täpset vastajat (näiteks on auastme küsimuses toodud üheks grupiks kokku vanem- ja kõrgemad ohvitserid).

2.7 Piirangud

Kooskõlastasin oma veteranidele suunatud küsitluse KVÜÕA RUK ja TÜ SJKK kaasabil Kaitseministeeriumiga. Sotsiaal-demograafiliste küsimuste grupp oli kasutatav ühiselt (koostöös TÜ SJKK ga) ning seejärel kooskõlastas Kaitseministeerium 18 küsimusest koosneva religioossete veendumuste küsimuste grupi. Kahjuks jättis Kaitseministeerium välja veteranide küsitlusest 5 minu küsimust. Ministeerium põhjendas küsimuste limiteerimist vajadusega vähendada küsitluse mahtu. Välja jäid järgnevad küsimused:

1. Kas relval on hing?

Vastuse variandid: Jah; Ei.

2. Kas sõjamasinal on hing?

Vastuse variandid: Jah; Ei.

3. Missioonil olles oli mul Piibel?

Vastuse variandid: Jah; Ei.

4. Kui palju on Teie usulist, vaimset arengut tagant tõuganud Teie järjest suurenev teadlikkus oma rahvuslikust identiteedist (kristlik kultuuri taust)?

Vastuse variandid: (Likerti 5- palli skaala) 1- Ei mõjuta üldse; 2- Mõjutab väga vähe; 3- Mõjutab natukene; 4-Mõjutab palju; 5- Mõjutab väga palju.

5. Suhtlesite missioonil olles kaplaniga, sest

Vastuse variandid (võimalik valida mitu vastuse varianti: 1- ta on hea kamraad; 2- ta aitas mind vaimselt, 3- temaga oli hea rääkida, 4- vajasin teda kui vaimulikku; 5- teenistuskohustused nõudsid seda, 6- muudel põhjustel.

Samal perioodil kooskõlastasin oma magistritöö teema KVÜÕA RUKiga, vastavalt kokkuleppele esitan oma töö tulemused ka KVÜÕA teaduslikus perioodikas (KVÜÕA, 2016). Veteranide uuringut ettevalmistav periood oli lühike ja intensiivne. Kaitseministeerium soovis veteranidele suunatud küsitluse

levitamist alustada aprilli alguses, saavutamaks suurim vastamise protsent, kuna Veteranipäeva tähistamine oli planeeritud 23.04.16. Eespool nimetatud kooskõlastused ja kokkulepped tuli saavutada suhteliselt lühikese ajaga (jaan-veeb 2016) ning nende eeldusteks olid mitmed isiklikud kohtumised KVÜÕA RUK ja KV toetusväejuhatuse alluvuses oleva KV kaplaniteenistusega.

Levitamiseks veebipõhist mitte veteranidele suunatud küsitlust Kaitseliidus (edaspidi KL), oli vajalik lisaks KV ka KL poolne kooskõlastus, esitasin taotluse KL ülemale ning sain positiivse vastuse (Kaitseliit, 2016).

Lisaks kõigele oli vaja saata kooskõlastamiseks mitte veteranide küsimused ka Kaitseväge ja Kaitseliidu riigisaladuse kaitse komisjonile. Enne eespool nimetatud komisjoni kooskõlastust oli suhteliselt suur tõenäosus, et tööle võib Kaitseväge seada piirangu "Asutusesiseseks kasutamiseks".

Olen veendunud, et ilma eelteadmisteta KV ja KL organisatsioonilistest reeglitest ja struktuurilisest omapärast oleks tavauurijal raske saavutada samasuguste uuringute korraldamisel edu.

3 Empiirilised andmed

3.1 Empiirilise andmestiku esitus ja analüüs

Magistritöö käesolevas osas esitan veteranide küsitluse ja kontrollgrupi küsitluse andmestiku. Andmete esitusel keskendun kahe küsitluse võrdlusele ning vajadusel töötlen andmeid nii, et need sobituksid ühisesse taustsüsteemi. Andmete võrdlemiseks on sobilik eelkõige nende esitamine läbi vastajate protsentuaalse osakaalu valimisse.

Jagasin antud alapeatüki veelkord kuueks alamjaotuseks. Esitan töödeldud ja analüüsitud empiirilised andmed grupeerituna järgmiselt:

- 2.1.1 Veteranide ja mitte veteranide jaotus peamiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel
- 2.1.2 Veteranide suhe kaitseväega
- 2.1.3 Konfessiooni andmed
- 2.1.4 Küsitluste religioossete veendumuste grupi andmed
- 2.1.5 Religioossete huvide andmed
- 2.1.6 Religioossete tegevuste andmed
- 2.1.7 KV Kaplani teenistuse grupi andmed

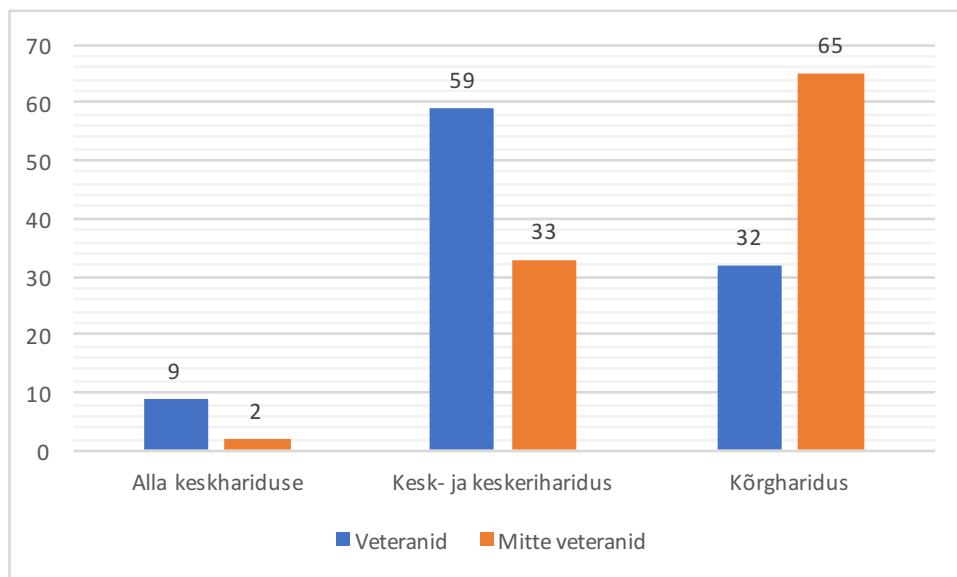
3.1.1 Veteranide ja mitte veteranide jaotus peamiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel

Valdav osa küsitlustes osalenuid on kuni 45 aastased: 828, N= 952, veteranidest (87 %) ning mitte veteranidest 324, N = 397 (82 %). Pensioniealisi veterane oli 19, s.o vaid kaks protsenti ning pensioniealisi mitte veterane oli 13 (3 %). Naissoost veteranide osakaal Kaitseväes on Kaitseministeeriumi andmetel

madal 2 %, kuid veteranide küsitluse vastanute hulgas on naisi 38 (4 %, N = 952) ja kontrollgrupi küsitluses 46 naist (12 %, N = 396). Valdav enamus veteranidest, s.o 901, N = 939 (96 %), märkis oma koduseks keeleks eesti keele ning kontrollgrupi puhul vastas 378 (N = 388) kaitseväelast samamoodi, s.o 97 % (tabel 2).

Sotsiaal- demograafiline tunnus	Veteranid		Mitte veteranid	
	Vastajate arv	%	Vastajate arv	%
Vanus	952	100	397	100
18-35 aastane	438	46	191	48
36-45 aastane	390	41	133	34
46-55 aastane	105	11	60	15
vanem kui 55 aastat	19	2	13	3
Sugu	952	100	396	100
Naine	38	4	46	12
Mees	914	96	350	88
Kodune keel	939	100	388	100
Eesti keel	901	96	378	97
Vene keel	38	4	10	3
Haridus	933	100	396	100
Põhiharidus	43	5	2	1
Kutseharidus põhihariduse baasil	34	4	4	1
Keskharidus	203	22	45	11
Kutseharidus keskhariduse baasil	146	15	31	8
Keskeriharidus	210	22	56	14
Rakenduskõrgharidus	118	12	87	22
Kõrgharidus (bakalaureusekraad)	84	9	74	19
Kõrgharidus (magistri-/doktorikraad)	101	11	97	24

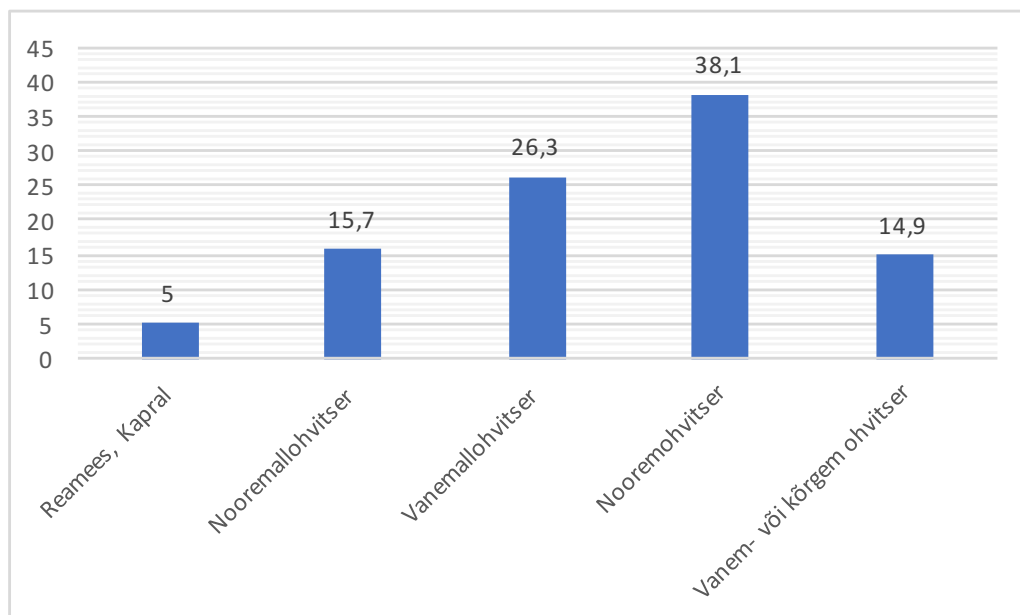
Tabel 2. Sotsiaal demograafilised tunnused

Joonis 1. Haridustasemete võrdlus

Hariduse lõikes on vastanud veteranide hulgas kõige enam erinevates

vormides keskharidusega vastanuid – 559, N = 933 (59 %) ja kõige vähem on põhiharidusega vastanuid – 77, N = 933 (9 %). Mitte veteranide lõikes on aga tulemused järgnevad: keskharidusega vastajaid oli 132, N = 396 (33 %) ja põhiharidusega 6, N = 396 (2 %) vastajat. Kõrgharidusega veterane (arvestades ka rakenduskõrgharidust) on vastanute seas kolmandik, s.o 303 (N = 933) veterani (32 %), mis on mõnevõrra vähem kui Eestis keskmiselt (38 %) (Education at a Glance 2016, 2016). Kõrgharidusega inimeste väiksem osatähtsus veteranide seas võib olla tingitud sellest, et vastavalt Kaitseväeteenistuse seadusele on kõrgharidus nõutav alates ohvitseri auastmest, samas põhiosa missioonide koosseisust moodustavad sõdurid. Kontrollgrupis on kõrgharidusega vastanuid oluliselt rohkem – 258, N = 396 (65 %) (Joonis 1). Kõrghariduse erinevus on seotud missioonil teenivate allüksuste ja rahuaegsete üksuste erineva struktuuriga, sõjaaja- ja missiooniüksuste ohvitseride ametikohtade arv on oluliselt piiratum kui rahuaja struktuuri üksustel. Kontrollgrupis osalenutest on ligi pooled, 210 vastajat, N = 396 (53 %) kas nooremohvitserid või vanem- või kõrgemad ohvitserid, sõduri/kaprali auastmes on vaid 20 vastajat (5 %) ning allohvitsere 166 (42%) (Joonis 2).

Joonis 2. Jaotumine auastmete järgi (mitte veteranid)

Pooled veteranidest, 446 (N = 900), elavad Harjumaal, mitte veteranidest 216 (N = 396) s.o 55 %. Nagu Eestis üldiselt, elavad ka veteranidest enamus 478, N = 929 (52 %) suuremates linnades (Tallinn, Tartu ja maakonnakeskused).

Mitte veteranide antud andmed on selles osas veelgi ilmekamad – suuremais linnades elab 233, N = 396 (60 %). Väiksemates linnalistes asulates elab kolmandik ning maapiirkondades kuuendik veteranidest. Mitte veteranide küsitlusele vastanutest elab neljandik väiksemates linnalistes asulates ja 15 % elavad maal (tabel 3).

Sotsiaal- demograafiline tunnus	Veteranid		Mitte veteranid	
	Vastajate arv	%	Vastajate arv	%
Elukoht	900	109	396	110
Harjumaa	446	50	216	55
Hiiumaa	2	1	3	1
Ida- Virumaa	22	3	13	4
Jõgevamaa	13	2	7	2
Järvamaa	20	3	9	3
Läänemaa	33	4	12	4
Lääne-Virumaa	55	7	24	7
Põlvamaa	8	1	3	1
Raplamaa	29	4	9	3
Saaremaa	23	3	9	3
Tartumaa	119	14	44	12
Valgamaa	12	2	4	2
Viljandimaa	19	3	4	2
Võrumaa	39	5	22	6
Pärnumaa	35	4	17	5
Elan välismaal	25	3	0	0
Elukoht (asulatüüp)	929	100	396	100
Suur linn (Tallinn, Tartu)	408	44	193	49
Maakonnakeskus	70	8	40	11
Väikelinn/ alev	180	19	66	16
Alevik/ suurem küla	111	12	37	9
Väiksem küla/ talu	160	17	60	15

Tabel 3. Maakond ja asulatüüp

Küsitletud veteranidest ligi 4/5 (727, N = 947) elas vastamise hetkel koos abikaasa või elukaaslasega, ametlikus abielus on aga pooled vastajatest (474, N = 937), kontrollgrupi andmed on väga sarnased – koos abikaasa/elukaaslasega elab

278, N = 396 (70,2 %) ning abielus on 198, N = 398 (49,7 %) vastajatest. Kuigi ligi 40 % veteranidest (364, N = 937) ja mitte veteranidest (156, N = 398) on ametlikult vallalised, ei ela kooselus vaid 146 veterani (15%) ja 81 (20 %) mitte veterani.

Bioloogilisi lapsi on 661 veteranil (N = 936; 70 %) ja 251 mitte veteranidel (N = 396; 63 %). Valdavalt on veteranide peres üks või kaks last – 486 vastajat (73 %), kolm ja enam last on ligi neljandikus veteraniperedest – 168 vastajat. Kontrollgrupi andmed on vastavalt 250 (76,2 %) ja kolm ja enam lapsi 78 vastajal (23,8 %) (tabel 4).

Küsimusele, kas mõne missiooni ajal või selle järgselt on lõppenud Teie pikemaajaline kooselu või olete lahutanud vastas 923 veterani (N = 923; 70 %) ja 238 mitte veterani (N = 396; 70,2 %) eitavalt.

Sotsiaal- demograafiline tunnus	Veteranid		Mitte veteranid	
	Vastajate arv	%	Vastajate arv	%
Ametlik perekonna seis	937	100	398	100
Vallaline	364	38,9	156	39,2
Abielus	474	50,6	198	49,7
Lahutatud	96	10,2	42	10,6
Lesk	3	0,3	2	0,5
Kooseluline staatus	947	100	396	100
Elab koos abikaasa/ elukaaslasega	727	76,8	278	70,2
Ei ela kooselus, kuid on püsisuhtes	74	7,8	37	9,3
Ei ela kooselus	146	15,4	81	20,5
Bioloogiliste laste olemasolu	936	100	396	100
Jah	661	70,6	251	63,4
Ei	275	29,4	145	36,6
Laste arv		100		100
1	246	37,6	68	20,7
2	240	36,7	182	55,5
3	117	17,9	53	16,2
4	39	6	17	5,2
5 ja rohkem	12	1,8	8	2,4

Tabel 4. Perekondlik struktuur

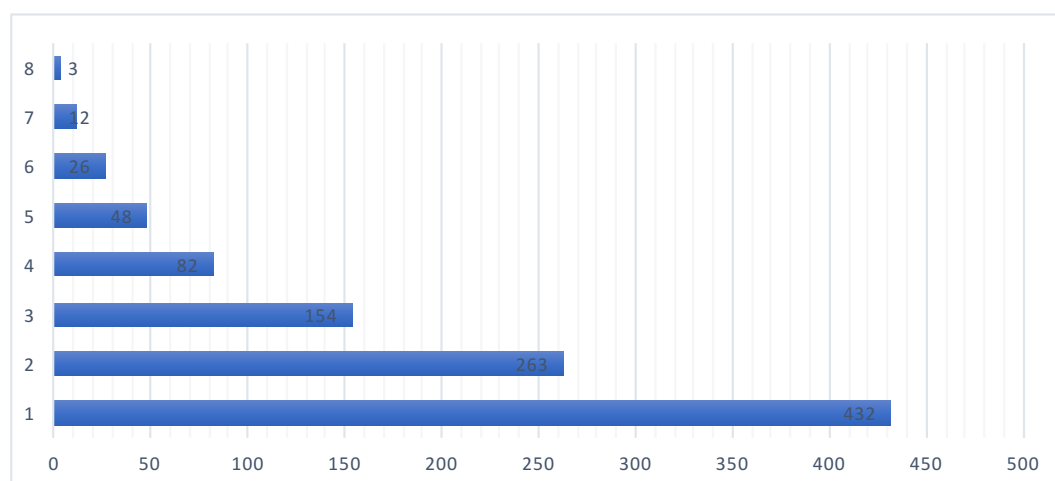
Veteranide sotsiaalsed ja demograafilised taustad on oluliselt rohkem kirjeldanud TÜ SJKK oma uuringu andmeesitluses (Lisa 1).

3.1.2 Veteranide ja mitte veteranide suhe kaitseväega

559 (54 %) küsitluses osalenud veteranidest on endiselt tegevteenistuses, 476 (46 %) on aga teenistusest vabastatud (N = 1035).

Tegevteenistuses hõivatud ja teenistusest vabastatud veteranide vanuseline ja hariduslik struktuur on suhteliselt sarnane, siiski on teenistuses olevate veteranide seas rohkem keskharidusest kõrgema haridustasemega ja vähem keskharidusest madalama haridustasemega veterane, mis võib olla seotud nende kõrgema teenistusala positsiooniga kaitseväes ning paremate karjäärivõimalustega (Truusa & Trumm, 2016).

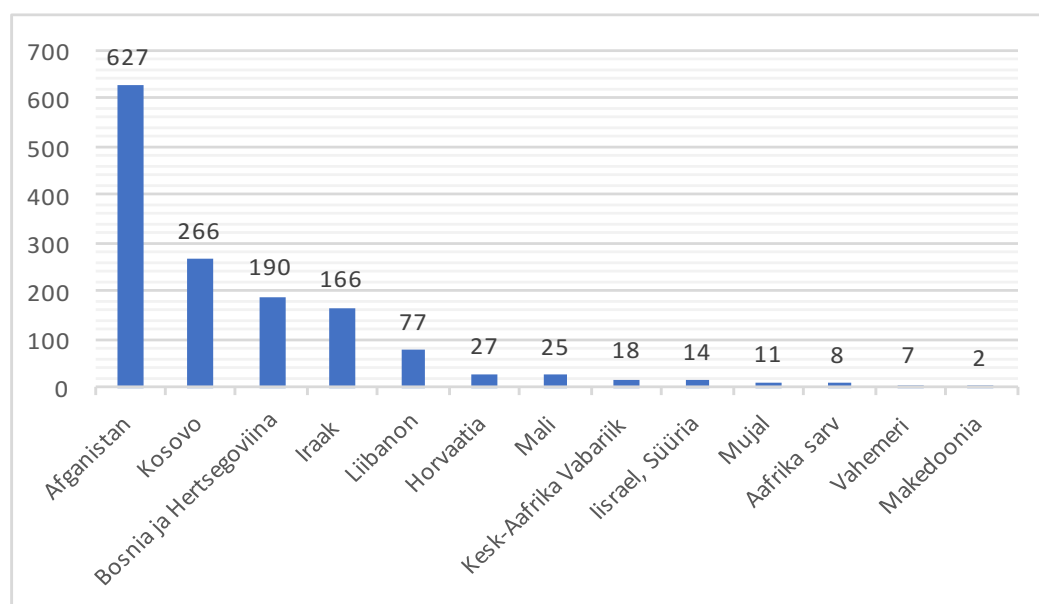
Kuna rahuaja tingimusteks on peamiseks veteranistaatuse omandamise kriteeriumiks välismissioonidel osalemine, siis on peaaegu kõigil veteranidel missioonidel osalemise kogemus. Keskmine missioonil osalemiste arv kõigi vastanute seas on 2,17. 432 veterani on missioonil osalenud ühe korra ning veerand vastanutest kaks korda (N = 1035). Ligi kümnendik vastanutest on missioonidest osa võtnud viiel või enamal korral (Joonis 3).

Joonis 3. Mitmel missioonil teeninute arv

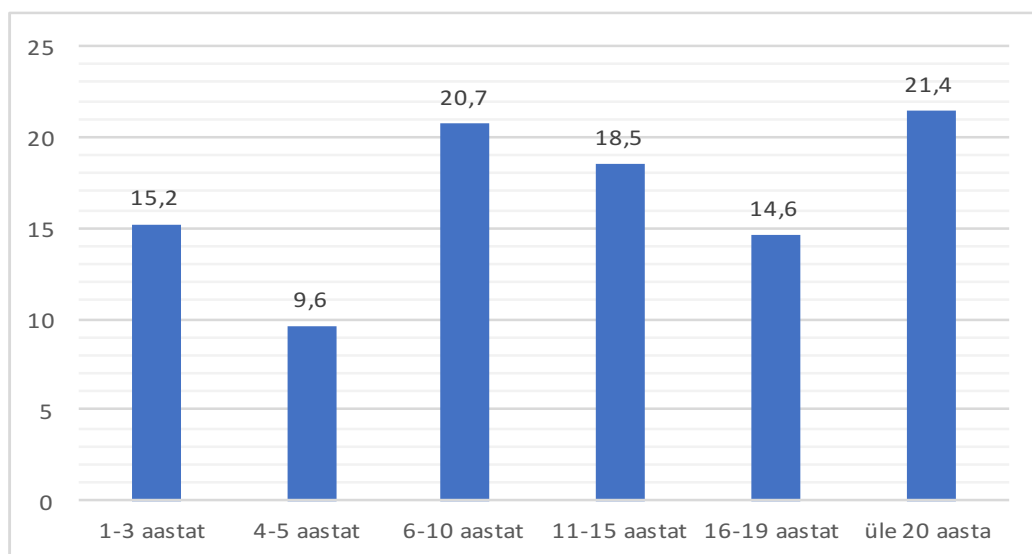
Eesti veteranide missioonikogemuste geograafia on laiaulatuslik – osaletud

on paljudes maailma kriisikolletes (joonis 4). Kõige enam on küsitletud veteranidest käinud missiooni(de)l Afganistanis (627 vastanut, N = 1035). Suur hulk veteranidest on olnud seotud ka Jugoslaavia kriisi lahendamisega (missioonid Kosovos ja Bosnia ja Hertsegoviinas) ning sõjaliste operatsioonidega Iraagis. Seoses sellega, et Eesti missiooni koormus oli suurim just Iraagi ja Afganistani missioonide ajal, on ootuspärane, et missiooni kogemuste alusel on 83% tegevteenustes jätkavatest kaitseväelastest teeninud Iraagi või Afganistani missioonidel ning 17% on olnud missioonidel mujal. Endistest kaitseväelastest on Iraagi ja Afganistani missioonidel osalenud 61% ning mujal 39%. Iraagi ja Afganistani missioonidel on kaitseväelased teeninud keskmiselt kaks korda, mujal missioonidel teeninud on keskmiselt käinud ühel missioonil (Truusa & Trumm, 2016).

Joonis 4. Veteranide osalemine erinevates välismissioonidel

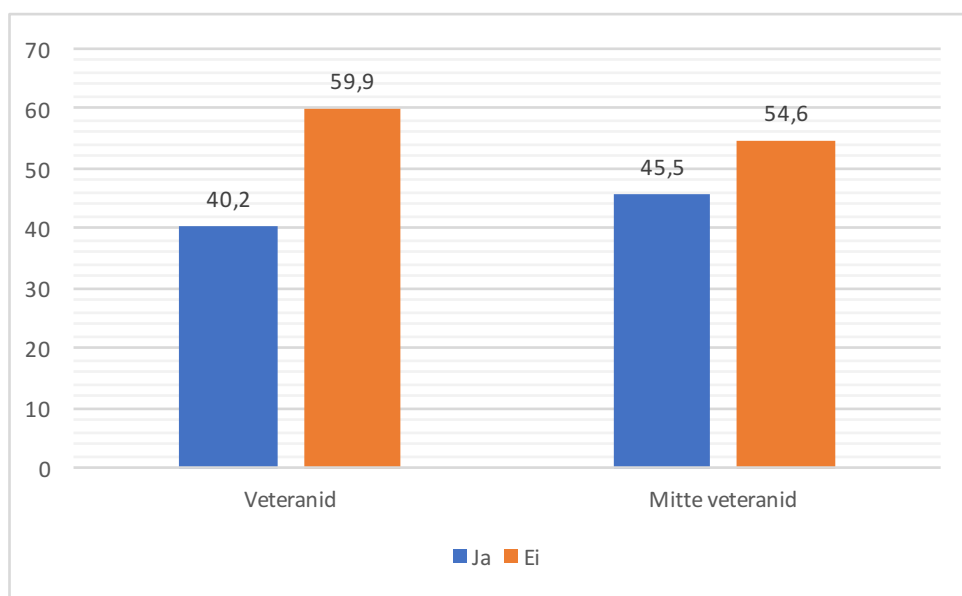
Mitte veteranide küsitluse andmetel on 60, (N = 396), vastajatest olnud teenistuses kuni 3 aastat (15,2 %), 38 kaitseväelast kuni 4-5 aastat (9,6 %), 82 vastajat 6 kuni 10 aastat (20,7 %), 73 võitlejat 11-15 aastat (18,5 %), 58 vastanut 16 -19 aastat (14,6 %) ning üle 20 aasta on olnud teenistuses 85 (21.4 %). Vastajate jaotus tegevteenistuses veedetud aja suhtes on toodud joonisel 5.

Joonis 5. Teenistusaeg (mitte veteranid)

3.1.3 Konfessioonilised andmed

Mõlemas ankeedis oli küsimus: Kas Te olete ristitud? Veteranidest (N = 948) vastas 381 ja mitte veteranidest (N = 396) 180 positiivselt (Joonis 6).

Joonis 6. Ristitud/ ristimata jaotus

Võrdluseks: uuringu “Elust, usust ja usuelust 2015” (Euu 2015) kõikidest vastajatest 57 % ütles ennast olevat ristitud. Samasuguse 2010 a. uuringu tulemus

on 54 %. Tegu on märkimisväärse protsendiga Eesti elanikkonnast. Taustaks on siin ilmselt 1980ndate lõpu ja 1990ndate alguse rahvuslik ärkamine (Soom & Jõks, 2016, lk 70), millega kaasnes ka oma kristlike juurte taasavastamine. Võrreldes nende andmetega on minu uuringu andmed samuti märkimisväärsed, veteranide puhul on ristituid 40,2 % ja mitte veteranide küsitluses on ristituid 45,5 %. Ristituteist on ennast sidunud kindla kristliku konfessiooniga 18% veteranidest ja 24 % mitte veteranidest. Antud andmeid ilmestab Tabel 5 . Vastavalt EUU 2015 andmetele kuulub mõnda kogudusse või usuliikumisse 21 % eestimaalastest, EUU 2010 andmetel 16 % (Telpt, 2016, lk 43). Sõjateatris mitteosalenud ja ristitud kaitseväelaste on kogudusse kuulumine rohkem kombeks kui eestimaalastel üldiselt.

Kogudus	Veteranid		Mitte veteranid	
	Arv	%	Arv	%
Adventist	1	0,1	0	0
Baptist	9	0,9	4	1
Katoliiklane	10	1	11	2,8
Luterlane	127	12,3	68	17,1
Metodist	4	0,4	1	0,2
Vene katoliku õigeusu kirik	11	1,1	4	1
Õigeusklik	22	2,1	7	1,8
Eesti apostlik-õigeusu kirik	5	0,5	2	0,5
Kristlane (eristamata)	41	3,9	17	4,3
Maausuline	26	2,5	16	4
Ei pea omaks ühtegi usku	625	60,3	237	59,7
Teised	155	14,9	30	7,6
	1036	100	397	100

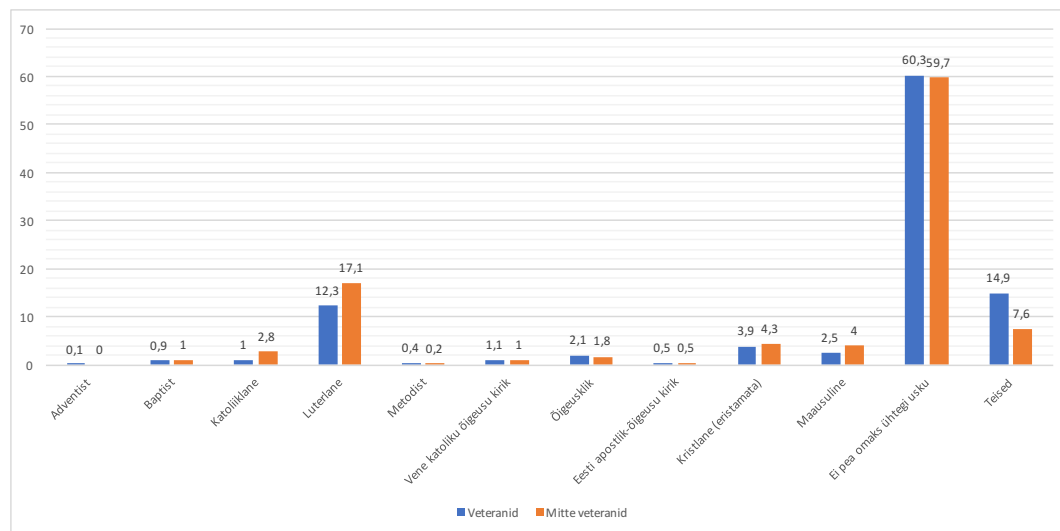
Tabel 5. Koguduslik jagunemine

Tabel 5 ja Joonis 7 esitavad kõikide uuringutes kajastunud koguduste/usuliikumiste osakaalud. Suurimaks eelistatud konfessiooniks on luterlased – veteranidel 127 vastajat (N = 1036; 12,3 %) ja mitte veteranide puhul 68 vastajat (N = 397; 17,1 %).

Võrdlemaks saadud andmeid kogu Eesti elanikkonna eelistustega, kõrvutan neid 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (edaspidi REL 2011) ning EUU 2015

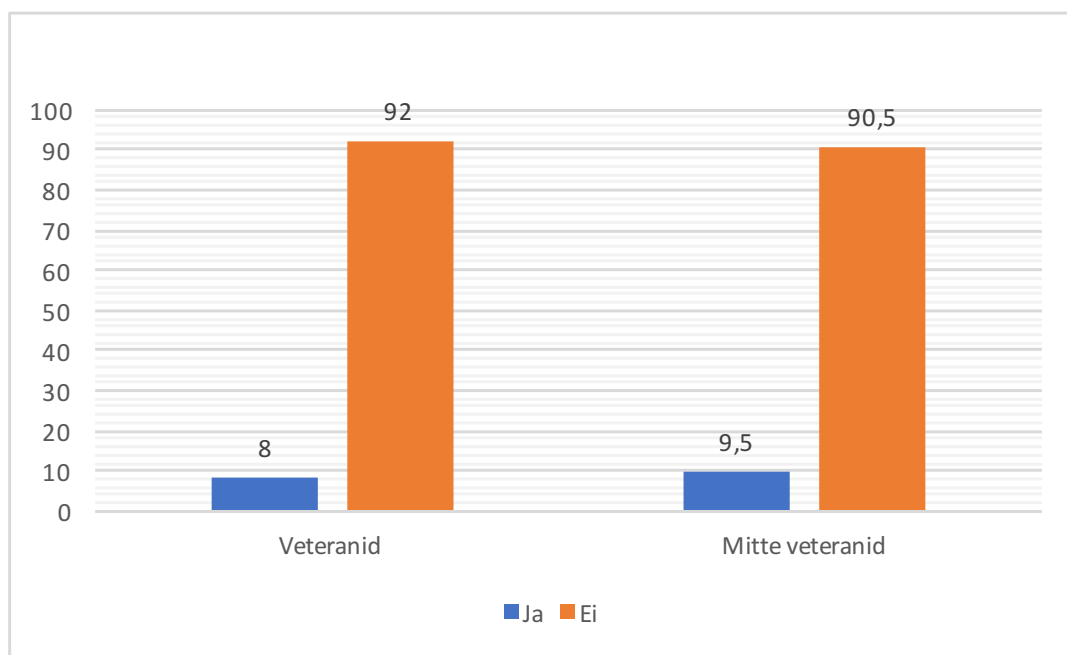
andmetega. Vastavalt REL 2011 andmetele on levinuimaks usuks Eestis õigeusk ning alles teisena luterlus – 10% (REL2011, 2013).

Kindlasti tuleb arvestada, et REL 2011 ankeedis küsiti inimestelt, kas nad peavad omaks mõnda usku (religiooni) ja seega need andmed ei näita ametlikult kogudusse/usuliikumisse kuulujate osakaalu. EUU 2015 andmetel on eelistatuim usk õigeusk (40 %) ja teisena luteri (35,8 %) (Telpt, 2016, lk 44). Erinevuse minu andmestikuga põhjustab kaitseväelaste rahvuslik koosseis, teistest rahvusest pärit kodanike osakaal on marginaalne.

Joonis 7. Koguduslik jaotumine

Küsimusele: “Kas Teid ristiti Missioonil?” vastas jaatavalt 30 veterani (N = 371). Mitte veteranide ankeedis oli küsimus “Kas Teid ristiti tegevteenistuses olles?”. Positiivselt vastas 38 kaitseväelast (N = 397). Võrdlesin kahe ankeedi vastuseid protsentide lõikes (vt. Joonis 8).

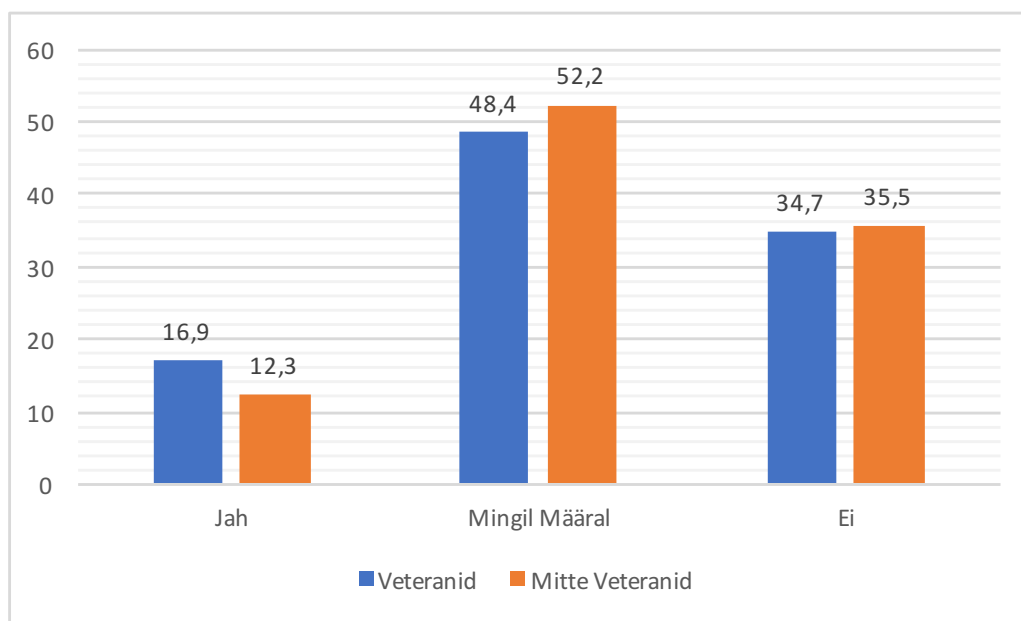

Joonis 8. Ristitud missioonil/teenistuses

3.1.4 Küsitluste religioossete veendumuste grupi andmed

Antud grupis esitlen andmeid vastajate religioossetest veendumustest. Uurisin vastajate usku saatusesse, ainujumalasse, Sõdurijumalasse ning vastust küsimusele “Kas kaevikus on ateiste?”.

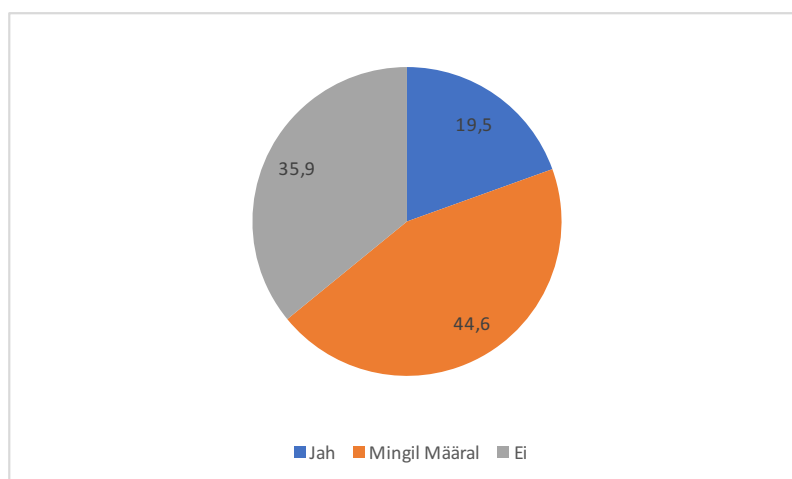
Ootuspärasest erinevaks kujunes mh ka tulemus küsimusele “Kas usute saatusesse, mis suunab ja juhib Teie elu?”. Ootasin/eeldasin suurt erinevust kahe valimi vahel, kuid reaalsuses on tulem grupiti väga sarnane. Jaatavalt vastas 162 veterani (16,9 %, N = 956) ja 49 mitte veterani (12,3 %, N = 397). *Mingil määral* vastas 462 veterani (48,4 %) ja 207 missioonil mitte osalenud kaitseväelast (52,1 %). Eitav vastus oli 332 (34,7 %) veteranil ja 141 (35,5 %) mitte veteranil (Joonis 9).

Joonis 9. Kas usute saatusesse?

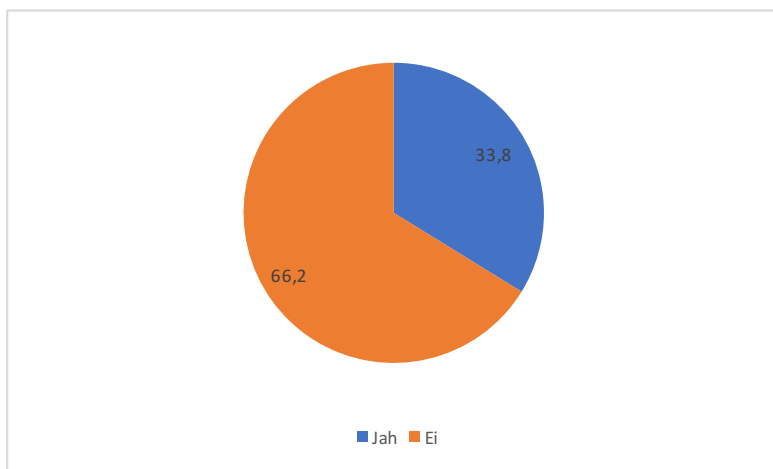
Veteranidele suunatud küsitluses uurisin ka nende usku ainujumalasse. Küsimus oli järgmine: “Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?” Ning vastuse variandid järgnevad: 1. Jah; 2. Ei; 3. Mingil määral.

Tulemused on järgnevad: Jumalasse usub 187, ei usu Jumalasse 344 ja mingil määral usub Jumalat 428 veterani (N = 956). Protsentide jaotus on toodud Joonisel 10.

Joonis 10. Veteranide usk Jumalasse

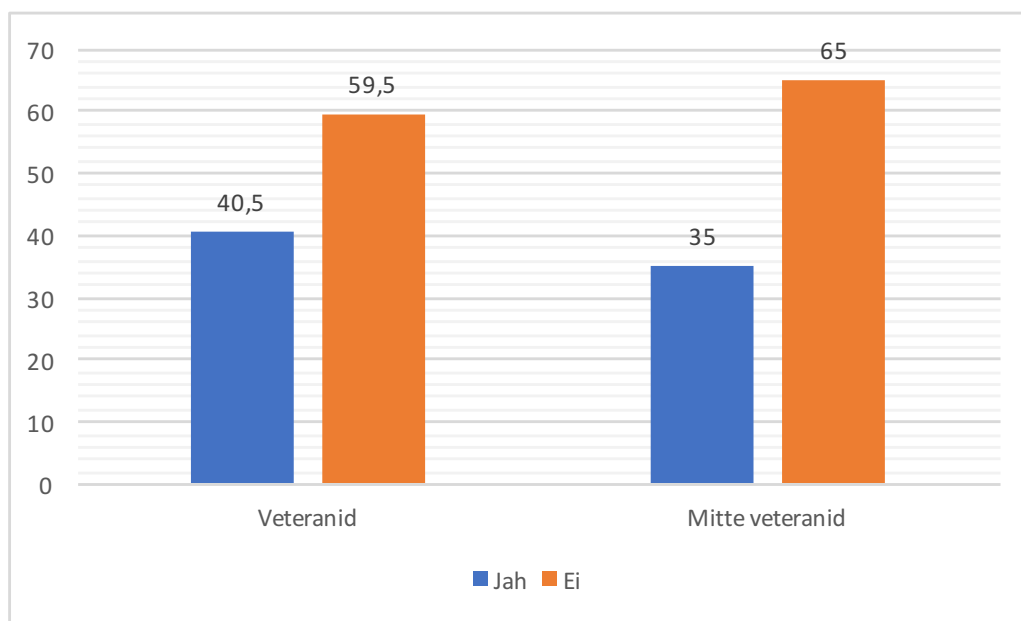
Tagantjärele targana võib öelda, et mainitud küsimusele antud vastusevariandid ei ole tegelikult kõige sobilikumad hindamaks vastajate usku. Eelkõige puudutab see vastusevarianti 3 – *Mingil määral*. Mitteveteranidest kaitseväelastele suunatud ankeedis jätsin seetõttu alles ainult vastused Ei ja Jah. Mitteveteranidest (N = 397) vastasid küsimusele “Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?” *Jah* 134 vastajat (33,8 %), *Ei* 263 vastajat (66,2 %). Mitte veteranide vastuseid ilmestab Joonis 11.

Joonis 11. Kaitseväelaste usk Jumalasse (mitte veteranid)

Sõduri žargoonis on levinud väljend *Sõdurijumal*. Selles sümbolis on esindatud nii usk Jumalasse kui ka saatusesse. Seetõttu esitasin mõlemas küsitluses kaks küsimust: “Kas Sõdurijumal on olemas?” ja “Kas olete nõus väitega „Kaevikus ei ole ateiste”?”

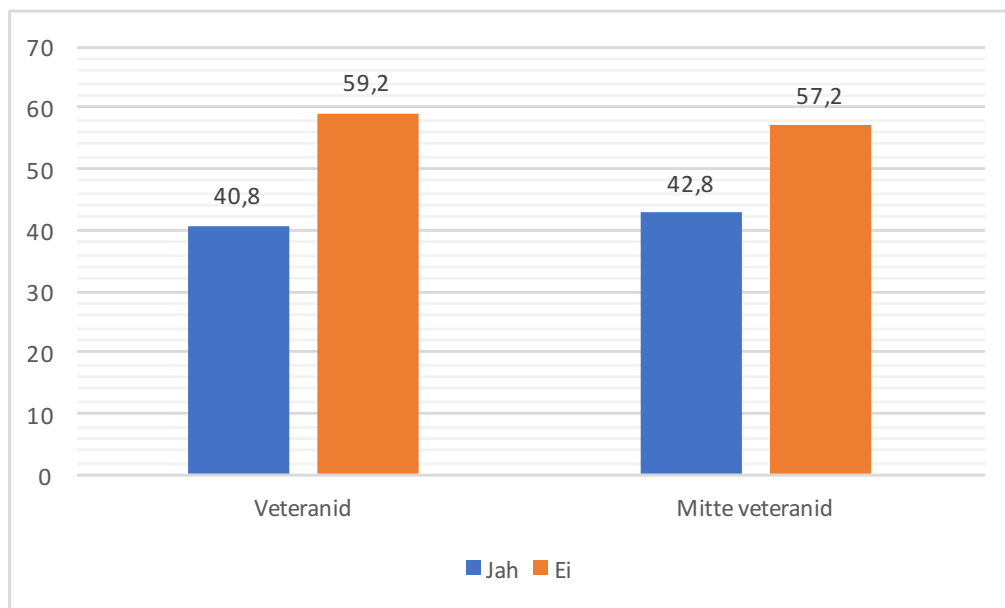
Sõdurijumalat tunnistas 384 (40,5 %; N = 949) veterani ning kontrollgrupi küsitluse andmetel tunnustas Sõdurijumalat 76 (35 %, N = 396) kaitseväelast (Joonis 12).

Joonis 12. Kas Sõdurijumal on olemas?

Lähtuvalt mu magistritöö teemapüstitusest oli üheks olulisemaks küsimuseks ankeedis tuntud lauset *kaevikus ei ole ateiste* puudutav. See lause on sõjaväelises sfääris väga kindlalt kinnistunud ning oli minu uurimustöö esialgse planeerimise ja initsieerimisse aluseks.

Küsisin mõlemalt uurimisgrupilt sama küsimuse: “Kas olete nõus väitega „Kaevikus ei ole ateiste”?”. Veteranidest oli antud väitega nõus 384 võitlejat (40,8 %; N = 949). Kaitseväelastest (mitte veteranid) oli väitega nõus 170 võitlejat (42,8 %; N = 397). Minu kui uurija eeldus oli, et antud küsimuses on andmete erinevused märkimisväärsed, kuid vahemik andmete kõrvutamisel on tagasihoidlik. Võib küll täheldada veteranide veidi suuremat nõustumist väitega, kuid erinevus on marginaalne (Joonis 13). Selle teema juurde tulen täpsemalt tulemuste diskussioonis allpool.

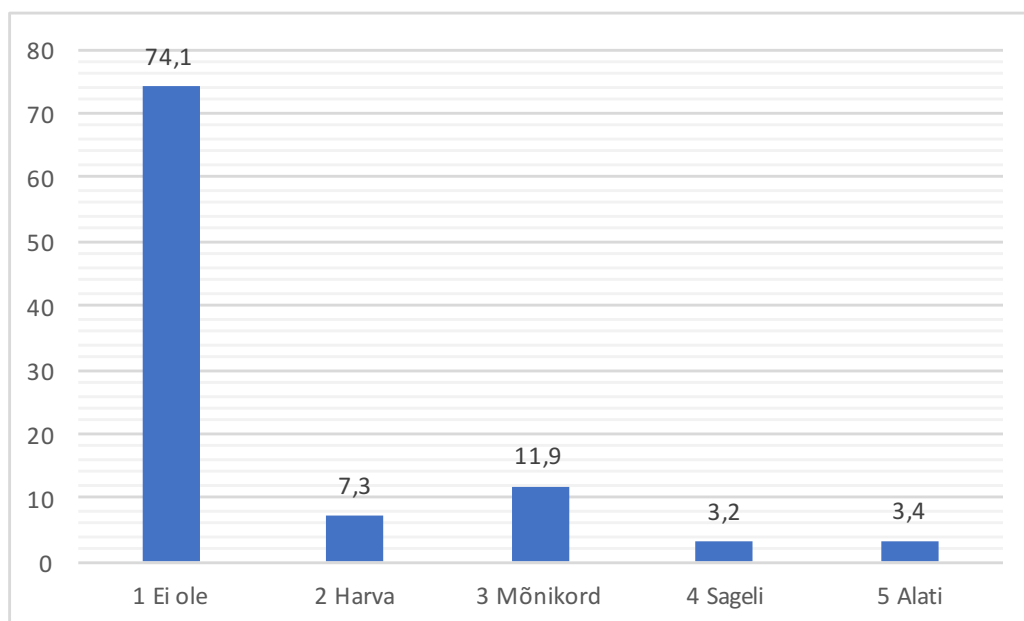
Joonis 13. Kas kaevikus on ateiste

3.1.5 Religioosete huvide andmed

Antud alapeatükis käsitlen kaitseväelaste religioosseid huvisid. Vastavalt püstitatud uurimusküsimustele uurisin veteranide käest, kui palju nad tundsid huvi missioonipiirkonna religiooni (tüüpiliselt islam) vastu, kas nad tundsid missioonil olles Jumala lähedalolu ning kui palju ja millisel määral on missioonil/teenistusel kogetud sündmused mõjutanud nende religioossust.

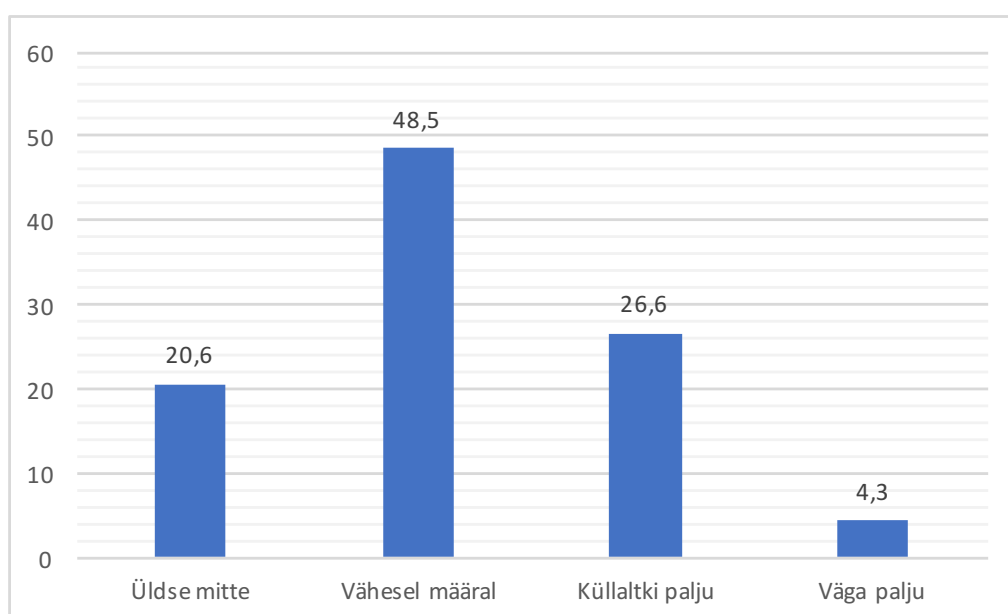
Küsimusele “Palun hinnake, kas olete tundnud missioonil Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?” vastasid veteranid järgnevalt: Jumala lähedalolu ei tunnetanud 696 võitlejat (74,1 %; N = 939), Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu tundis 243 (25,9 %) vastanut (Joonis 14).

Andmed on huvitavad, kui kõrvutada neid vastustega küsimusele “Kas usute Jumalasse või mingisse muusse kõrgemasse jõudu?” – 19,5 % veteranidest uskus Jumalasse või mingisse muusse kõrgemasse jõudu.

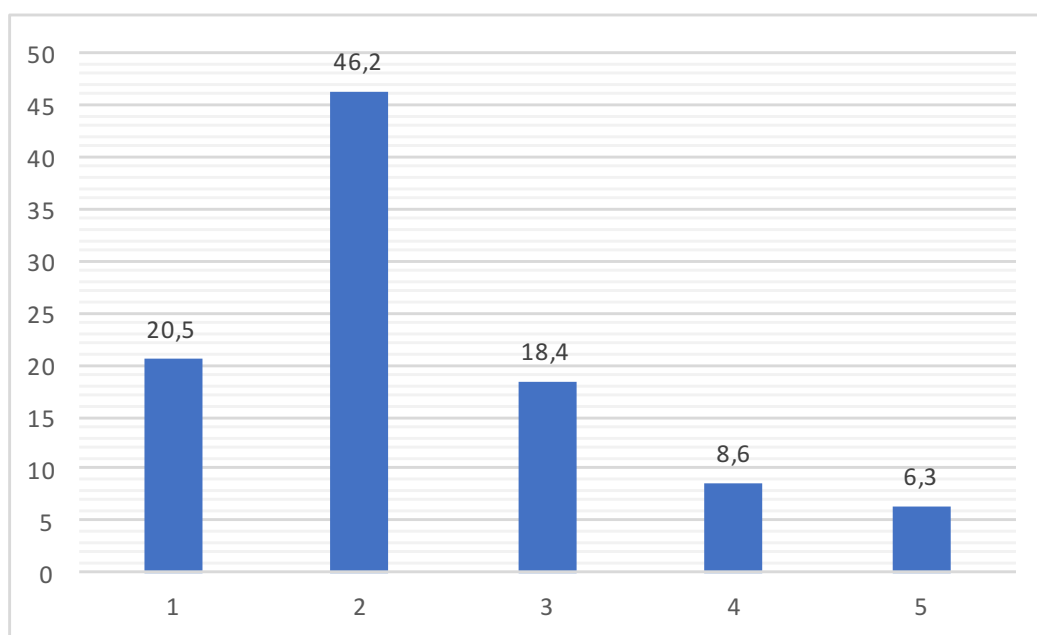
Joonis 14. Jumala tunnetamine missioonil

Palusin veteranidel hinnata, millisel määral tundsid nad huvi missiooni piirkonna religiooni vastu. Islami vastu tundis erineval määral huvi 746 veterani (N = 939; 79,4 %). Millisel määral veteranid tundsid huvi Islami vastu, seda ilmestab Joonis 15 (Üldse mitte 194 vastajat (20,6 %); vähesel määral 455 vastajat (48,5 %); küllaltki palju 250 vastajat (26,6 %), väga palju 40 vastajat (4,3 %)).

Joonis 15. Veteranide huvi missiooni piirkonna religiooni suhtes

Missioonidel mitte osalenud kaitseväelastel palusin hinnata Likerti 5-pallisel skaalal (kus „1“ näitab huvi täielikku puudumist ja hinnang „5“ absoluutset huvitumist) millisel määral tunnete huvi religiooni vastu. Kaitseväelaste vastuste (N = 396) jagunemine skaala lõikes on järgmine: 1 – 81 (20,5 % vastajatest); 2 – 183 (46,2 %); 3 – 73 (18,4 %); 4 – 34 (8,6 %) ja 5 – 25 (6,3 %) (vt Joonist 16).

Joonis 16. Huvi religiooni vastu (mitte veteranid)

Mõlema küsitluse korral tundsin huvi, kui palju on kaitseväelaste huvi muutunud võrreldes ajaga enne missiooni/teenistusse astumist. Palusin neil vastata küsimusele “Kas Teie huvi religioossuse osas on teenistuse eelse ajaga võrreldes ...”. Tulemusi ilmestavad Tabel 6 ja Joonis 17.

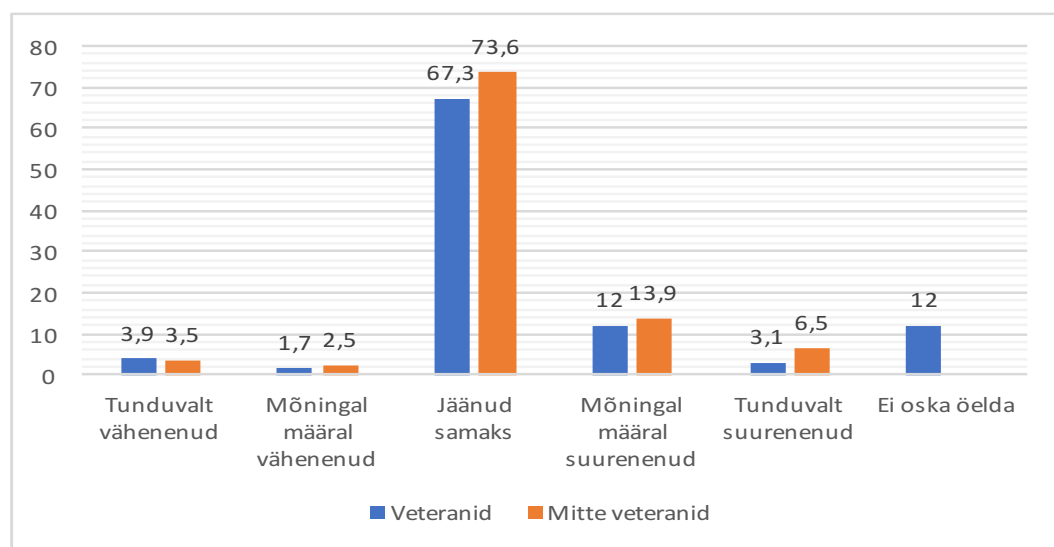
631 veterani (N = 938, 67,3 %) vastas, et tema religioossed veendumused on jäänud samaks. 292 sõjategevuses mitte osalenud kaitseväelast (N = 397, 73,6 %) hindab oma religioosseid veendumusi muutumatuks.

Võrreldes andmeid on tähelepanuväärne fakt, et huvi *vähenedmine* mõlemas grupis on sarnase ulatusega ja marginaalne (veteranide puhul 5,6 % ja mitte veteranide puhul 6 % (summeeritud andmed = tunduvalt vähenenud + mõningal määral vähenenud)), kuid mitte veteranide huvi religiooni suhtes on suurenenud

rohkem kui veteranide huvi. Mitte veteranide huvi on kasvanud 20,4 % ja veteranide huvi 15,1 %.

	Veteranid (N=938)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
Tunduvalt vähenenud	3,9	37	3,5	14
Mõningal määral vähenenud	1,7	16	2,5	10
Jäänud samaks	67,3	631	73,6	292
Mõningal määral suurenenud	12	113	13,9	55
Tunduvalt suurenenud	3,1	29	6,5	26
Ei oska öelda	12	112		0

Tabel 6. Huvi religiooni vastu võrreldes enne missiooni/ teenistust

Joonis 17. Huvi religiooni vastu võrreldes enne missiooni/ teenistuse asumist

Religioosete arusaamade muutmist põhjustab tavaliselt kas mingi traagiline või oluliselt elukorraldust mõjutav sündmus. Küsisin mõlemalt grupilt, kui palju on missioonil/teenistuses kogetud sündmused mõjutanud nende arusaamasi religioonist. Kasutasin tulemuste mõõtmiseks Likerti 5-pallilist skaalat (1 – Ei mõjutanud üldse; 2 – Mõjutasid väga vähe, 3 – Mõjutasid mingil määral, 4 – Mõjutasid palju, 5 – Mõjutasid väga palju).

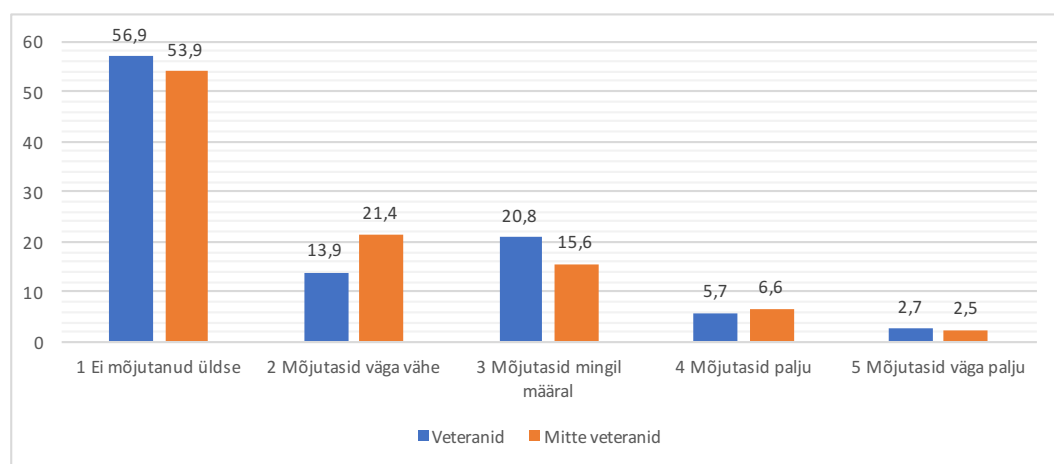
Tulemused esitan Tabelis 7 ning neid ilmestab Joonis 18. Summeerides andmetes tulemused 2-5 on võimalik hinnata arusaamade muutumise kogu hulka. 535 veterani (N = 940) ja 214 mitte veterani (N = 397) vastasid, et ei missioonil ega

rahuaegses teenistuses toimunud sündmused ei ole mõjutanud nende arusaama religioonist.

Muutused on toimunud, kuid võrreldavate gruppide vahel ei ole muutus suur. Veteranide puhul on kogu muutumise määr 43,1 % ja mitte veteranide puhul on protsendiks 46,1.

	Veteranid (N=940)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
1 Ei mõjutanud üldse	56,9	535	53,9	214
2 Mõjutasid väga vähe	13,9	131	21,4	85
3 Mõjutasid mingil määral	20,8	195	15,6	62
4 Mõjutasid palju	5,7	54	6,6	26
5 Mõjutasid väga palju	2,7	25	2,5	10

Tabel 7. Missioonil/ teenistuses kogetud sündmuste mõju arusaamale religioonist

Joonis 18. Missioonil/ teenistuses kogetud sündmuste mõju arusaamale religioonist

3.1.6 Religioosete tegevuste andmed

Antud andmete grupp kirjeldab religioosete veendumuste välist (füüsilist) mõõdet. Mõlemas küsitluses olid küsimused, mis püüdsid selgitada välja, kas vastajatel on kindlaid religioosseid tegevusi enne ohtliku ülesande täitmist (nt kindel rituaal või palvetamine).

Mõlemas küsitlusankeedis oli binaarsete vastustega (Jah/Ei), kolm teineteisega seotud küsimust: “Kas olete seoses missiooniga/teenistusega teinud

vähemalt ühe tätoveeringu?, “Kas Teil oli/on missioonil/teenistuses mingi kindel isiklik rituaal, mida sooritate enne ohtlikule ülesandele siirdumist?”, “Kas Te enne ohtlikule ülesandele siirdumist või enne tähtsat otsust palvetate?”.

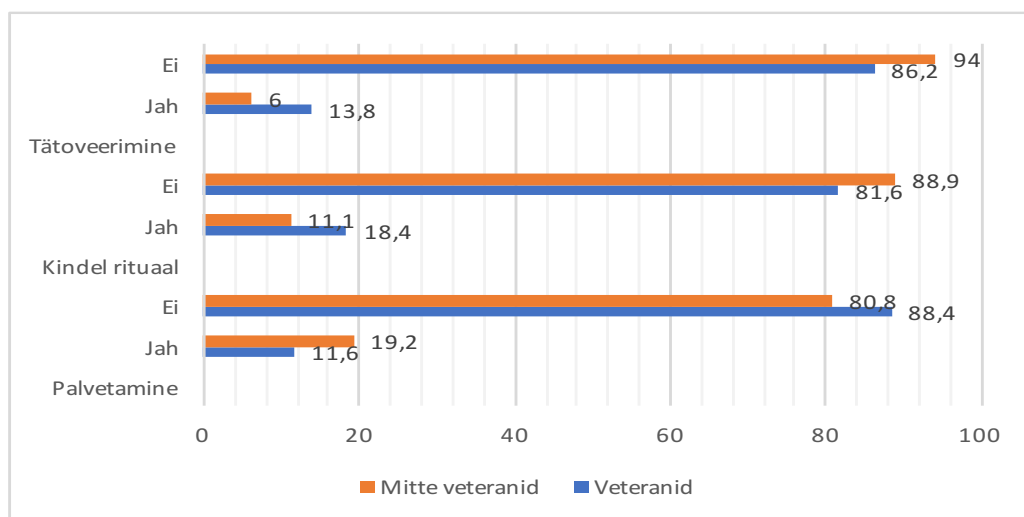
Antud grupi andmed esitan alljärgnevalt koondtabelina (Tabel 8).

Tegevus	Veteranid		Mitte veteranid	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
Palvetamine		(N= 937)		(N= 396)
Jah	11,6	109	19,2	76
Ei	88,4	828	80,8	320
Kindel rituaal		(N= 938)		(N= 397)
Jah	18,4	173	11,1	44
Ei	81,6	765	88,9	353
Tätoveerimine		(N= 944)		(N= 397)
Jah	13,8	130	6	24
Ei	86,2	814	94	373

Tabel 8. Religioosete tegevuste andmed

Andmete võrdluses on märgata grupierinevusi. Kuigi missiooniga/teenistusega seotud tätoveeringute tegemine ei ole eriti populaarne Eesti kaitseväelaste hulgas, on siiski veteranide hulk, kes seda on teinud, kaks korda suurem kui mitte veteranidel (taustaks olgu veelkord mainitud, et liitlasvägede sõdurite hulgas on missiooniga seotud tätoveeringute tegemine üsna tavaline).

Samuti on vähesel määral veteranidel kujunenud mingi kindel rituaal enne ohtlikule ülesandele suundumist (veteranid 18,4 %, mitte veteranid 11,1 %). Väga huvitavaks ja üllatavaks tulemuseks on palvetamise harjumuse võrdlus. Missioonil mitte osalenud kaitseväelaste hulk, kes palvetavad enne ohtlikule ülesandele minemist või enne tähtsa otsuse tegemist, on peaaegu poole suurem kui veteranide samadele tunnustele vastav hulk (Joonis 19).

Joonis 19. Religioossed tegevused

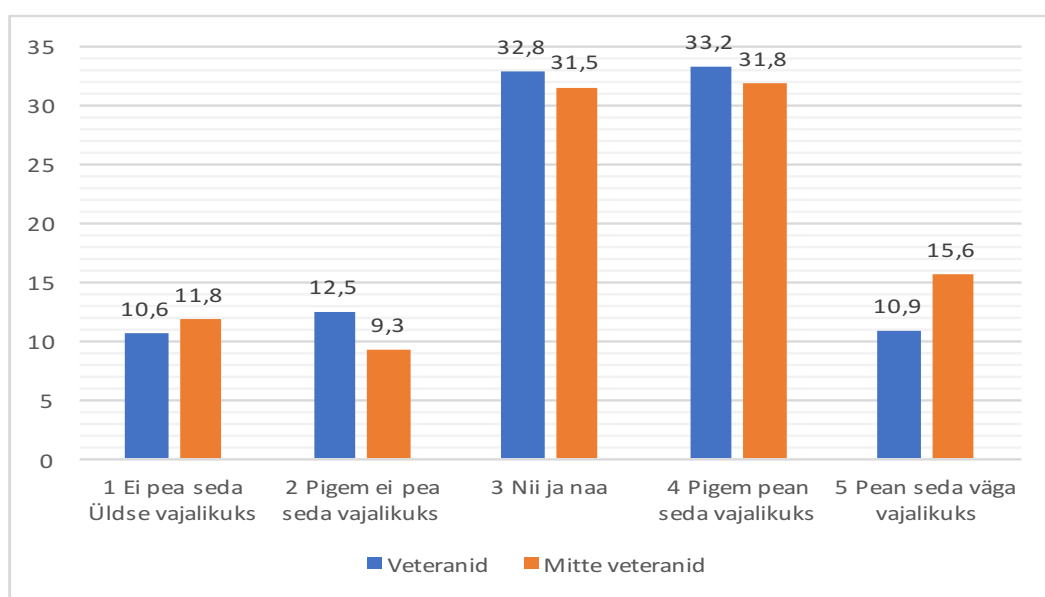
3.1.7 KV Kaplani teenistuse grupi andmed

KV kaplani teenistus on organisatsiooni integreeritud religioosne institutsioon. Hinnates vastajate hinnanguid antud institutsioonile on võimalik kirjeldada vastajate suhet kristlikesse riitustesse ja kombetalitustesse. Nagu eelpool mainitud, ei täida KV kaplanid mitte ainult vaimuliku rolli. Lisaks vaimulikule osadusele on neil tähtis hingehoiu funktsioon ning hulgaliselt lisakohustusi (eelkõige üksuse moraali ja eetika hoidmisel, tagamisel ja õpetamisel).

Mõlemas läbi viidud uuringus küsisin hinnangut kaplani teenistuse vajalikkusele. Palusin anda hinnang Likerti 5-pallilisel skaalal (1 – Ei pea seda üldse vajalikuks; 2 – Pigem ei pea seda vajalikuks, 3 – Nii ja naa, 4 – Pigem pean seda vajalikuks, 5 – Pean seda väga vajalikuks). Mõlema uuringu tulemused esitan koondtabelis (Tabel 9) ja andmete võrdlemise illustreerimiseks kasutan joonist (Joonis 20).

KV kaplani teenistuse vajalikkus	Veteranid (N= 954)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
1 Ei pea seda Üldse vajalikuks	10,6	101	11,8	47
2 Pigem ei pea seda vajalikuks	12,5	119	9,3	37
3 Nii ja naa	32,8	313	31,5	125
4 Pigem pean seda vajalikuks	33,2	317	31,8	126
5 Pean seda väga vajalikuks	10,9	104	15,6	62

Tabel 9. KV kaplani teenistuse vajalikkus

Joonis 20. KV kaplani teenistuse vajalikkus

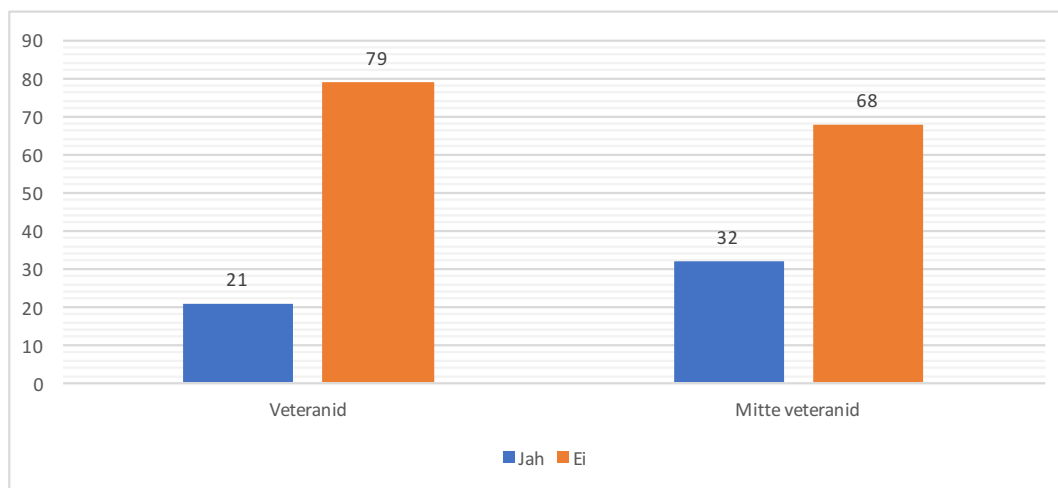
Veteranide ja missioonil mitte osalenud kaitseväelaste hinnangud kaplanaadi vajalikkusele on sarnased. Eristub suuremalt erinevus skaala äärmuses – kaplanaati peab väga vajalikuks 15,6 % kaitseväelasi ning see on suurem kui veteranide sama väärtusele antud hinnang (veteranid – 10,9 %).

Küsimus- “Kas peate vajalikuks missioonil/teenistuses olles kaplaniga suhtlemist ja osalemist KV kaplani korraldatud teenistustes?” annab võimaluse hinnata vastajate osalust nimetatud tegevustes. Kasutasin dihhotoomset mõõtmisaskaalat ning tulemused esitan tabelina (Tabel 10).

Kaplaniga suhtlemise vajalikkus missioonil/teenistuses	Veteranid (N= 760)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
Jah	21	156	32	126
Ei	79	601	68	271

Tabel 10. KV kaplaniga suhtlemise vajalikkus missioonil/teenistuses olles

Väga huvitav on andmete võrdluses mitte veteranide tulemus, nemad peavad kaplaniga suhtlemist teenistuses ja osalemist jumalateenistusel kaks korda tähtsamaks kui veteranid (vt. Joonis 20).

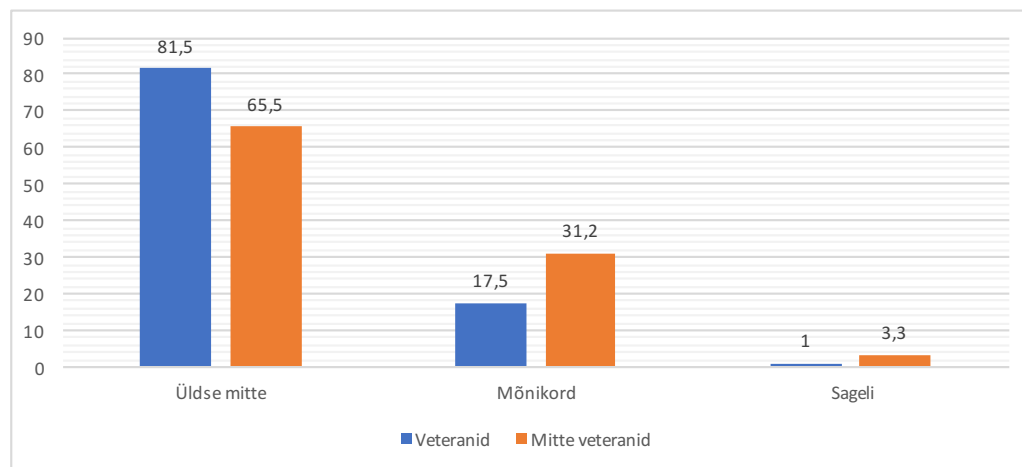
Joonis 21. KV kaplaniga suhtlemise vajalikkus missioonil/teenistuses

Palusin vastajatel kirjeldada, läbi struktureeritud küsimuse “Kas osalete KV kaplani poolt korraldatud teenistustel?”, enda osalemise sagedust jumalateenistustel. Andmed on esitatud tabelina (Tabel 11).

Osalemine Kaplani poolt korraldatud teenistuses	Veteranid (N= 946)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
Üldse mitte	81,5	771	65,5	260
Mõnikord	17,5	166	31,2	124
Sageli	1	9	3,3	13

Tabel 11. Osalemine kaplani teenistustel

Tulemuste võrdlemisel on jällegi veteranide tulemused märgatavalt tagasihoidlikumad kui kontrollgrupi vastajate omad. Veteranide jumalateenistusel käimise sagedus on poole väiksem kui mitte veteranide sagedus (Joonis 21).

Joonis 22. Osalemine kaplani teenistustel

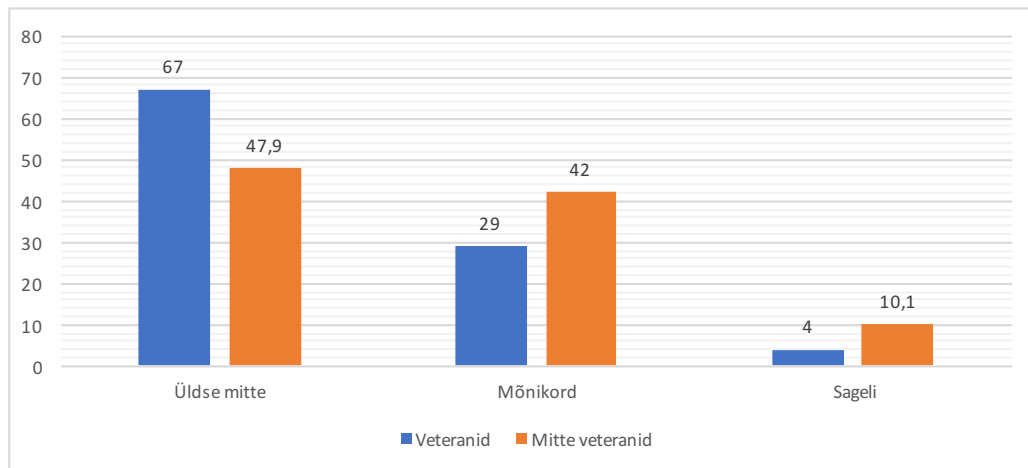
Antud andmete ploki lõpetab andmete hulk, mille esitan koondtabelina (Tabel 129). Tabel kirjeldab vastajate suhtlemise tihedust kaplaniga. Esitasin küsimuse: “Kas suhtlete mõne kaplaniteenistuse kaplaniga?”.

Kas suhtlete kaplaniga	Veteranid (N= 949)		Mitte veteranid (N= 397)	
	%	Vastajate arv	%	Vastajate arv
Üldse mitte	67	636	47,9	190
Mõnikord	29	275	42	167
Sageli	4	38	10,1	40

Tabel 12. Suhtlemine kaplaniga

Joonis 22 näitab uurimisgruppide erinevust. Sõjalistes operatsioonide mitte osalenud kaitseväelased on altimad ning aktiivsemad suhtlejad kaplanitega, pooled vastanutest suhtlesid kaplaniga kas mõnikord või sageli (52,1 %). Veteranide puhul on protsent 33% .

Kogutud andmete ja isiklike kogemuste põhjal väidan, et kaplanid on sulandunud suhteliselt kinnisesse, suletud ja homogeenesse kaitseväe keskkonda. Sisemine side kaitseväelaste ja kaplanite vahel on tugev ning kaplanid on võetud “omaks”.

Joonis 23. Suhtlemine kaplaniga

3.2 Funktsionaalsete tegurite analüüs

Antud alapeatükis toon ära andmete statistilisest töötlustest saadud tulemused. Analüüsisin mõlema küsitluse andmeid ning esitlen olulisemad korrelatsioonikordajad ning risttabelitest saadud olulisemad andmed

3.2.1 Korrelatsioonikordajad

Andmete analüüsiks kohandasin andmed töötluseks andmetöötluste programmi IBM SPSS for Windows 23.0. Peale andmete korrastamist sooritasin esmase analüüsi leidmaks korrelatsioonikordajate maatriksit (vt Lisa 6 - Veteranide korrelatsioonimaatriks ja Lisa 9 – Mitte veteranide korrelatsioonimaatriks).

Korrelatsioonikordaja väärtused asuvad vahemikus -1 ja 1 vahel. Kui korrelatsioonikordaja väärtus on positiivne, siis tähendab see kasvavat seost tunnuste vahel: kui ühe tunnuse väärtus on suur, siis on tavaliselt suur väärtus ka teisel tunnusel. Kui korrelatsioonikordaja väärtus on negatiivne, siis tähendab see kahanevat seost tunnuste vahel: ühe tunnuse suure väärtusega käib siis enamasti kaasas teise tunnuse väike väärtus (Rootalu, 2014).

Esitlen esmalt veteranide korrelatsioonikordajate tulemusi. Kasutasin Pearsoni korrelatsioonikordajat, mis mõõdab lineaarset (ehk sirgjoonega kokkuvõetavat) seost kahe arvulise tunnuse vahel. Keskendusin tabelis seoste kirjeldamisele, mis olid keskmiselt tugevamad (korrelatsioonikordaja on 0,5 või suurem (vt Lisa 6). Arvamused selle kohta, kui suur peaks korrelatsioonikordaja olema, et seda tugevaks pidada, on sotsiaalteadustes ja reaalteadustes erinevad. Sotsiaalteaduste puhul võib küllaltki tugevaks seoseks pidada juba korrelatsiooniseoseid tugevusega (absoluutväärtuselt) üle 0,5. Reaalteadustes on tugeva seose piir kaugemal (Rootalu, 2014).

Allpool mainitud tunnuste vaheliste seoste hindamisel on valitud olulisuseniivoo 0,01 ($p < 0,01$). Suurim korrelatsioon on tunnuste *Kas Te kuulute mõnda usulisse ühendusse (kogudusse)* ja *Kas Te olete ristitud* vahel ($r = 0,602$), st et ühe tunnuse väärtusest 36,2 % ($R^2 = 0,362$) on kirjeldatav teise tunnuse poolt. Korrelatsioonikordaja ruut väljendab, kui suure osa dispersioonist (variatiivsusest) tunnused vastastikku kirjeldavad.

Märkimisväärne on korrelatsioon tunnuste *Ka olete tundnud missioonil Jumala lähedalolu* ja *Kas palvetasite enne ohtliku ülesannet* vahel. Missioonil Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu tundmine kirjeldab 24% vastustest küsimusele *Kas palvetate enne ohtliku ülesannet*, $R^2 = 0,243$; $r = 0,498$.

Korrelatsioon (22 % on kirjeldatav teise tunnuse poolt) on leitav ka tunnuste *usun Jumalasse* ja *missioonil jumalikkuse tunnetuse* vahel: $R^2 = 0,219$; $r = 0,469$. Tabelist (Lisa 6) lähtub, et tegemist on negatiivse seosega, siiski analüüsides küsimusi selgub, et väärtused on antud juhul kodeeritud vastupidiselt (väärtused skaalal ei ole mitte tõusvad, vaid langevad, tegemist on kodeerimisveaga) ning tänu sellele tuleks lugeda antud seosed positiivseks.

Mitte veteranide korrelatsioonid on ära toodud Lisas 9. Enne andmete töötlust oli vajalik teostada mitte veteranide andmeväljade ümberkodeerimine. Seoses küsitluskeskkonna LimeSurvey uuendustega ei kanta andmete ülekandmisel üle nende arvulised väärtused vaid kohati ainult tekstiline tunnus. Mitte veteranide

korrelatsioonimaatriksi loomisel kasutasin Spearmani korrelatsioonikordajat, kuna usaldus- ja meeldivushinnangute skaala leidis kasutamis TÕ SJKK küsimustes.

Spearmani korrelatsioonikordajaga saab mõõta seost kahe arvulise või pikema skaalaga järjestustunnuse vahel. See sarnaneb lineaarse korrelatsioonikordajaga, kuid väljaarvutamisel kasutatakse tunnuse toorväärtuste asemel astakuid (ehk vastaja järjekorranumbreid tunnuse väärtuste järjestatud reas). Spearmani astakkorrelatsioonikordajat soovitatakse kasutada, juhul kui uuritakse seost järjestusskaalal mõõdetud usaldus- või meeldivushinnangute vahel (Rootalu, 2014).

Allpool mainitud tunnuste vaheliste seoste hindamisel on valitud olulisusenivoo 0,01 ($p < 0,01$). Suurimaks korrelatsioon on $r = 0,643$ ($R^2 = 0,413$; 41 % on ühe tunnuse poolt kirjeldatav teine tunnus) vastajate vanuse ja teenistus staaži vahel. Kõrged ja ootuspärased on ka korrelatsioonikordajad laste omamise ja teenistus staaži vahel ($r = 0,500$; $R^2 = 0,25$) ning sissetulekute ja auastme vahel ($r = 0,598$; $R^2 = 0,358$).

Tunnuste *tunnen huvi religiooni vastu* ning *olen tundnud Jumala lähedaolu* vahel on tugev seos- $r = 0,533$; $R^2 = 0,284$ (s.t. 28 % on üks tunnus kirjeldatav teisest tunnusest). Samuti on märkimisväärselt tugev seos Jumala tunnetamise ja palvetamise vahel- $r = 0,531$; $R^2 = 0,282$.

Ülejäänud mitte veteranide korrelatsioonitegurid on kirjeldatud digitaalselt Lisa 9.

3.2.2 Risttabelid

Andmete analüüsiks kohandasin andmed töötluseks andmetöötlusteprogrammi IBM SPSS for Windows 23.0.

Kahe tunnuse ühist jaotusi kajastavad risttabelid (vt Lisa 7 ja Lisa 10) andsid huvitavaid ja samas ootuspäraseid tulemusi. Põhiliseks tunnuseks veteranide küsitlusel, mille seoseid teiste tunnustega vaatlesin, oli vastus ankeediküsimusele: „Kas usute Jumalasse või mingisse kõrgemasse jõusse?“

Mitte veteranide vastuseid võrdlesin ankeediküsimusega : “Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?”. Esitan töös kahe küsitluse risttabelite need tulemused, kus on olemas kahe tunnuse selge ühist jaotus.

Kahe tunnuse vahelist ühist jaotus kirjeldan seosekordaja hii-ruut-statistiku abil. Hii-ruut-statistiku puhul vaadatakse kahe tunnuse tegelikku ühist jaotust (nt vastajate arve risttabelis) ning võrreldakse seda jaotusega (nt risttabeliga) sellises olukorras, kus kahe tunnuse vahel seost poleks. Kui nende jaotuste erinevus on suur, siis on ka hii-ruut-statistiku väärtus suur. Kui need jaotused langevad täpselt kokku, siis on hii-ruut-statistiku väärtuseks 0 (Rootalu, 2014).

Esitatavad andmed olen eristanud erinevate teemade kaupa. Esitan ristimise ja saatusega seotud tulemused ning kogudusliku kuuluvuse andmed. Eraldi kirjeldan rituaalset käitumist (kindel rituaal või palve enne ohtliku ülesannet). Võrdlen kahe küsitluse vastuseid väidetele “Kas Sõdurijumal on olemas?” ja “ Kas olete nõus väitega, et kaevikus ei ole ateiste?”.

Eraldi vaatlen religioosete veendumuste muutust ning vastajate hinnanguid KV kaplani teenistusele. Samuti kirjeldan neid andmeid, mis on omased ainult kas veteranidele või kontrollgrupile. Põhitekstis tuleb esitamisele üksnes väike valik statistilisi andmeid. Kogu lähteandmestik ja võrdlustabelid on tööle lisatud digitaalsel kujul (Lisa 7 ja Lisa 10).

Tabel 13 näitab selgelt, et veteranidel on olemas ühisosa kui võrrelda ristimist ja uskumist Jumalasse või kõrgemasse jõudu. Seosekordaja mainitud tunnuste vahel on 0,000.

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Kas Te olete ristitud?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	123	174	83	380
	%	66,8%	41,1%	24,6%	40,3%
2 Ei	Arv	61	249	254	564
	%	33,2%	58,9%	75,4%	59,7%
Kokku		184	423	337	944
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		88,454 ^a	2	,000	
Likelihood Ratio		89,518	2	,000	
Linear-by-Linear Association		86,388	1	,000	
N of Valid Cases		944			
Kas usute saatusesse, mis suunab ja juhib Teie elu?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	65	74	22	161
	%	34,8%	17,4%	6,4%	16,9%
2 Mingil määral	Arv	77	280	105	462
	%	41,2%	65,7%	30,7%	48,4%
3 Ei	Arv	45	72	215	332
	%	24,1%	16,9%	62,9%	34,8%
Kokku		187	426	342	955
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-	
Pearson Chi-Square		231,205 ^a	4	,000	
Likelihood Ratio		225,209	4	,000	
Linear-by-Linear Association		140,524	1	,000	
N of Valid Cases		955			

Tabel 13. Risttabel. Ristimine, saatusesse uskumine ja usk Jumalasse

Ristitud veteranidel on ristimine seotud uskumises Jumalasse. Samuti on veteranide uskumisel saatusesse, mis juhib nende elu- olemas märkimisväärne ühine jaotus (Tabel 13).

Mitte veteranide andmed (vt Lisa 11, Tabel 1), on sarnased seosekordaja ristimise ja Jumala või mingi kõrgema jõu tunnetamisel on samuti väike.

Väga huvitavad on andmed ristimisest missioonil ja teenistuse ajal. Tegevteenistuse ajal ristitudel (mitte veteranidel) on olemas ühisosa Jumala tunnetamisel (Lisa 11, tabel 1), kuid missioonil ristitudel ühisosal Jumalasse uskumisel puudub (Tabel 14). Missioonil ristitud veteranidel puudub usk Jumalasse, seosekordaja on suurem kui 0 (hii- ruut- statistik= 0,287). Ristimisel

missiooni piirkonnas ja uskumisel Jumalasse ei ole omavahelist seost. Tõenäoliselt on siin tegemist veteranidel n.õ. kaitset pakkuva tegevusega/ rituaaliga millel puudub religioosne tagamõtte.

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse			
Kas Teid ristiti missioonil		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	7	18	5	30
	%	6,0%	10,5%	6,0%	8,1%
3 Ei	Arv	109	153	78	340
	%	94,0%	89,5%	94,0%	91,9%
Kokku		116	171	83	370
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-	
Pearson Chi-Square		2,495 ^a	2	,287	
Likelihood Ratio		2,493	2	,288	
Linear-by-Linear Association		,031	1	,860	
N of Valid Cases		370			

Tabel 14. Risttabel. Ristimine missioonil.

Huvitavaks tulemuseks on, et risttabelites ei tule välja sidusus tätoveerimise ja Jumalasse uskumise / tunnetamise vahel. See on vastupidine autori ootustele. Autor eeldas, et on olemas sidusus tätoveerimise ja usu vahel.

Veteranidel, kes on ennast määratlenud kindla koguduse liikmena, on olemas ühisjaotus usuga Jumalasse (Tabel 15). Samuti on tugev ühisjaotus mitte veteranidest koguduse liikmete ja Jumala tunnetuse vahel (Lisa 11, Tabel 2). Tegemist on ühest küljest triviaalse leiuga, ent teisalt kinnitab see mõõtmisvahendi usaldusväärsust.

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Kas Te kuulute mõnda usulisse ühendusse (kogudusse)?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Adventist	Arv	0	1	0	1
	%	0,0%	,3%	0,0%	,1%
2 Baptist	Arv	8	1	0	9
	%	4,8%	,3%	0,0%	1,0%
4 Katoliiklane	Arv	6	4	0	10
	%	3,6%	1,0%	0,0%	1,1%
5 Luterlane	Arv	58	58	11	127
	%	34,9%	15,2%	3,3%	14,4%
6 Metodist	Arv	1	2	0	3
	%	,6%	,5%	0,0%	,3%
7 Vene katoliku õigeusu kirik	Arv	5	4	2	11
	%	3,0%	1,0%	,6%	1,3%
8 Õigeusklik	Arv	12	9	1	22
	%	7,2%	2,4%	,3%	2,5%
9 Eesti apostlik-õigeusu kirik	Arv	4	1	0	5
	%	2,4%	,3%	0,0%	,6%
13 Kristlane (eristamata)	Arv	17	19	4	40
	%	10,2%	5,0%	1,2%	4,6%
14 Maausuline	Arv	6	18	2	26
	%	3,6%	4,7%	,6%	3,0%
15 Ei pea omaks ühtegi usku	Arv	49	264	312	625
	%	29,5%	69,3%	94,0%	71,1%
Kokku		166	381	332	879
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		256,343 ^a	20	,000	
Likelihood Ratio		258,125	20	,000	
Linear-by-Linear Association		184,754	1	,000	
N of Valid Cases		879			

Tabel 15. Risttabel. Koguduslik kuuluvus

Rituaalse käitumise (kindel rituaal ja palvetamine) ning Jumalasse uskumise vahel on olemas tunnuste ühisjaotus. Seosekordaja (hii-ruut-statistiku) tunnused on väiksed. Mida rohkem inimene usub Jumalasse seda suurem on tõenäosus, et tal on kujunenud välja kindel usuline käitumine- rituaal enne ohtliku ülesandele siirdumist ning palvetamine (Tabel 16).

Sõjateatris mitte osalenud kaitseväelaste puhul on samuti tulemus sarnane kui võrdluseks on samadele küsimustele Jumala tunnetus (Lisa 11, Tabel 3)

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Kas Teil oli missioonil/ Teenistusesmingi kindel isiklik rituaal mida tegite enne ülesandele minekut?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	49	78	44	171
	%	26,6%	18,8%	13,1%	18,3%
2 Ei	Arv	135	337	292	764
	%	73,4%	81,2%	86,9%	81,7%
Kokku		184	415	336	935
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		14,703 ^a	2	,001	
Likelihood Ratio		14,413	2	,001	
Linear-by-Linear Association		14,519	1	,000	
N of Valid Cases		935			
Kas enne ohtlikule ülesandele siirdumist Te palvetasite?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	70	36	3	
	%	37,6%	8,7%	,9%	
2 Ei	Arv	116	377	332	
	%	62,4%	91,3%	99,1%	
Kokku		186	413	335	
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		162,863 ^a	2	,000	
Likelihood Ratio		147,982	2	,000	
Linear-by-Linear Association		138,790	1	,000	
N of Valid Cases		934			

Tabel 16. Risttabel- Rituaal, palvetamine

Seosekordaja väärtus oli ka madal väidete “Kas Te usute Sõdurijumala olemasolusse?” ja “Kas olete nõus väitega: kaevikus ei ole ateiste?” (Lisa 11, Tabelid 4 ja 5).

Lisa 11 Tabelis nr 6 on kajastatud veteranide andmed, mis näitavad ühist jaotust ka missioonil kogetud sündmuste, religioossete arusaamade muutumise ning Jumalasse uskumise vahel (Lisa 11, Tabel 6). Sarnased on tulemused mitte veteranide puhul, on olemas ühisjaotus teenistuses kogetud sündmuste, religioossete arusaamade muutumise ning Jumala tunnetamise vahel (Lisa 11, Tabel 7).

Osalemine kaplani teenistustel ja kaplaniga suhtlemisega seotud andmed on toodud ära tabelites (Lisa 11, Tabelid 8; 9; 10; 11). Mõlemal grupil on tuvastatav ühisjaotus. Väga huvitavad on tulemused missioonide lõikes, neljal missioonil on veteranide usul Jumalasse ja missioonil osalemise vahel täheldada ühisjaotust. Horvaatia, Bosnia ja Hertsegoviina ja Vahemerel toimunud missioonidel on veteranide ja Jumalasse uskumisel vahel on seosekordajad väikesed (Lisa 11, Tabel 12).

Viimastena mainitud missioonidel osalenud veteranide valim on väike ning seda huvipakkuvam on Afganistani missiooni tulem (23% veteranidest osales Afganistani sõjateatris. Afganistani missiooni seost veteranide uskumisega Jumalasse ilmestab Tabel 17. Tabel näitab, et Afganistani missioonil osalemine on tõstnud usku Jumalasse.

Ristabelid		Veteranid		
		Missioon : Afganistan		
Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?		0 Ei ole valitud	1 Jah	Kokku
1 Jah	Arv	76	110	186
	%	23,0%	17,6%	19,5%
2 Mingil määral	Arv	157	269	426
	%	47,4%	43,0%	44,6%
3 Ei	Arv	98	246	344
	%	29,6%	39,4%	36,0%
Kokku		331	625	956
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		9,853 ^a	2	0,007
Likelihood Ratio		9,949	2	0,007
Linear-by-Linear Association		9,368	1	0,002
N of Valid Cases		956		

Tabel 17. Risttabel, Afganistan ja usk Jumalasse

Ainult veterane ilmestab tugeva ühisjaotuse olemasolu tunnustele vanuse ja Jumala kohalolu tunnetamine missioonil ning Uskumises Jumala vahel (Tabel 18). Neil veteranidel, kes usuvad Jumalasse on suurenenud ka Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu tunnetus. Samuti on jälgitav, et mida eakam on veteran seda rohkem on ta Jumalat tunnistanud.

Ristabelid		Veteranid Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Palun hinnake, kas olete tundnud missioonil Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Ei ole	Arv	75	300	320	695
	%	40,1%	72,3%	95,5%	74,2%
2 Harva	Arv	19	45	5	69
	%	10,2%	10,8%	1,5%	7,4%
3 Mõnikord	Arv	42	61	8	111
	%	22,5%	14,7%	2,4%	11,8%
4 Sageli	Arv	25	4	1	30
	%	13,4%	1,0%	,3%	3,2%
5 Alati	Arv	26	5	1	32
	%	13,9%	1,2%	,3%	3,4%
Kokku		187	415	335	937
Chi-Square Testid			Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square			271,853 ^a	8	,000
Likelihood Ratio			254,589	8	,000
Linear-by-Linear Association			206,095	1	,000
N of Valid Cases			937		
Ristabelid		Veteranid			
Kui vana te olete?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 18-20 aastane	Arv	0	0	1	1
	%	0,0%	0,0%	,3%	,1%
2 21-35 aastane	Arv	60	181	196	437
	%	32,3%	42,5%	57,0%	45,7%
3 36-45 aastane	Arv	87	180	125	392
	%	46,8%	42,3%	36,3%	41,0%
4 46-55 aastane	Arv	34	55	21	110
	%	18,3%	12,9%	6,1%	11,5%
5 vanem kui 55 aastat	Arv	5	10	1	16
	%	2,7%	2,3%	,3%	1,7%
Kokku		186	426	344	956
Chi-Square Testid			Väärtus	df	Significance
Pearson Chi-Square			46,262 ^a	8	,000
Likelihood Ratio			49,136	8	,000
Linear-by-Linear Association			43,803	1	,000
N of Valid Cases			956		

Tabel 18. Veteranid- vanuse ja Jumala tunnetamise ühisjaotus

Lisas 11 toon ära ülejäänud ühiste seosekordajate risttabelid. Kahe uuringu sarnaseid seoseid iseloomustab nt hariduse ja Jumalasse uskumise/tunnetamise seos (Lisa 11, Tabelid 13; 14); huvi missiooni piirkonna ja huvi religiooni vastu (lisa 11, Tabelid 15; 16).

Ainult mitte veteranidele omased ühisjaotused on kahe tunnuse lõikes – perekonna seis ja laste olemasolu. Mõlemal juhul on põhjust väita, et Jumala tunnetus suureneb nii kooselus kui ka lapsevanemaks olekul (Lisa 11, Tabel 17).

Veteranide puhul ühisjaotust Jumalasse uskumisel ning kooselul ja laste omamisel täheldada ei saanud.

3.3 Diskusioon

Läbiviidud uuringu vaieldamatult kõige üllatavam tulemus on, et ehkki veteranide religioossete veendumuste muutus peale sõjateatris osalemist on toimunud, ei ole see märkimisväärne (pigem marginaalne) võrreldes missioonil mitte käinud kaitseväelastega. Ehk siis – näib, et lause *lahinguväljal ateiste ei ole* vähemalt Eesti sõjaveteranide näitel kinnitust ei leia. Veteranide ja kontrollgrupi vastused religiooni puutuvatele küsimustele on üllatavalt sarnased.

Nii veteranide kui kontrollgrupi vastajate andmetel usub neist $\frac{3}{4}$ saatusesse, mis juhib nende elu, veteranide protsent on siin ainult 1,2 % võrra suurem. Ca 36% veteranidest ei usu Jumala ega kellegi kõrgemasse jõusse, kuid samas $\frac{1}{4}$ veterane on Jumala lähedust sõjateatris mingil määral tunnetanud. Uurijana eeldasin enne uuringute teostamist, et muutust on võimalik täheldada ning see on märkimisväärne.

Arusaam, et lahinguväljal ateiste ei ole, on tekkinud läbi kulutuuri ja kirjanduse, eriti läbi “kadunud põlvkonna” kujutamise. I Maailmasõjas osalenud muserdatud ja muutunud meestest kirjutasid E. Hemingway, E. M. Remarque, F. Scott Fitzgerald ja teised. Kadunud põlvkonna mõiste on tõusnud esile 20. sajandi kultuuriloos ja seotud 20. sajandi suurte sõdade vapustustega, mis on ühel või teisel viisil tekitanud ühise kogemuse, ühised arusaamad (Laasik, 2005). Selle põhjal peaks kindlasti eeldama, et sõjakogemus usulisi veendeid teisendab – olgu siis positiivses või negatiivses suunas.

Muutus veteranide religioossetes veendumustes on tõepoolest toimunud, loodud uuringute tööriistadega on võimalik seda täheldada, kuid see muutus ei ole suur. Võrreldes minu algsete ootustega, et veteranide ja mitteveteranide grupp osutuvad väga erinevaks, ilmnes, et tegelikult sõjakogemus justkui ei muudagi midagi. Uuringute võrdluses välja joonistunud muster oli selles mõttes üllatav ja diskusioonile kutsuv. See tõstatab küsimuse, miks see nii on?

Suure tõenäosusega veteranid lihtsalt *ei ava* nii intiimseid asju oma elust – põhjuseks võib olla eestlastele kui rahvusele omane kinnine taust. Otsustamaks, kas see järeldus on tõene, tuleks teha täiendavaid kvalitatiivseid uurimusi. Samas on olemas ka teine võimalus tulemuste selgitamiseks – surma ja kannatuse nägemine ei pruugi üldse religioossust suurendada, vaid võib viia ka usu lagunemisele (vt taas *kadunud sugupõlve* mõiste ülal).

Kindlasti peaks aga sooritatud uuringu tulemusi vaatlema laiemas rahvusvahelises plaanis. Näiteks võivad religioossed ja moraalsed tõekspidamised mängida veteranide vaimset tervist stabiliseerivat rolli. Bosnia ja Hertsegoviina teadlased väidavad, et katkise “hinge” veteranidel on usust ja Jumalast rääkimine raskendatud. Usust ja religioonist rääkimisest hoidumine kaitseb vaimset tervist. Lahingustressi ja posttraumaatilise stressihäirega veteranidel võivad tekkida ulatuslikud kahtlused, mis on vastupidised usule ja religioonile. Usust/Jumalast lahti ütlemine, kahtlused ning korduv religiooni taas tunnistamine on haiget saanud “hinge” tunnuseks. Oma väidete tõestuseks toovad nad oma uuringu tulemused: PTSD-l on otsene negatiivne mõju isiklikele uskumustele ja uskumisel Jumalasse. Seda kinnitab ka nende uuringu faktoraalne analüüs: religioossete moraalsete uskumuste ja kõrge PTSD vahel on oluline negatiivne korrelatsioon (Hasanovič & Pajević, 2015).

Üheks põhjuseks, miks eeldatav religioossuse suurenemine uuringus tõendust ei leidnud, võib, nagu öeldud, olla ka rahvuslikus eripäras. Usun, et olen ennast kui uurijat lasknud eksitada meie liitlaste seas levinud religioossetest kombestikust ja õhustikust. Ameerika sõdurikultuuris on levinud järgnevad religioossed põhimõtted – Jumalasse me usume kuid toetume üksteisele; Me usume Jumalasse, üksusesse ja oma riiki. Usk on kui “liim”, mis liidab üksuse üheks ja võimsaks sõjaliseks tööriistaks (McLaughlin, 2010, lk 118, 143). Eestlastele ei ole omane ennast sel viisil avada ning tunnistada oma jõetust, otsides abi kõrgematelt jõududelt. Heaks näiteks sobib kamraadi kpt (res) H. Võrno avameelse missiooni kirjeldava raamatu ilmumisega tekkinud diskusioon kaitseväge siseselt (Võrno, 2016). Võrno avameelset ja hinge paljastavat raamatut peeti paljude kaitseväelaste

poolt sobimatuks (Simson, 2017). Kaitseväe kirjutamata normide järgi ei tohi näidata välja hirmu, kartust ega ka vajadust Jumalikule (ette)hooldusele.

Üldiselt hindavad veteranid missioonikogemuse mõju positiivseks: olulisel määral on suurenenud enesekindlus, paranenud majanduslik olukord ja füüsiline vorm, suurenenud eluga rahulolu jne. Kõige negatiivsem on missioonil osalemise mõju lähisuhetele ja sõprussidemetele ja vaimsele tasakaalule (Truusa & Trumm, 2016). Religioossete veendumuste muutus on toimunud eelkõige sisemiselt ning ei väljendu religioossetes tegevustes. Eesti kaitseväelase religioossus on suunatud sissepoole ning usulised tõekspidamised on väga intiimsed ning nende avalikust tunnistamisest pigem hoidutakse. Afganistanis teeninud ESTCOY-15 ja NSE-14 kaplani kpt E. Apsoloni missiooni aruandest nähtub, et missioonil teenivad erinevate usuliste vaadetega inimesed kõrvuti võitlejatega, kellel puudub usuline huvi ning eelkõige on kaplani roll hingehoiul ja nõustamisel. Hingehoiul ja nõustamisel tuleb jälgida, et seda soovijat ei survestataks (EKV kaplani teenistus, 2013). ESTCON-7 kaplani kpt. A Sõtšovi aruanne on veelgi täpsem – hingehoidlik nõustamine toimub üksusesiseselt ning nähtamatult. Kellelegi võõrale oma tunnetest rääkimist peetakse sobimatuks ning see on igaühe n.ö intiimasi. Peale raskemaid intsidente korraldatavad debriifimised ja kollektiivsed nõustamised mõjuvad tüütuna ning pealesurutuna, vajalik on personaalne ja eraldatud lähenemine (EKV kaplani teenistus, 2009).

Veteranide veendumus, et Sõdurijumal on olemas, on ainult 5,5% võrra suurem kui kontrollgrupi vastanute arvates. Väitega Kaevikus ei ole ateiste” olid veteranid suisa 2% võrra *vähem* nõus kui sõjateatris mitte osalenud kaitseväelased. Ent see väide on osa sõduri kultuuris levivatest religioosetest arusaamadest. Paljuski on need mõjutatud USA sõjaväelaste hulgas levivast traditsioonist. USA sõjaväelaste hulgas on levinud mitmesugused riituslikud traditsioonid, kantakse kaasas erinevaid sõduriõnne toovaid talismane ja amulette ning usutakse sõdureid kaitsvatesse inglitesse ja Sõdurijumalasse (McLaughlin, 2010, lk 63,81). USA sõjaväelaste militaarkultuuris on õnn seotud alati Jumalaga. USA sõduri žargoonis

nimetatakse napilt eluga pääsemist “Kutseks kohtumisele Jeesusega”. “Kutse kohtumisele Jeesusega” on jagatud kolme kategooriasse – pääsemine, napp pääsemine ja hea õnn (McLaughlin, 2010, lk 131). Minu esialgses küsitluse versioonis oli seetõttu lisatud ka küsimus sõduriõnne toova talismani/amuleti olemasolust, kuid kahjuks Kaitseministeeriumi kehtestatud piirangud ei võimaldanud seda lisada lõplikku küsitluse versiooni. Tean isiklikust kogemusest, et sõduriõnne toovad talismanid on olemas ning nendesse usutakse.

Läbi missioonide on tekkinud ka sõdurilegend kaplani kaitsvast teenistusest. KV kaplan kpt. Endel Apsalon oli mitmetel missioonidel ning tegi enne esimest missiooni lepingu Jumalaga – tuleb ise ja toob oma kompanii tervena sõjast tagasi. Leping pidas ning kaplan Apsaloni hakkasid veteranid pidama talismaniks. Sündis teadmine, et Apsaloni kaasamine missiooni koosseisu toob hea õnne. Vesteldes Eesti kontingendi (ESTCON- 7) ülema kol-ltn T. Mõlsí ja KV peakaplaniga mjr G. Kutsariga kinnitasid mõlemad mainitud sõdurilegendi uskumist.

Lisan siia ka kokkuvõtte Endel Apsaloni intervjuust Eesti Kirikule: “Teenida vaimulikuna missioonil on erinev, puudub “nähtav kirik” ja paljudele ei ole usk omane. Siiski paljud ootavad vaimuliku osadust. Missioon on rindejoon, kust tegelikult võid naasta «kas kilbiga või kilbil». Me kasutame tihti väljendit «sõduriõnn», aga mis see on? Minule palju konkreetsem ja mõistetavam on mõiste «Jumala õnnistus». Ja seda olen ma siin näinud palju kordi, et Jumal võib olla armuline” (Paenurm, 2011).

Kahtlemata on kaplanite kaasamine missioonidel tõhustanud kaplani teenistuse integratsiooni kinnises organisatsioonis. Kaplanite missiooni aruanded on kinnitatud nende otseste ja vahetute ülemate poolt ning kõik tähtsustavad kaplani tegevust ja erinevaid rolle sõjateatris. N.õ “koos ühes poris roomamine” on taganud situatsiooni, kus kaplan on osa meeskonnast ja vennaskonnast.

Religioosete tegevuste lõikes palvetavad veteranid vähem (7,6 % vähem). Samas muudes religioosete tegevustes on veteranide praktiseerimise osalus suurem, veteranid praktiseerivad seoses missiooniga enda tätoveerimist poole

rohkem ning 7,3 % võrra enam on veteranidel kombeks viia läbi kindel rituaal enne ohtlikule ülesandele siirdumist. Tätoveeringute tegemise ja religiooni vahel ei leidnud ma kummagi uuringu puhul seost. Antud fakt kummutab Eesti näite puhul stereotüüpse mõttemustri – et sümbolistel tätoveeringutel on õnnetoov ja kaitsev võime, mis on levinud veendumus meie liitlastel. USA merejalaväe kaplani Cdr J. P. McLaughlin'i sõnul on selline veendumus eriti tavaline USA sõjaväelastel – lisaks üksuse sümbboolikale tätoveeritakse ka usuline sümbol (tavaliselt stiliseeritud rist, Piibli Psalm 23 vms) (McLaughlin, 2010, lk 61, 237).

Funktsionaalsete tegurite analüüs näitas, et puudub statistiline sidusus missioonil ristimise ja Jumalasse uskumise vahel. Julgen väita, et ristimine missioonil on osa n.ö õnnetoovast/elu ja tervist säästvast rituaalist – ainujumalasse mitteuskumine ei takista ristimist ja enda usulist määratlemist.

Enda usulise identifitseerimisega kaasneb huvitav nähtus – KV esimestel sõjalistel operatsioonidel lasid võitlejad ennast pigem tunnusplaatidel identifitseerida kui kristlane ning hilisematel missioonidel eelistati mitte oma usulist kuuluvust märgistada (tunnusplaatidel NONE). Isikuplaadid väljastatakse kõikidele kaitseväelastele (k.a kutsealustele), isikuplaadile kantakse isikukood, andmed veregrupi kohta ning lisamärkena usulised veendumused. Usuliste veendumuste lisamärke ei ole kohustuslik (KRA, 2006). Tean, et Kaitseliidu vanemkaplan mjr R. Nikiforov on antud fenomeni uurinud. Nikiforovi sõnul oli esimestel missioonidel kristliku identifitseerimise põhjuseks veendumus, et moslemid kohtlevad kristlasi kui usklikke (kui raamaturahvast), mitte kui uskmataid. Viimastel missioonidel on enese usuline määratlemine tagasihoidlikum, põhjuseks võib olla islamistlike dogmade ja narratiivide tõlgenduste muutus. Loodan, et mjr R. Nikiforov leiab aega ning vormistab oma huvi ja uuringu lähiajal magistritööks.

Veteranide religioossete veendumuste vähene muutus võrreldes kontrollgrupiga võib olla seotud ka valimites esindatud vastajate erineva haridustasemega. Missioonil mitte osalenud kaitseväelaste hulgas oli palju

ohvitsere ning see tagab antud valimis kõrge tulemi kõrghariduse lõikes (32 % veteranidest ja 65 % mitte veteranidest on omandanud kõrghariduse). Risttabeli analüüsist lähtub, et mida kõrgem on omandatud haridus, seda kõrgem on usk Jumalasse ja saatusesse (vt. Lisa 11, Tabel 6).

Uuringus kasutatatud tööriistad võimaldasid fikseerida ja tuvastada veteranide religioosete veendumuste teatavat muutust, kuid muutuse täit mahtu ja ulatust ei õnnestunud fikseerida. Lahendusena näen interdistsiplinaarset lähenemist antud teemale. Tundub vajalik kvalitatiivse lisauuringu korraldamine samal teemal. Fookusgrupi andmed ning süvaintervjuud võiksid anda selgema pildi veteranide hingeelust ning vaimsest õhustikust. Kvalitatiivne uuring aitaks täpsemalt aru saada ka veteranide religioosete veendumuste muutusest ning isiklikkdest ja intiimsetest uskumustest.

Kvantitatiivne uuring ei anna piisavat ülevaadet isiklikest veendumustest, kuna neid peetakse kaitseväes nähtavasti liiga intiimseteks ning need ei ole kaitseväes moodustunud omanäolises keskkonnas väljendamiseks sobilikud. Seda peab kindlasti silmas pidama tulevaste kvalitatiivsete tööriistade loomisel, loodud uurimisvahendid ja metoodika peavad olema delikaatsed ning sobilikud rakendamiseks kaitseväe homogeenses keskkonnas. Võimaliku uuringu loodavad tööriistad peaks eelkõige tähelepanu pöörama osalejate usulise orientatsiooni sisemisele skaalale.

Samasuguse probleemiga on silmitsi ka ülal viidatud Bosnia ja Hertsegoviina uurijad – religioosete mõttemustrite arenguid puudutav ei ole osa veteranide psühholoogilisest nõustamisest ning seda ei ole seetõttu ka põhjalikumalt mõõdetud. Samuti tunnistavad Hasanovič ja Pajević, et hetkel ilmunud akadeemilised selgitused moraalsete vaadete kujunemisele on eelkõige psühholoogilised uuringud ning mitte teoloogilised sissevaated (Hasanovič & Pajević, 2015).

4 Kokkuvõte

Esmakordselt on Eesti kaitseväge ajaloos viidud läbi kvantitatiivne uurimustöö eesmärgiga kirjeldada kaitseväelaste religioosset veendumusi ning nende muutust peale osalemist sõjateatri traumeerivates tingimustes.

Uurimistöö üheks tulemiks on kahe unikaalse kaitseväelaste religioosset veendumusi kajastava andmebaasi loomine. Magistritöö maht ning uurimustöö ülesehitus ei andnud lõplikku selgust veteranide usuliste vaadete muutumise ulatusest seoses sõjateatri osalemisega. Olen aga veendunud, et loodud andmebaaside väärtus seisneb nende potentsiaalses võimes olla heaks alusmaterjaliks tulevastele samal teemal loodavatele teadustöödele.

Uurimustöös esitatud hüpotees, et Kaitseväge veteranide religioosset veendumused on muutunud tugevamaks ning on püsivad ka peale sõjateatrist lahkumist, leidis läbi empiiriliste andmete ja nende analüüsimist mõningal määral kinnitust, ent muutus ei olnud kaugeltki nii ulatuslik, kui enne uuringut eeldada võis.

Leian, et antud teadustöö omab head väljundit praktilisse ellu. Kogutud uued andmed aitavad nii KV, PPA kui ka teisi jõustruktuure planeerida välismissioonidel osaleva isikkoosseisu hingelist/vaimset toetamist nii missioonide toimimise ajal kui ka peale missiooni.

Uurimustöö aitab kirjeldada kaitseväge veteranide usulist profiili. Veteranidest 40,5 % on ristitud ning ristitutele on ennast sidunud kindla kristliku konfessiooniga 18 %. Jumalasse või kellegi kõrgemasse jõusse ei usu 35,9 % veteranidest samas ainult 16,9 % ei usu saatusesse mis juhib nende elu. 25,9 % missioonidel osalejaist tunnetas Jumala või kellegi kõrgema kohalolu. 43,1 % vastanutest hindas, et missioonidel juhtunud sündmused on mõjutanud nende arusaama religioonist ning

15,1 % tunnistas muutust oma religioossetes veendumustes. 40,8 % veteranidest oli nõus, et kaevikus ei ole ateiste.

Minu uurimustöö tulemus kinnitab veelkord fakti, et Eesti asub kultuuride ja religioonide ristteel. Tänu oma geopoliitilisele asukohale on Eesti olnud alati unikaalne ning väga raskesti võrreldav teiste riikide/rahvuste traditsioonide ja levinud usulise kultuuriga.

Antud magistritöö aitab oluliselt paremini mõista ka kaitseväge kaplani teenistuse rolli.

Kaplanite teenistust saab lugeda osalemisteenistuseks. Nende tähtsam roll on olla nähtavad ning teenida koos üksusega. Samuti on nende kandvaks rolliks erinevate rituaalide läbi viimine ja korraldamine.

Nagu kirjutab peapiiskop Andres Põder oma eessõnas kolonel Tõnis Nõmmiku raamatule “Vaimulikud kaitsejõududes”, osutub erandlikus olukorras, mida sõda ja väeteenistus endast kujutavad, usk sageli mõistetavamaks ja otsustavamaks kui tsiviilelus (Nõmmik, 2005, lk 21).

5 Kasutatud kirjandus

- Nigola, T. (31. mai 2012. a.). *Meie kirik*. Kasutamise kuupäev: 24. mai 2016. a., allikas Vaimulike rollist kaitsejõududes ja politseis:
http://www.meiekirik.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=2650&Itemid=2#_ftn1
- Truusa, T. T., & Trumm, A. (2016). *Veteranide ankeetküsitluse esmaanalüüs 2016*. Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskus. Tartu: Tartu Ülikool.
- EV Valitsus. (20. 12 2012. a.). *Poliitika Kaitseväge ja Kaitseliidu veteranide osas*. Kasutamise kuupäev: 27. 12 2016. a., allikas www.mil.ee:
<http://www.mil.ee/UserFiles/sisu/operatsioonid/veteranid/Veteranipoliitika/Veteranipoliitika%20viimane%20VV%20kabinetinõupidamisel%20tehtud%20muudatustega.pdf>
- Gellner, E. (1990). *Plough, Sword and Book: The Structure of Human History*. Chicago, ILL, USA: University of Chicago Press.
- Eesti Kirikute Nõukogu. (1994). *EKN töökoosoleku protokoll 25.10.94 Nr 7/52*. Tallinn.
- Eesti Kirikute Nõukogu. (1994). *EKN töökoosoleku protokoll 13.07.94 nr 5/50*. Tallinn.
- Eesti Kirikute Nõukogu. (1994). *EKN töökoosoleku protokoll 13.09.94 Nr 6/51*. Tallinn.
- Eesti Kirikute Nõukogu. (2016). *Kogumik „Kuhu lähed Maarjamaa? – Quo vadis Terra Mariana?“*. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu.
- Eesti Statistikaamet. (31. 12 2011. a.). *Rahva ja eluruumide loendus - Rahva ja eluruumide loendus 2011 - Rahvastiku demograafilised ja etno-kultuurilised näitajad - Usk*. Kasutamise kuupäev: 27. 12 2016. a., allikas www.stat.ee:
http://www.stat.ee/sab-uuendus?db_update_id=14122
- Militerm. (30. jaanuar 2017. a.). *Sõjandusterminoloogia andmebaas*. Allikas: Militerm:
<http://termin.eki.ee/militerm/>
- Joint Publication 3-0. (30. jaanuar 2017. a.). *USA DoD, Joint Chiefs of Staff*. Allikas: Joint Operations: http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_0.pdf
- KVÜÕA. (2016). *Taotlus- magisritöö koostöölastamine REG.NR.: KVÜÕA-3.2-2.10/11450 26.02.2016*. Tartu: KVÜÕA.
- Kaitseliit. (2016). *Taotlus- magisritöö koostöölastamine. Reg nr K-9-3/16/24856 23.11.2016*. Tallinn: Kaitseliit.

- Nõmmik, T. (2005). *Vaimulikud Kaitsejõududes*. (K. j. Elmatar, Toim.) Tallinn.
- Eesti Piibliselts. (5. aprill 2017. a.). *Piibel*. Allikas: piibel.net:
<http://piibel.net/#q=Ps%2023>
- Treufeldt, H. (2013). *Usulise orientatsiooni ja alkoholi tarbimise hoiakute ja käitumise ning subjektiivse heaolu vahelised seosed religioossete noorte hulgas Eestis*. Tartu Ülikool, Psühholoogia instituut. Tartu: TÜ DSpace.
- Batson, C. S. (1993). *Religion and the individual. A social- psychological perspective*. New York: Oxford University Press.
- EV Kaitseministeerium. (2007). *Rahvusvahelised operatsioonid ja Eesti osalemine neis alates 1995 aastast*. Tartu: Kroonpress.
- EKV, peastaap. (2012). *Kaplani välismissioon Afganistaani Islamiriigi ESTCON-13 koosseisus (OPORD)*. Tallinn: ISAF.
- Eesti kaitsevägi. (1995). *Kaplaniteenistuse taasasutamine*. EKV juhataja, kk nr 94 05.07.1995. Tallinn: EKV.
- EKV kaplani teenistus. (2009). *ESTCON-7 kaplani missiooniaruanne*. ISAF. Tallinn: EKV.
- EKV kaplani teenistus. (2008). *ESTCON-4 ja NSE-4 kaplani missiooniaruanne*. ISAF. Tallinn: EKV.
- EKV kaplani teenistus. (2010). *ESTCON- 8 kaplani missiooniaruanne*. ISAF. Tallinn: EKV.
- EKV kaplani teenistus. (2012). *ESTCON-12 kaplani missiooniaruanne*. ISAF. Tallinn: EKV.
- EKV kaplani teenistus. (2013). *ESTCOY- 15 ja NSE-14 kaplani missiooniaruanne*. ISAF. Tallinn: EKV.
- Education at a Glance 2016 . (2016). *OECD INDICATORS*. Kasutamise kuupäev: 8. aprill 2017. a., allikas [www.oecd-ilibrary.org](http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9616041e.pdf?expires=1491654283&id=id&acname=guest&checksum=BBB48156075FDBA5791A088A1851EF3B): <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/9616041e.pdf?expires=1491654283&id=id&acname=guest&checksum=BBB48156075FDBA5791A088A1851EF3B>
- REL2011. (29. aprill 2013. a.). *statistikaamet*. Kasutamise kuupäev: 8. aprill 2017. a., allikas www.stat.ee: http://www.stat.ee/65351&parent_id=32784
- Telpt, E. (2016). kokkuvõtte uuringust "Elust, usust ja usuelust 2015" tulemustest. rmt: EKN, & E. Jõks (Toim.), *Kuhu lähed Maarjamaa? Que vadis Terra Mariana?* (lk 36-68). Eesti kirikute Nõukogu.
- Soom, K., & Jõks, E. (2016). Eestimaa ristusu süda- kristlaste analüüs EUU 2015 põhjal. rmt: EKN, & E. Jõks (Toim.), *Kuhu lähed Maarjamaa? Quo vadis Terra Mariana* (lk 69-88). Tallinn.
- McLaughlin, P. (2010). *No atheist in foxhole. Prayers and reflection from the front*. Nashville, USA: Thomas Nelson.

- KRA. (2006). *Isikuplaatidega varustamise ja nende jaotamise ning arvestuse korra kinnitamine*. Peadirektori kk nr 74 05.07.2006, Kaitseressursside Amet. Tallinn: KRA.
- Paenurm, M. (04. 05 2011. a.). Kaplan Endel Apsalon – missiooniga Afganistanis. *Eesti kirik, Nr 21*((31)).
- EKV. (05. jaanuar 2016. a.). *Eesti kaitsevägi*. Kasutamise kuupäev: 14. aprill 2017. a., allikas www.mil.ee: <http://www.mil.ee/et/veteran/tagatised-veteranidele>
- EKV. (05. jaanuar 2016. a.). *Tagatised veteranidele*. Allikas: www.mil.ee: <http://www.mil.ee/et/veteran/tagatised-veteranidele/Tegevvaelase-missiooneelne-ja-jargne-sotsiaal-psyhholoogiline-ettevalmistus>
- Laasik, A. (2005). *Magistritöö. 1960. ja 1970. aastate teatriuudendus Eestis ja Soomes – kaks paralleelset kultuuriilmingut*. Kasutamise kuupäev: 17. 1prill 2017. a., allikas dspace.ut.ee: <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/867/laasik.pdf;jsessionid=ACBA73EE30F5CE9AE090036F32C9CBF6?sequence=5>
- Võrno, H. (2016). *Missioon. Ühe missiooni päevikud*. Tallinn: Maagiline ruum.
- Simson, P. (02. veebruar 2017. a.). *Eesti Päevaleht*. Kasutamise kuupäev: 17. aprill 2017. a., allikas *Eesti Päevaleht/ kultuur*: <http://digileht.epl.delfi.ee/kultuur/kloun-krusty-sojatsoonis?id=77160942>
- Allport, G. W., & Ross, M. J. (1967). Personal religious orientation and prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology* 5(4):432–43.
- Raist, T. (1998). *Usulise orientatsiooni küsimustiku adapteerimine. Bakalaureuse lõputöö*. . Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Tartu: TÜ.
- Neyrinck, B., Lens, W., Vansteenkiste, M., & Soenen, b. (2010). Updating Allport's and Batson's Framework of Religious Orientations: A Reevaluation from the Perspective of Self-Determination Theory and Wulff's Social Cognitive Model. *Journal for the Scientific Study of Religion* (2010) 49(3), 425–438.
- Hasanovič, M., & Pajevič, I. (August 2015. a.). Religious Moral Beliefs Inversely Related to Trauma Experiences Severity and Presented Posttraumatic Stress Disorder Among Bosnia and Herzegovina War Veterans. *Journal of Religion and Health August 2015, Volume 54, Issue 4*, 1403–1415.
- Õunapuu, L. (2012). *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes*. Kasutamise kuupäev: 30. aprill 2017. a., allikas [www.dspace.ut.ee](http://dspace.ut.ee): <https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/index.html>
- Rootalu, K. (2014). *Statistilise andmeanalüüsi meetodid*. (T. Vihalemm, Toimetaja) Kasutamise kuupäev: 30. aprill 2017. a., allikas *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*.: <http://samm.ut.ee/risttabelid-ja-seosekordajad>

6 Summary

The change in religious views of Estonian Defence Forces veterans after war zone experience

The study looks into how the veterans of Estonian Defence Forces might have changed their religious views after being exposed to the warfare action. The study is quantitative in nature, cross-sectional on the period of time of 1995-2015.

The author of the study explains if there was any change in the subjects. The author had his hypothesis that the participation in warfare could have changed the way of thinking of a person.

In testing, the author of the study states that EDF veterans changed their religious beliefs and they were more interested in the matter. The author also wanted to know if and how traumatic experience might have contributed to the change of religious views of the veterans.

To find it out, two groups were selected – veterans with the direct warfare experience and soldiers without it. The author presumed the answers would differ between the two groups.

First, there were two online questionnaires for veterans and regular soldiers. Then the gathered information was structured and analysed. The work was divided into four sections, 1) theory; 2) methodology; 3) results and analysis; 4) conclusion.

The change in veterans is shown in the conclusion. The author believes the results of the study are very valuable for the chaplain duties as well as for other law enforcement services at the crisis areas.

It is worth to mention that the field has not been previously covered on academic level. The results of the study have a real life connection in managing the support activities for the veterans of EDF. There are only a few studies carried out on the religious beliefs of the veterans. It has been treated in US Army, but mostly these have been aimed at post-traumatic stress, how to cure and prevent it. With this study, it is the first time to record on the religious beliefs in the EDF for both veterans and regular soldiers.

As a result, two original databases were developed which both describe the religious beliefs of the members of EDF. The required format of the thesis was not enough to see into the deeper extent of changes in the veterans' beliefs. The author is sure, collected data have great potential from this point on to ground the basis for future studies on the same field.

The hypothesis suggesting a strong hold of the religious views of veterans and staying so even after leaving the service found some evidence, but it was not enough to prove its extent as initially supposed.

The author is sure, the study can be easily applied to the real life. Emerged data can help Defence Forces, Police and Border Guard, and other law enforcement agencies to support their mission and retiring from it.

The study provides a religious profile of the EDF veterans. 40.5% of them are baptized, 18% specified the Christian confession. 35.9% of veterans do not believe in god or other higher being. At the same, only 16.9% do not believe in fate directing their life. 25.9% on the military mission confirmed they can feel the presence of god or other higher being. 43.1% thought their experience on the mission changed their way of thinking about religion and 15.1% admitted the change in their religious belief. 40.8 % of veterans agreed to the saying there were no atheists in the trenches.

The study shows once more that Estonia is placed on the crossroads of different cultures and religions. Due to its geographical location, Estonia can hardly be compared to other countries, nations and prevailing traditions. This study can add to the understanding of chaplain's role.

Chaplains participate in the service of the military units and their role shall be made visible when playing the main role in the Christian rituals.

7 Lisad

Lisa 1	Veteranide ankeetküsitluse andmeesitus (SJKK) (pdf formaat, hoiustatud CD)
Lisa 2	KV Veteranide küsitluse küsimused
Lisa 3	KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) religioosete veendumuste küsitluse küsimused
Lisa 4	Veteranide küsitluse andmebaas (.sav formaat (SPSS), hoiustatud CD)
Lisa 5	KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) küsitluse andmebaas (.sav formaat (SPSS), hoiustatud CD)
Lisa 6	KV veteranide ja mitte veteranide religioosete veendumuste korrelatsioonid (xlsx formaat hoiustatud CD)
Lisa 7	KV veteranide religioosete veendumuste risttabelid (xlsx formaat, hoiustatud CD)
Lisa 8	KV kaplani teenistuse koondtabelid 2009; 2009-2013 (xlsx formaat; hoiustatud CD)
Lisa 9	KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) religioosete veendumuste korrelatsioonid (xlsx formaat, hoiustatud CD)
Lisa 10	KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) religioosete veendumuste risttabelid (xlsx formaat, hoiustatud CD)
Lisa 11	Veteranide/ KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) ühisjaotuste risttabelid

Lisa 2

Kaitseministeeriumi tellimusel veteranipoliitika raames läbiviidava veteranide ankeetküsitlus 2016.

Austatud veteran!

Kõigepealt muidugi palju õnne läheneva veteranipäeva puhul!

Soovime küsida teilt mõned veteranipoliitikat ja veteranide heaolu puudutavad küsimused. Vastamine on anonüümne. Antud küsimustiku täitmine võtab aega ligikaudu 20 minutit. Enamuse küsimuste puhul on välja pakutud võimalikud vastusevariandid, kus teil tuleb valida teie jaoks sobivaim variant. Tabelite puhul vastake palun igal real! Lahtiste küsimuste puhul tuleb teil kirjutada sobiv vastus selleks ettenähtud kasti. Palun jälgige täpselt küsimuste juures olevaid juhiseid. Uuringu läbiviijad tagavad teie vastuste täieliku anonüümsuse, andmeid kasutatakse üldkogumina statistilisel analüüsil antud uurimuse otstarbeks. Iga vastus loeb, seega suur tänu juba ette uuringus osalemise eest!

Uuringu viib läbi Tartu Ülikooli Strateegilise Jätkusuutlikkuse Kompetentsikeskus EV Kaitseministeeriumi tellimusel.

Uuringu tulemustele tuginedes täiendatakse/arendatakse veteranidele suunatud toetusmeetmeid.

1. Kas olete hetkel kaitseväeteenistuses?
 - 1) Jah
 - 2) Ei
2. Mitmel välismissioonil olete teeninud? (kirjutage number. Kui te ei ole missioonil teeninud kirjutage 0).
3. Kuidas olete rahul veteranidele suunatud toetuste ja teenustega?
 - 1) Täiesti rahul

- 2) Pigem rahul
- 3) Osaliselt rahul
- 4) Pigem ei ole rahul
- 5) Ei ole üldse rahul
- 6) Ei tea veteranidele suunatud toetustest ja teenustest midagi

4. Mil määral olete kokku puutunud järgmiste veteranidele suunatud poliitikameetmetega?

	Olen kasutanud	Kavatsen kasutada	Tean, aga ei kasutaks	Ei ole kuulnud	Ei oska öelda
Nõustamine tavaeluga kohanemiseks (teenistuskohale asumine, pererütmi taastamine)	1	2	3	4	88
Psühholoogiline nõustamine missioonijärgse stressi maandamiseks	1	2	3	4	88
Nõustamine sotsiaalküsimustes	1	2	3	4	88
Missioonijärgne lõõgastuspakett spa-s	1	2	3	4	88
Eluasemelaenu käendus Sihtasutus KredExi vahendusel	1	2	3	4	88
Täiendus- ja ümberõppekulu hüvitamine veteranile (ettevalmistus tsiviilkarjääriks)	1	2	3	4	88

5. Kui oluliseks peate veteranipoliitika järgmisi meetmeid?

	Oluline	Mitte eriti oluline	Pole üldse oluline	Ei oska öelda
Nõustamine tavaeluga kohanemiseks (teenistuskohale asumine, pererütmi taastamine)	1	2	3	88
Psühholoogiline nõustamine missioonijärgse stressi maandamiseks	1	2	3	88
Nõustamine sotsiaalküsimustes	1	2	3	88
Vigastada saanute ravi	1	2	3	88
Vigastada saanute nõustamine	1	2	3	88
Võimaluste loomine haavatutele teenistuse jätkamiseks	1	2	3	88
Missioonijärgne lõõgastuspakett spa-s	1	2	3	88
Haavatute perede rahaline toetamine	1	2	3	88
Haavatute perede nõustamine	1	2	3	88
Langenute perede rahaline toetamine	1	2	3	88
Langenute perede nõustamine ja nendega kaitseväge poolne kontakti hoidmine	1	2	3	88
Eluasemelaenu käendus Sihtasutus KredExi vahendusel	1	2	3	88

Täiendus- ja ümberõppekulu hüvitamine veteranile (ettevalmistus tsiviilkarjääriks)	1	2	3	88
Tegevteenistuspensioni suurendamine rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonil osalemise eest	1	2	3	88

6. Kui veteranipoliitikat uuendatakse, siis milliseid teenuseid/hüvesid/meetmeid sooviksite sinna lisada?

7. Kas te oleksite huvitatud veterani identifitseerimiskaardist?

1) Jah

2) Ei

8. Hetkel kehtiva definitsiooni järgi on Eestis veteran:

- Isik, kes on Kaitseväe koosseisus osalenud riigi sõjalisel kaitsmisel;
- Isik, kes on Kaitseväe koosseisus ja rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse alusel osalenud kas rahvusvahelisel või kollektiivse enesekaitse operatsioonil;
- Isik, kes on Kaitseväes teenistusülesannete täitmisel või Kaitseliidu tegevliikmena sõjaväelisel väljaõppel kaotanud püsivalt töövõime.

Kes peaksid teie arvates olema KV ja KL veteranid? Märkige kõik sobilikud variandid.

1) Välismissioonidel teeninud

2) Teenistuses vigastada saanud

3) 5 aastat teeninud

4) 20 aastat teeninud

5) Kõik, kes on teenistuses olnud

6) Veteranid peaksid olema ka Nõukogude Liidu armees Afganistanis teeninud

- 7) Veteranid peaksid olema ka mereväe missioonidel osalenud
9. Kuidas olete rahul Sinilille heategevusraha kasutamise seniste valikutega?
- 1) Olen rahul
 - 2) Nii ja naa
 - 3) Ei ole rahul
 - 4) Ei tea milleks Sinilille raha on kasutatud
10. Mille jaoks võiks teie arvates Sinilille heategevusraha tulevikus kasutada?
11. Milliseid veteranipäeva üritusi peate tähtsaks? Palun nimetage.

Nüüd esitame mõned küsimused teie hoiakute kohta ühiskonna ja iseenda suhtes.

12. Kõike kokkuvõttes, kuivõrd rahul te oma eluga üldiselt praegu olete? Vastamiseks kasutage 10-pallist skaalat, kus 0 tähendab, et ei ole üldse rahul ja 10 tähendab, et olete täiesti rahul.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Ei ole

Olen täiesti

üldse rahul

rahul

13. Üldiselt hinnates, milline on teie tervislik seisund?

- 1) väga hea
- 2) hea
- 3) rahuldav
- 4) halb
- 5) või väga halb
- 6) (EOÖ)

14. Kui palju on teie elus inimesi, kui üldse, keda saite usaldada ja kellega arutada isiklike teemade üle?

- 1) Mitte ühtegi
- 2) 1
- 3) 2
- 4) 3
- 5) 4-6
- 6) 7-9
- 7) 10 ja enam

15. On inimesi, kes on meie ühiskonnas pigem kõrgemal sotsiaalsel positsioonil ja on inimesi, kes on madalamal. Siin on esitatud skaala, mis jookseb ülevalt alla. Kuhu teie ennast praegu sellel skaalal paigutaksite? 10 – Kõige kõrgemal positsioonil 0 – Kõige madalamal positsioonil

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	0
----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Ühiskonnas

Ühiskonnas

kõige kõrgemal
kõige madalamal
positsioonil
positsioonil

16. Kui suureks hindate praeguste ja/või endiste kaitseväelaste ning kaitseliitlaste osakaalu oma suhtlusringkonnas.

- 1) Ei ole ühtegi
- 2) Mõni on
- 3) Neid on palju
- 4) Nad moodustavad enamuse mu suhtlusringkonnast

17. Kui tihti suhtlete oma vabal ajal sõprade või tuttavatega?

- 1) Liigagi palju
- 2) Parasjagu
- 3) Võiksin suhelda enam

18. Palun märkige, kas te olete aktiivselt seotud mõne vabatahtliku organisatsiooni või MTÜga?

- 1) Jah
- 2) Ei

19. Kuidas hindate oma osalemise aktiivsust?

- 1) Liigagi palju
- 2) Parasjagu
- 3) Võiksin osaleda enam

20. Kas te osaleksite veteranide ühingu töös?

- 1) Jah
- 2) Ei

21. Juhul, kui te oleksite veteranide ühingu liige, siis millise tegevuse te sooviksite seal algatada?

22. Palun öelge, mil määral (Üldse mitte, suurel määral: skaalal 0-6)

- 1) te tunnete, et inimesed teie kodukohas/naabruses aitavad üksteist
- 2) te tunnete, et inimesed kohtlevad teid austusega

23. Kuidas on missiooni või missioonide kogemus muutnud teie elu järgmisi aspekte: **Küsimust ei saa need, kes on vastanud 0 küsimusele nr.2**

	On parandanud	Ei ole muutnud	On halvendanud	Ei oska hinnata
--	---------------	----------------	----------------	-----------------

Majanduslikku olukorda	1	2	3	88
Enesekindlust	1	2	3	88
Lähisuhteid	1	2	3	88
Sõprussidemeid	1	2	3	88
Pealehakkamist	1	2	3	88
Vaimset tasakaalu	1	2	3	88
Füüsilist vormi	1	2	3	88
Eluga rahulolu	1	2	3	88
Tunnustatust	1	2	3	88
Enesest hoolimist	1	2	3	88
Ühiskondlikku staatust	1	2	3	88

24. Kas te olete suitsetanud viimase aasta (12 kuu) jooksul vähemalt ühe sigareti, e-sigareti, sigari või piibutäie päevas?

- 1) Ei ole
- 2) Ei ole, kuid olen varem suitsetanud
- 3) Jah, suitsetan iga päev
- 4) Jah, suitsetan aeg-ajalt

25. Kas kavatsete suitsetamisest loobuda? **Küsimust ei saa need, kes vastavad küsimusele 22 1,2.**

- 1) Jah
- 2) Ei

- 1) Jah
- 2) Ei

Religiooni plokki (seda plokki ei saa need, kes on vastanud küsimusele 2 „0“)

Järgnevad mõned küsimused teie religioosete tõekspidamiste kohta.

26. Kas olete ristitud?

- 1) Jah
- 2) Ei

27. Kas usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?

- 1) Jah
- 2) Ei

28. Kas usute saatusesse, et miski suunab ja juhib teie elu?

- 1) Jah
- 2) Ei

29. Kas te kuulute alljärgnevasse usulisse ühendusse (kogudusse)?

- 1) Adventist
- 2) Baptist
- 3) Jehoova tunnistaja
- 4) Katoliiklane
- 5) Luterlane
- 6) Metodist
- 7) Vene katoliku õigeusu kirik
- 8) Õigeusklik
- 9) Eesti Apostli- Õigeusk
- 10) Vanausulane
- 11) Mormoon
- 12) Nelipühilane
- 13) Eristamata kristlane
- 14) Maausulane

15) Muu

16) Ei pea omaks ühtegi usku

30. Kas olete seoses missiooni(dega) teinud vähemalt ühe tätoveeringu?

- a. Jah
- b. Ei

31. Kas teil oli missioonil kindel rituaal, mida tegite enne lahingülesandele minekut?

- a. Jah
- b. Ei

32. Kas olete nõus levinud väitega "kaevikus ei ole ateiste"?

- a. Jah
- b. Ei

33. Kas enne ohtlikule ülesandele siirdumist te palvetasite?

- a. Jah
- b. Ei

34. Palun hinnake kas olete tundnud missioonil Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?

Likerti 5-palli skaala

1) Ei ole; 2- Väga harva; 3- Mõni kord; 4-Tihti; 5- Väga tihti

35. Palun hinnake kui palju mõjutasid missioonil kogetud sündmused teie arusaama religioonist, vaimsusest ja kultuurist?

Likerti 5-palli skaala

- 1) Ei mõjutanud üldse; 2- Mõjutas väga vähe; 3- Mõjutas natukene; 4-Mõjutas palju; 5- Mõjutas väga palju

36. Millisel määral tunnete huvi sõjateatris vastaspoole religiooni (islam) vastu?

Likerti 5-palli skaala

- 1) Ei tunne huvi; 2- Huvitab väga vähe; 3- Huvitab natukene; 4- Huvitab palju; 5- Huvitab väga palju

37. Palun hinnake oma huvi religioossuse ja vaimsuse suhtes peale missioonilt naasmist?

Likerti 5-palli skaala

- 1) Ei tunne huvi; 2- Huvitun väga vähe; 3- Tunnen natukene huvi; 4-Huvitun palju; 5- Huvitun väga palju

38. Palun hinnake KV kaplaniteenistuse vajalikkust?

Likerti 5-palli skaala

- 1) Ei pea vajalikuks; 2- Hindan väga vähe; 3- Hindan natukene; 4- Pean vajalikuks; 5- Pean väga vajalikuks

39. Missioonil olles pidasite vajalikuks kaplaniga suhtlemist ja osalemist KV kaplani korraldatud teenistustest?

- a. Jah
b. Ei

40. Peale missiooni osalete kiriklikel (k.a. KV kaplaniteenistuse korraldatud) teenistustel?

Likerti 5-palli skaala

- 1) Ei osale; 2- Väga harva; 3- Mõni kord; 4-Tihti; 5- Väga tihti

Sotsiaaldemograafiline profiil

41. Kui vana te olete?

- 1) 18-20 aastane
- 2) 20-35 aastane
- 3) 35-45 aastane
- 4) 45-55 aastane
- 5) üle 55 aastane

42. Te olete:

- 1) Mees
- 2) Naine

43. Millal teid vabastati Kaitseväe teenistusest? Palun märkige aasta. (Saab küsimuse, kui on vastanud „Ei“ küsimusele 1))

44. Kui kaua te olite teenistuses Kaitseväes? Saab küsimuse vaid juhul kui vastab „ei“ küsimusele 1)

- 1) Alla aasta
- 2) Kuni 3 aastat
- 3) 4-6 aastat
- 4) 7-10 aastat
- 5) Üle 10 aasta

45. Kas olete teenistuses olles saanud vigastuse, mis registreeriti tööõnnetusena?

- 1) Jah
- 2) Ei

46. Milline oli teie auaste teenistusest vabastamisel? (Saab küsimuse, kui on vastanud „Ei“ küsimusel 1)

47. Kus te olete varem välismissioonil teeninud? (Ei saa küsimust, kui on vastanud „0“ küsimusele nr 2)

- 1) Horvaatia
- 2) Bosnia ja Hertsegoviina
- 3) Iraak
- 4) Makedoonia
- 5) Aafrika sarv
- 6) Vahemeri
- 7) Liibanon
- 8) Kosovo
- 9) Afganistan
- 10) Mali
- 11) KAV
- 12) Iisrael, Süüria
- 13) (muu)

48. Mis on teie põhiline kodune keel/emakeel?

- 1) Eesti keel
- 2) Vene keel
- 3) Muu _____

49. Millises maakonnas te elate?

- 1) Harjumaa
- 2) Hiiumaa
- 3) Ida-Virumaa
- 4) Jõgevamaa
- 5) Järvamaa
- 6) Läänemaa
- 7) Lääne-Virumaa
- 8) Põlvamaa
- 9) Raplamaa
- 10) Saaremaa
- 11) Tartumaa
- 12) Põlvamaa
- 13) Valgamaa
- 14) Viljandimaa
- 15) Võrumaa

50. Kas Teie elukohaks on...?

- 1) Suur linn (Tallinn/ Tartu)
- 2) Maakonnakeskus
- 3) Väikelinn/ alev
- 4) Alevik/ suurem küla (asulas kool, postkontor, apteek, pangaautomaat)
- 5) Väiksem küla/ talu

Järgnevad mõned küsimused teie enda kohta.

51. Milline on teie ametlik perekonnaseis?

- 1) Vallaline
- 2) Abielus
- 3) Lahutatud
- 4) Lesk

52. Kas mõne missiooni ajal või selle järgselt on lõppenud teie pikemaajaline kooselu või olete lahutanud? **Küsimust ei saa need, kes on vastanud „0“ küsimusele nr 2**

1) Jah

2) Ei

53. Kas elate koos abikaasa/elukaaslasega?

1) Jah

2) Ei

3) Ei, kuid ma olen püsisuhtes

54. Kas teil on bioloogilisi lapsi?

1) Jah, _____ (*Märkige laste arv*)

2) Ei

55. Kui vana on teie (noorim) laps? _____ (*Märkige täisaastates*)

Küsimust ei saa, kui on vastanud „ei“ küsimusele 54

56. Kaasa arvatud teie ise, kui mitu inimest (sh lapsed) elab alaliselt koos teie leibkonnas? (Lugege leibkonnaks need inimesed, kes elavad koos, majandavad ühiselt ja peavad ennast ka ise leibkonnaks).

_____ (*Märkige leibkonnaliikmete arv*)

57. Kes elavad alaliselt koos teie leibkonnas? (*Valige kõik sobivad variandid*)

1) Elan üksi

2) Vanem/vanemad

3) Abikaasa/elukaaslane

4) Abikaasa/elukaaslase vanemad

5) Laps(ed)/abikaasa või elukaaslase laps(ed)

6) Õde/vend

- 7) Vanavanemad/abikaasa või elukaaslase vanavanemad
- 8) Keegi teine

58. Milline on teie hetkel omandatud kõrgeim haridustase?

- 1) Põhiharidus
- 2) Kutseharidus põhihariduse baasil
- 3) Keskharidus
- 4) Kutseharidus keskhariduse baasil
- 5) Rakenduskõrgharidus
- 6) Kõrgharidus (bakalaureusetase)
- 7) Kõrgharidus (magistri-/doktorikraad)

59. Palun märkige teie oskusi ja teadmisi kõige paremini kirjeldav tsiviilamet/eriala/kutse, mille olete omandanud.

60. Millised järgnevatest kirjeldustest vastavad sellele, mida te olete viimased 7 päeva teinud?

- 1) Tasustatud töö või ajutiselt tööst eemal. Tasustatud töö alla kuulub ka töövõtja, eraettevõtja, perefirmas töötaja, sh ka talus)
- 2) Õpite või õpingutest ajutisel puhkusel
- 3) Töötu ja otsite aktiivselt tööd
- 4) Töötu, kuid ei otsi aktiivselt tööd
- 5) Püsivalt töövõimetu või puudega
- 6) Pensionil
- 7) Kodune ja ei otsi aktiivselt tööd
- 8) Muu

61. Mis põhjusel te tööd ei otsi?

Küsimuse saavad need, kes vastava küsimuses 60, et nad on töötud aj ei otsi aktiivselt tööd

- 1) Ootasin tööhooaja algust
- 2) Ootasin tööandjalt teadet (sundpuhkusel olija)
- 3) Õpingud, täiendus- või ümberõppekursused
- 4) Vanglas
- 5) Enda haigus, vigastus või puue
- 6) Rasedus- või sünnituspuhkus
- 7) Lapsehoolduspuhkus
- 8) Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest
- 9) Muud isiklikud või perekondlikud põhjused (elukohavahetus, vajadus hoolitseda pere eest jm)
- 10) Pensioniiga
- 11) Puudub tööluba või elamisõigus
- 12) Lähikonnas puudub töö
- 13) Ei usu, et tööd leian
- 14) Olen tulemusteta tööotsimisest tüdinenud
- 15) Ei tahtnud /vajanud tööd, ei tahtnud kohe uut tööd
- 16) MUU. KIRJUTAGE

62. Kas peale Kaitseväeteenistusest vabastamist olete te kunagi olnud töötu või otsinud tööd rohkem kui kolm kuud? (Küsimuse saavad need, kes on vastanud „ei“ küsimusele 1.)

- 1) Jah
- 2) Ei

63. Palun nimetage põhjus, millistel põhjustel te olite töötu või otsisite tööd rohkem kui kolm kuud. Küsimuse saavad need, kes on vastanud „Jah“ küsimusele 62)

- 1) Ootasin tööhooaja algust

- 2) Ootasin tööandjalt teadet (sundpuhkusel olija)
- 3) Õpingud, täiendus- või ümberõppekursused
- 4) Vanglas
- 5) Enda haigus, vigastus või puue
- 6) Rasedus- või sünnituspuhkus
- 7) Lapsehoolduspuhkus
- 8) Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest
- 9) Muud isiklikud või perekondlikud põhjused (elukohavahetus, vajadus hoolitseda pere eest jm)
- 10) Pensioniiga
- 11) Puudub tööluba või elamisõigus
- 12) Lähikonnas puudub töö
- 13) Ei usu, et tööd leian
- 14) Olen tulemusteta tööotsimisest tüdinenud
- 15) Ei tahtnud /vajanud tööd, ei tahtnud kohe uut tööd
- 16) MUU. KIRJUTAGE

64. Kas peale Kaitseväeteenistusest vabastamist olete te kunagi olnud töötu või otsinud tööd rohkem rohkem kui 12 kuud? (Küsimuse saavad need, kes on vastanud „ei“ küsimusele 1.)

- 1) Jah
- 2) Ei

65. Palun nimetage põhjus, millistel põhjustel te olite töötu või otsisite tööd rohkem kui kaksteist kuud. Küsimuse saavad need kes vastavad „Jah“ küsimusele 64.)

- 1) Ootasin tööhooaja algust
- 2) Ootasin tööandjalt teadet (sundpuhkusel olija)
- 3) Õpingud, täiendus- või ümberõppekursused
- 4) Vanglas
- 5) Enda haigus, vigastus või puue
- 6) Rasedus- või sünnituspuhkus

- 7) Lapsehoolduspuhkus
- 8) Vajadus hoolitseda laste või hooldamist vajavate täiskasvanute eest
- 9) Muud isiklikud või perekondlikud põhjused (elukohavahetus, vajadus hoolitseda pere eest jm)
- 10) Pensioniiga
- 11) Puudub tööluba või elamisõigus
- 12) Lähikonnas puudub töö
- 13) Ei usu, et tööd leian
- 14) Olen tulemusteta tööotsimisest tüdinenud
- 15) Ei tahtnud /vajanud tööd, ei tahtnud kohe uut tööd
- 16) MUU. KIRJUTAGE

66. Kas pöördusite töö saamiseks Töötukassa (endise Tööturu ameti poole) **need kes vastavad 3 küsimusele 60**

- 1) Jah
- 2) Ei

67. Mispärast te Töötukassa (endine Tööturuamet) poole ei pöördunud? **Neile kes vastavad „ei“ küsimusele 66**

- 1) Töötukassa asus liiga kaugel
- 2) Töötukassast polnud sobivat tööd saada
- 3) Töötutoetus oli liiga väike
- 4) Ei olnud õigust saada töötutoetust
- 5) Ei olnud õigust saada töötuskindlustushüvitist
- 6) Töötukassasse pöördumine oli mulle põhimõtteliselt vastuvõetamatu
- 7) Ei tekkinud vajadust, sain ise hakkama
- 8) MUU. KIRJUTAGE

68. Palun märkige, kuhu te järgnevas loetelus end klassifitseeriksite (**Küsimuse saavad need, kes on märkinud küsimuses 60 esimese punkti**)

- 1) Juhid, kõrgemad ametnikud

- 2) Tippspetsialistid
- 3) Keskastme spetsialistid ja tehnikud
- 4) Ametnikud
- 5) Teenindus- ja müügitöötajad
- 6) Põllumajanduse ja kalanduse oskustöölised
- 7) Oskus- ja käsitöölised
- 8) Seadme- ja masinaoperaatorid
- 9) Lihttöölised
- 10) Turva- ja julgeolekusektor
- 11) Muu _____ (Märkige)

69. Millisesse valdkonda kuulub Teie õpitav eriala? (Küsimuse saavad need, kes märgivad küsimuses 60 teise punkti)

- 1) Ehitus/kinnisvara
- 2) Elektroonika/telekommunikatsioon
- 3) Energeetika/elekter
- 4) Finants/Raamatupidamine
- 5) Haridus/teadus
- 6) IT
- 7) Juhtimine
- 8) Kaubandus
- 9) Korrakaitse/Päästeteenistus
- 10) Kultuur/Kunst/Meelelahutus
- 11) Pangandus/Kindlustus
- 12) Personalijuhtimine
- 13) Põllumajandus/Keskkonnakaitse
- 14) Tervishoid/Meditsiin/Sotsiaaltöö
- 15) Tootmine/Töötlemine
- 16) Transport/Logistika
- 17) Turism/Hotellindus/Toitlustamine

18) Turundus/Reklaam

19) Muu (täpsustage) _____

70. Kui suur on teie ISIKLIK kõikidest allikatest saadud keskmine netosissetulek kuus

- 1) kuni 100 eurot
- 2) 101-300 eurot
- 3) 301-500 eurot
- 4) 501-700 eurot
- 5) 701-1000 eurot
- 6) 1001-1500 eurot
- 7) 1501-2000 eurot
- 8) Üle 2000 euro

71. Praegusel hetkel teie leibkonna üldist majanduslikku olukorda arvestades, milline järgnevatest väidetest kirjeldab seda kõige täpsemalt?

- 1) On suuri raskusi toimetulekul
- 2) Kohati on raskusi toimetulekul
- 3) On võimalik ilma mureta hakkama saada, aga midagi erilist lubada ei saa
- 4) Me tuleme hästi toime
- 5) Arvan, et oleme Eestis rikkamate hulgas

Täname teid vastamast!

Lisa 3

KV ja KL teenistujate (mitte veteranide) religioosete veendumuste küsitluse küsimused

Tere hea vastaja.

Täna, et olete leidnud aega ja vastad küsimustele.

Uurin kaitseväelaste religioosset veendumust. Palun vastata nendel kaitseväelastel, kes ei ole Kaitseväe koosseisus ja rahvusvahelise sõjalise koostöö seaduse alusel osalenud kas rahvusvahelisel või kollektiivse enesekaitse operatsioonil?

Antud uuring on osa kaitseväe uuringust. Teie vastused on väga tähtsad ning aitavad mul lõpetada oma magistritöö teemal "Kaitseväe veteranide religioosete veendumuste muutus peale sõjateatris osalemist". Samuti annab see ülevaate kaitseväelaste religioossetest veendumustest. Küsimustik on kooskõlastatud KVÜÕA RUK iga. Lõplikud tulemused avaldan KVÜÕA kirjutistes.

Ette tänades kpt (res) Tanel Meiel

Privaatsusteade

Küsimustik on anonüümne. Küsimustikule vastamisel vastajat ei identifitseerita, välja arvatud juhul, kui mõni küsimus spetsiaalselt vastaja kohta andmeid küsib. Tunnuskoodidega juurdepääsetavate küsimustike puhul ei hoita tunnuseid koos vastustega, vaid need on eraldi andmebaasis. Tunnuskoodi uuendatakse ainult selleks, et kindlaks teha, kas vastaja lõpetas (või ei lõpetanud) küsimustiku täitmise. Tunnuskoodi ei ole võimalik kokku viia küsimustiku vastustega.

1. Mitu aastat olete olnud kaitseväe teenistuses:

- 1-3 aastat
- 4-5 aastat

- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- 16-19 aastat
- üle 20 aasta

2. Kas Te olete tegevteenistuses:

- Kaitseliidus
- Kaitseväes
- Kaitseväe allasutustes (KRA, KaMin jne)

3. Kas Te olete ristitud:

- Jah
- Ei

4. Kas olete ristitud kaitseväe teenistuse ajal?

- Jah
- Ei

5. Kas usute saatusesse, mis suunab ja juhib Teie elu?

- Jah
- Mingil määral
- Ei

6. Kas Te kuulute mõnda usulisse ühendusse (kogudusse)?

- Adventist
- Baptist
- Katoliiklane
- Luterlane
- Vene Katoliku Õigeusu kirik
- Metodist
- Õigeusklik
- Eesti Apostlik- õigeusu kirik
- Kristlane (eristamata)
- Maausuline
- Ei pea omaks ühtegi usku
- Muu- Kirjelda

7. Kas olete seoses teenistusega teinud vähemalt ühe tätoveeringu?

- Jah
- Ei

8. Kas Teil on teenistuses mingi kindel isiklik rituaal, mida teete enne ohtlikule ülesandele siirdumist

- Jah
- Ei

9. Kas olete nõus levinud väitega "kaevikus ei ole ateiste"?

- Jah
- Ei

10. Kas Sõdurijumal on olemas?

- Jah
- Ei

11. Kas Te enne ohtlikule ülesandele siirdumist või enne tähtsat otsust palvetate?

- Jah
- Ei

12. Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?

- Jah
- Ei

13. Palun hinnake, kui palju on mõjutanud teenistuses kogetud sündmused Teie arusaama religioonist?

- 1 2 3 4 5

14. Millisel määral tunnete huvi religiooni vastu?

- 1 2 3 4 5

15. Kas Teie huvi religioossuse osas on teenistuse eelse ajaga võrreldes ...

- Tunduvalt vähenenud
- Mõningal määral vähenenud
- Jäänud samaks
- Mõningal määral suurenenud
- Ei oska öelda

16. Palun hinnake Kaitseväge kaplaniteenistuse vajalikkust?

- 1 2 3 4 5

17. Kas peate vajalikuks teenistuses olles kaplaniga suhtlemist ja osalemist KV kaplani korraldatud teenistustes?

- Jah
- Ei

18. Kas osalete Kaitseväe kaplaniteenistuse poolt korraldatud teenistustel?

- Üldse mitte
- Mõnikord
- Sageli

19. Kas suhtlete mõne kaplaniteenistuse kaplaniga?

- Üldse mitte
- Mõnikord
- Sageli

20. Kas sa soovid midagi lisada oma religioosete vaadete kohta?

- Pikk vaba tekst

Küsimused sotsiaalsete ja demograafiliste andmete kohta

21. Kui vana Te olete?

- Sisestage täisaasta

22. Palun märkige oma sugu.

- Mees
- Naine

23. Mis on Teie põhiline kodune keel/emakeel?

- Eesti keel
- Vene keel
- Mõlemad
- Muu- Palun kirjelda

24. Millises maakonnas Te elate? Valige rippmenüüst sobiva maakonna nimi.

- Harjumaa
- Hiiumaa
- Ida- Virumaa
- Jõgevamaa
- Järvamaa
- Läänemaa
- Lääne-Virumaa
- Põlvamaa
- Raplamaa
- Saaremaa
- Tartumaa
- Valgamaa
- Viljandimaa
- Võrumaa
- Pärnumaa

- Elan välismaal

25. Kas Teie elukohaks on...?

- Suur linn (Tallinn, Tartu)
- Maakonnakeskus
- Väikelinn/ alev
- Alevik/ suurem küla (asulas kool, postkontor, apteek, pangaautomaat)
- Väiksem küla/ talu

26. Milline on Teie ametlik perekonnaseis?

- Vallaline
- Abielus
- Lahutatud
- Lesk

27. Kas teenistuse ajal lõppenud Teie pikemaajaline kooselu või olete lahutanud?

- Jah
- Ei

28. Kas Te praegu elate koos abikaasa või elukaaslasega?

- Jah
- Ei
- Ei, kuid olen püsisuhtes

29. Kas Teil on lapsi?

- Jah
- Ei

30. Palun märkige oma laste arv. **Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.29**

- Märkige laste arv

31. Kui vana on Teie (noorim) laps? **Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.29**

- Märkige laste vanus täisaastates

32. Milline on Teie hetkel kõrgeim omandatud haridustase?

- Põhiharidus
- Kutseharidus põhihariduse baasil
- Keskharidus
- Kutseharidus keskhariduse baasil
- Keskeriharidus
- Rakenduskõrgharidus
- Kõrgharidus (bakalaureusekraad)
- Kõrgharidus (magistri-/doktorikraad)

33. Millisesse valdkonda kuulub Teie õpitud eriala?

- Ehitus/kinnisvara
- Elektroonika/telekommunikatsioon

- Energeetika/elekter
- Finants/Raamatupidamine
- Haridus/teadus
- IT
- Juhtimine
- Korrakaitse/Päästeteenistus
- Kultuur/Kunst/Meelelahutus/ Meedia
- Personalijuhtimine
- Põllumajandus/Keskkonnakaitse
- Tervishoid/Meditsiin/Sotsiaaltöö/ Sotsioloogia
- Tootmine/Töötlemine
- Transport/Logistika
- Turism/Hotellindus/Toitlustamine
- Filosoofia
- Meditsiin, tervishoid
- Muu

34. Palun märkige, kes Te olete

- reamees, kapral
- nooremallohvitser
- vanemallohvitser
- nooremohvitser
- vanem- või kõrgem ohvitser

35. Kui suur on Teie ISIKLIK kõikidest allikatest saadud keskmine netosissetulek?

- kuni 500 eurot
- 501-700 eurot
- 701-1000 eurot
- 1001-1500 eurot

- 1501-2000 eurot
- üle 2000 eurot

36. Praegusel hetkel Teie leibkonna üldist majanduslikku olukorda arvestades, milline järgnevatest väidetest kirjeldab seda kõige täpsemalt? (1 On suuri raskusi toimetulekul; 2 Kohati on raskusi toimetulekul; 3 On võimalik ilma mureta hakkama saada, aga midagi erilist lubada ei saa; 4 Me tuleme hästi toime; 5 Arvan, et oleme Eestis rikkamate hulgas)

- 1 2 3 4 5

TÜ SJKK küsimused

37. Palun märkige, kas te olete aktiivselt seotud mõne vabatahtliku organisatsiooni või MTÜga?

- Jah
- Ei

38. Kuidas hindate oma osalemise aktiivsust? Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.37

- Liigagi palju
- Parasjagu
- Võiksin osaleda enam

39. Järgnevalt loen ma teile ette rea erinevaid emotsioone ja käitumisviise, mida te võisite tunda või kogeda viimase nädala jooksul. Kui suurel ajal eelmise nädala jooksul (Pidevalt; Sageli; Harva; Mitte kordagi, Ei oska öelda)

- Olite masenduses

- Tundsite, et kõik mis teete nõuab pingutust
- Oli Teie uni rahutu
- Olite õnnelik
- Tundsite enda üksildasena
- Tundiste elust rõõmu
- Olite kurb
- Tundiste, et te ei jõua ega taha midagi teha

40. Üldiselt hinnates, kas teie arvates võib enamikku inimesi usaldada?

Palun andke oma hinnang skaalal 0- 10, kus 0 tähendab, et enamikku inimesi ei saa usaldada ja 10 tähendab, et enamikku inimesi võib usaldada.

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

41. Kõike kokkuvõttes, kuivõrd rahul te oma eluga üldiselt praegu olete?

Vastamiseks kasutage 10-pallist skaalat, kus 0 tähendab, et ei ole üldse rahul ja 10 tähendab, et olete täiesti rahul.

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

42. Kui suureks hindate praeguste ja/ või endiste kaitseväelaste ning kaitseliitlaste osakaalu oma suhtlusringkonnas väljaspool tööaega?

- Ei ole ühtegi
- Mõni on
- Neid on palju
- Nad moodustavad enamuse mu suhtlusringkonnast

43. Kui tihti (kokku) veedate aega oma vabal ajal sõpradega ja/või töökaaslastega

- Mitte kunagi
- Vähem kui kord kuus
- Kord kuus
- Mitu korda kuus
- Kord nädalas
- Mitu korda nädalas
- Iga päev

44. Kui tihti suhtlete kaitseväelasest/ kaitseliitlastest sõprade või tuttavatega

- Liigagi palju
- Parasjagu
- Võiksin suhelda enam

45. Palun öelge, mil määral

(Üldse mitte, suurel määral: skaalal 1-5)

• Te tunnete, et inimesed teie kodukohas/	1	2	3
4 5 naabruses aitavad üksteist			
• Te tunnete, et inimesed kohtlevad teid austusega	1	2	3
4 5			

46. Kas olete seoses teenistusliku rotatsiooniga pidanud ümber paiknema?

- Jah
- Ei

47. Palun täpsustage mitmel korral olete pidanud ümber paiknema? **Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.46**

- Märkige ümber paiknemiste arv

48. Palun täpsustage kas olete paiknenud ümber koos perekonnaga? **Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.46**

- Jah
- Ei

49. Palun hinnake (1-5 skaalal) “Mis oli ümberpaiknemise juures teie perekonna jaoks kõige keerulisem?” (1- Väga keeruline, 2-Pigem keeruline, 3-Pigem mitte, 4-Ei, see kindlasti mitte, 5- See oli normaalne). **Küsimust ei saa need, kes on vastanud eitavalt küsimusele nr.48**

• Sobiva elukoha leidmine	1	2	3	4
5				
• Lapsele/ lastele lasteaia koha saamine	1	2	3	4
5				
• Lapsele/ lastele lasteaia kooli leidmine	1	2	3	4
5				
• Laste kohanemine uuest keskkonnas	1	2	3	4
5				
• Abikaasa/ elukaaslase töökoha leidmine	1	2	3	4
5				

50. Millist abi või tuge arvate end vajavat tegevteenistusest vabastamise korral?

Tänan. et leidsite aega.

Tulemused avaldan KVÜÕA kirjutistes.

kpt (res) Tanel Meiel

Veteranide/ Mitte veteranide ühisjaotusega risttabelid

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Kas Te olete ristitud?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	88	89	177
	%	67,7%	34,5%	45,6%
2 Ei	Arv	42	169	211
	%	32,3%	65,5%	54,4%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		38,399 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		38,871	1	0,000
Linear-by-Linear Association		38,300	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas usute saatusesse, mis suunab ja juhib Teie elu?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	34	13	47
	%	26,2%	5,0%	12,1%
2 Mingil määral	Arv	69	134	203
	%	53,1%	51,9%	52,3%
3 Ei	Arv	27	111	138
	%	20,8%	43,0%	35,6%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance
Pearson Chi-Square		43,874 ^a	2	0,000
Likelihood Ratio		42,756	2	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		
Kas Teid ristiti missioonil/ teenistuses		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	22	14	36
	%	16,9%	5,4%	9,3%
3 Ei	Arv	108	244	352
	%	83,1%	94,6%	90,7%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance
Pearson Chi-Square		13,574 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		13,539	1	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 1. Ristimine ja saatus (mitte veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?		
Kas Te kuulute mõnda usulisse ühendusse (kogudusse)?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Adventist	Arv	0	0	0
	%			
2 Baptist	Arv	4	0	4
	%	3,1%	0,0%	1,0%
4 Katoliiklane	Arv	8	2	10
	%	6,2%	0,8%	2,6%
5 Luterlane	Arv	43	23	66
	%	33,1%	8,9%	17,0%
6 Metodist	Arv	1	0	1
	%	0,8%	0,0%	0,3%
7 Vene katoliku õigeusu kirik	Arv	0	4	4
	%	0,0%	1,6%	1,0%
8 Õigeusklik	Arv	4	3	7
	%	3,1%	1,2%	1,8%
9 Eesti apostlik-õigeusu kirik	Arv	2	0	2
	%	1,5%	0,0%	0,5%
13 Kristlane (eristamata)	Arv	13	4	17
	%	10,0%	1,6%	4,4%
14 Maausuline	Arv	9	7	16
	%	6,9%	2,7%	4,1%
15 Ei pea omaks ühtegi usku	Arv	32	200	232
	%	24,6%	77,5%	59,8%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		118,138 ^a	10	0,000
Likelihood Ratio		123,146	10	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 2. Koguduslik kuulumine (mitte veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Juri või kellegi kõrgema lähedalolu?		
Kas Teil oli missioonil/ Teenistusesmi kindel isiklik rituaal, mida tegite enne ülesandele minekut?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	30	14	44
	%	23,1%	5,4%	11,3%
2 Ei	Arv	100	244	344
	%	76,9%	94,6%	88,7%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		26,786	1	0,000
Likelihood Ratio		25,101	1	0,000
Linear-by-Linear Association		26,717	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas enne ohtlikule ülesandele siirdum palvetasite?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	63	11	74
	%	48,5%	4,3%	19,1%
2 Ei	Arv	67	247	314
	%	51,5%	95,7%	80,9%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		109,405	1	0,000
Likelihood Ratio		107,089	1	0,000
Linear-by-Linear Association		109,123	1	0,000
N of Valid Cases		388		

Tabel 3. Palve ja rituaal (mitte veteranid)

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Kas olete nõus levinud väitega "kaevikud ei ole ateiste"?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	117	192	74	383
	%	62,9%	45,7%	22,3%	40,8%
2 Ei	Arv	69	228	258	555
	%	37,1%	54,3%	77,7%	59,2%
Kokku		186	420	332	938
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		88,898	2	,000	
Likelihood Ratio		91,868	2	,000	
Linear-by-Linear Association		87,906	1	,000	
N of Valid Cases		938			
Kas Sõdurijumal on olemas?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	95	222	65	382
	%	51,1%	52,6%	19,2%	40,3%
2 Ei	Arv	91	200	274	565
	%	48,9%	47,4%	80,8%	59,7%
Kokku		186	422	339	
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		98,397	2	,000	
Likelihood Ratio		104,237	2	,000	
Linear-by-Linear Association		69,794	1	,000	
N of Valid Cases		947			

Tabel 4. Kas Sõdurijumal on olemas/ Nõus väitega: "Kaevikus ei ole ateiste" (veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolu?		
Kas olete nõus levinud väitega "kaevikus ei ole ateiste"?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	84	83	167
	%	64,6%	32,2%	43,0%
2 Ei	Arv	46	175	221
	%	35,4%	67,8%	57,0%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		37,117 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		37,271	1	0,000
Linear-by-Linear Association		37,022	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas Sõdurijumal on olemas?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	65	70	135
	%	50,0%	27,1%	34,8%
2 Ei	Arv	65	188	253
	%	50,0%	72,9%	65,2%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		19,925 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		19,567	1	0,000
Linear-by-Linear Association		19,874	1	0,000
N of Valid Cases		388		

Tabel 5. Kas kaevikus on ateiste/ Sõdurijumal olemas (mitte veteranid)

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Palun hinnake, kui palju mõjutasid missioonil/ teenistuses kogetud sündmused Teie arusaama religioonis		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1	Arv	80	206	246	532
	%	43,2%	49,6%	73,0%	56,8%
2	Arv	25	80	26	131
	%	13,5%	19,3%	7,7%	14,0%
3	Arv	50	101	44	195
	%	27,0%	24,3%	13,1%	20,8%
4	Arv	23	22	9	54
	%	12,4%	5,3%	2,7%	5,8%
5	Arv	7	6	12	25
	%	3,8%	1,4%	3,6%	2,7%
Kokku		185	415	337	937
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		82,997 ^a	8	,000	
Likelihood Ratio		82,533	8	,000	
Linear-by-Linear Association		42,173	1	,000	
N of Valid Cases		937			
Kas Teie huvi religioossuse osas on missioonide/ teenistuse eelse ajaga võrreldes ...		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Tunduvalt vähenenud	Arv	2	10	25	37
	%	1,1%	2,4%	7,5%	4,0%
2 Mõningal määral vähenenud	Arv	1	12	3	16
	%	,5%	2,9%	,9%	1,7%
3 Jäänud samaks	Arv	113	280	235	628
	%	60,8%	67,6%	70,1%	67,2%
4 Mõningal määral suurenenud	Arv	41	52	20	113
	%	22,0%	12,6%	6,0%	12,1%
5 Tunduvalt suurenenud	Arv	16	11	2	29
	%	8,6%	2,7%	,6%	3,1%
6 Ei oska öelda	Arv	13	49	50	112
	%	7,0%	11,8%	14,9%	12,0%
Kokku		186	414	335	935
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		81,788 ^a	10	,000	
Likelihood Ratio		79,247	10	,000	
Linear-by-Linear Association		4,253	1	,039	
N of Valid Cases		935			

Tabel 6. Veteranide huvi religiooni vastu

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Palun hinnake, kui palju mõjutasid teenistuses kogetud sündmused Teie arusaama religioonist?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1	Arv	36	174	210
	%	27,7%	67,4%	54,1%
2	Arv	31	52	83
	%	23,8%	20,2%	21,4%
3	Arv	38	21	59
	%	29,2%	8,1%	15,2%
4	Arv	19	7	26
	%	14,6%	2,7%	6,7%
5	Arv	6	4	10
	%	4,6%	1,6%	2,6%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		72,499 ^a	4	0,000
Likelihood Ratio		72,170	4	0,000
Linear-by-Linear Association		65,359	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas Teie huvi religioossuse osas on teenistuse eelse ajaga võrreldes ...		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Tunduvalt vähenenud	Arv	3	11	14
	%	2,3%	4,3%	3,6%
2 Mõningal määral vähenenud	Arv	4	6	10
	%	3,1%	2,3%	2,6%
3 Jäänud samaks	Arv	81	204	285
	%	62,3%	79,1%	73,5%
4 Mõningal määral suurenenud	Arv	33	21	54
	%	25,4%	8,1%	13,9%
5 Tunduvalt suurenenud	Arv			
	%			
6 Ei oska öelda	Arv	9	16	25
	%	6,9%	6,2%	6,4%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		22,954 ^a	4	0,000
Likelihood Ratio		21,779	4	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 7. Mitte veteranide huvi religiooni vastu

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Palun hinnake Kaitseväge kaplaniteenistuse vajalikkust?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Ei pea seda üldse vajalikuks	Arv	10	24	67	101
	%	5,3%	5,7%	19,6%	10,6%
2 Pigem ei pea seda vajalikuks	Arv	14	45	59	118
	%	7,5%	10,6%	17,3%	12,4%
3 Nii ja naa	Arv	38	155	120	313
	%	20,3%	36,6%	35,2%	32,9%
4 Pigem pean seda vajalikuks	Arv	70	166	80	316
	%	37,4%	39,2%	23,5%	33,2%
5 Pean seda väga vajalikuks	Arv	55	33	15	103
	%	29,4%	7,8%	4,4%	10,8%
Kokku		187	423	341	951
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		155,056 ^a	8	,000	
Likelihood Ratio		139,991	8	,000	
Linear-by-Linear Association		107,153	1	,000	
N of Valid Cases		951			
Kas osalete Kaitseväge kaplaniteenistuse poolt korraldatud teenistustel?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	120	327	321	768
	%	65,6%	78,2%	93,9%	81,4%
2 Mõnikord	Arv	55	90	21	166
	%	30,1%	21,5%	6,1%	17,6%
3 Sageli	Arv	8	1	0	9
	%	4,4%	,2%	0,0%	1,0%
Kokku		183	418	342	943
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		85,866 ^a	4	,000	
Likelihood Ratio		85,214	4	,000	
Linear-by-Linear Association		74,735	1	,000	
N of Valid Cases		943			

Tabel 8. Veteranide hinnang kaplani teenistusele

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Palun hinnake Kaitseväge kaplaniteenistuse vajalikkust?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Ei pea seda üldse vajalikuks	Arv	5	42	47
	%	3,8%	16,3%	12,1%
2 Pigem ei pea seda vajalikuks	Arv	5	31	36
	%	3,8%	12,0%	9,3%
3 Nii ja naa	Arv	35	86	121
	%	26,9%	33,3%	31,2%
4 Pigem pean seda vajalikuks	Arv	46	78	124
	%	35,4%	30,2%	32,0%
5 Pean seda väga vajalikuks	Arv	39	21	60
	%	30,0%	8,1%	15,5%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		45,819 ^a	4	0,000
Likelihood Ratio		47,186	4	0,000
Linear-by-Linear Association		40,475	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas osalete Kaitseväge kaplaniteenistuse poolt korraldatud teenistustel?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	55	201	256
	%	42,3%	77,9%	66,0%
2 Mõnikord	Arv	64	56	120
	%	49,2%	21,7%	30,9%
3 Sageli	Arv	11	1	12
	%	8,5%	0,4%	3,1%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		56,000 ^a	2	0,000
Likelihood Ratio		55,753	2	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 9. Mitte veteranide hinnang kaplani teenistusele

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Kas peate vajalikuks missioonil/teenistuses olles kaplaniga suhtlemist?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	65	70	24	159
	%	34,9%	16,8%	7,1%	16,9%
2 Ei	Arv	75	262	262	599
	%	40,3%	62,8%	77,7%	63,7%
3 Missioonil ei olnud kaplanit	Arv	46	85	51	182
	%	24,7%	20,4%	15,1%	19,4%
Kokku		186	417	337	940
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Significanc	
Pearson Chi-Square		87,403 ^a	4	,000	
Likelihood Ratio		86,040	4	,000	
Linear-by-Linear Association		9,898	1	,002	
N of Valid Cases		940			
Kas suhtlete mõne kaplaniteenistuse kaplaniga?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	94	267	273	634
	%	51,4%	63,1%	80,1%	66,9%
2 Mõnikord	Arv	68	144	63	275
	%	37,2%	34,0%	18,5%	29,0%
3 Sageli	Arv	21	12	5	38
	%	11,5%	2,8%	1,5%	4,0%
Kokku		183	423	341	947
i-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		69,590 ^a	4	,000	
Likelihood Ratio		64,475	4	,000	
Linear-by-Linear Association		58,469	1	,000	
N of Valid Cases		947			

Tabel 10. Suhtlemine kaplaniga (veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Kas peate vajalikuks missioonil/teenistuses olles kaplaniga suhtlemist?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	72	51	123
	%	55,4%	19,8%	31,7%
2 Ei	Arv	58	207	265
	%	44,6%	80,2%	68,3%
3 Missioonil ei olnud kaplanit	Arv			
	%			
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Significance
Pearson Chi-Square		50,648 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		49,443	1	0,000
Linear-by-Linear Association		50,518	1	0,000
N of Valid Cases		388		
Kas suhtlete mõne kaplaniteenistuse kaplaniga?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	42	143	185
	%	32,3%	55,4%	47,7%
2 Mõnikord	Arv	68	98	166
	%	52,3%	38,0%	42,8%
3 Sageli	Arv	20	17	37
	%	15,4%	6,6%	9,5%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		20,848 ^a	2	0,000
Likelihood Ratio		20,938	2	0,000
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 11. Suhtlemine kaplaniga (mitte veteranid)

Ristabelid		Veteranid		
		Missioon : Horvaatia		
Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?		0 Ei ole valitud	1 Jah	Kokku
1 Jah	Arv	175	11	186
	%	18,8%	42,3%	19,5%
2 Mingil määral	Arv	415	11	426
	%	44,6%	42,3%	44,6%
3 Ei	Arv	340	4	344
	%	36,6%	15,4%	36,0%
Kokku		930	26	956
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		10,355 ^a	2	0,006
Likelihood Ratio		9,434	2	0,009
Linear-by-Linear Association		9,563	1	0,002
N of Valid Cases		956		
		Missioon : Bosnia ja Hertsegoviina		
Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?		0 Ei ole valitud	1 Jah	Kokku
1 Jah	Arv	151	35	186
	%	19,7%	18,6%	19,5%
2 Mingil määral	Arv	323	103	426
	%	42,1%	54,8%	44,6%
3 Ei	Arv	294	50	344
	%	38,3%	26,6%	36,0%
Kokku		768	188	956
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		11,308 ^a	2	0,004
Likelihood Ratio		11,466	2	0,003
Linear-by-Linear Association		3,241	1	0,072
N of Valid Cases		956		
		Missioon : Vahemeri		
Kas Te usute Jumala või mingi muu		0 Ei ole	1 Jah	Kokku
1 Jah	Arv	181	5	186
	%	19,1%	71,4%	19,5%
2 Mingil määral	Arv	426	0	426
	%	44,9%	0,0%	44,6%
3 Ei	Arv	342	2	344
	%	36,0%	28,6%	36,0%
Kokku		949	7	956
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		13,040 ^a	2	0,001
Likelihood Ratio		12,179	2	0,002
Linear-by-Linear Association		4,713	1	0,030
N of Valid Cases		956		

Tabel 12. Missioonid ja usk Jumalasse

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Milline on Teie kõrgem omandatud haridus?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Põhiharidus	Arv	6	23	14	43
	%	3,3%	5,5%	4,2%	4,6%
2 Kutseharidus põhihariduse baasil	Arv	4	17	13	34
	%	2,2%	4,0%	3,9%	3,6%
3 Keskkharidus	Arv	28	83	92	203
	%	15,2%	19,8%	27,7%	21,7%
4 Kutseharidus keskkhariduse baasil	Arv	24	74	48	146
	%	13,0%	17,6%	14,5%	15,6%
5 Keskeriharidus	Arv	36	98	75	209
	%	19,6%	23,3%	22,6%	22,3%
6 Rakenduskõrgharidus	Arv	24	54	40	118
	%	13,0%	12,9%	12,0%	12,6%
7 Kõrgharidus (bakalaureusekraad)	Arv	26	30	27	83
	%	14,1%	7,1%	8,1%	8,9%
5 Kõrgharidus (magistri- /doktorikraad)	Arv	36	41	23	100
	%	19,6%	9,8%	6,9%	10,7%
Kokku		184	420	332	936
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		41,468 ^a	14	,000	
Likelihood Ratio		38,859	14	,000	
Linear-by-Linear Association		21,992	1	,000	
N of Valid Cases		936			

Tabel 13. Haridus ja usk (veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Milline on Teie kõrgem omandatud haridus?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Põhiharidus	Arv	2	0	2
	%	1,5%	0,0%	0,5%
2 Kutseharidus põhihariduse baasil	Arv	0	4	4
	%	0,0%	1,6%	1,0%
3 Keskkharidus	Arv	11	33	44
	%	8,5%	12,8%	11,3%
4 Kutseharidus keskkhariduse baasil	Arv	6	25	31
	%	4,6%	9,7%	8,0%
5 Keskeriharidus	Arv	9	45	54
	%	6,9%	17,4%	13,9%
6 Rakenduskõrgharidus	Arv	34	50	84
	%	26,2%	19,4%	21,6%
7 Kõrgharidus (bakalaureusekraad)	Arv	29	44	73
	%	22,3%	17,1%	18,8%
5 Kõrgharidus (magistri- /doktorikraad)	Arv	39	57	96
	%	30,0%	22,1%	24,7%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		22,356 ^a	7	0,002
Likelihood Ratio		25,079	7	0,001
Linear-by-Linear Association				
N of Valid Cases		388		

Tabel 14. Haridus ja usk (mitte veteranid)

Ristabelid		Veteranid			
		Kas Te usute Jumala või mingi muu kõrgema jõu olemasolusse?			
Millisel määral tundsate missioonipiirkonnas huvi piirkonna religiooni vastu?		1 Jah	2 Mingil määral	3 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	25	65	103	193
	%	13,4%	15,7%	30,7%	20,6%
2 Vähesel määral	Arv	76	223	154	453
	%	40,9%	53,7%	46,0%	48,4%
3 Nii ja naa	Arv				
	%				
4 Küllalt palju	Arv	64	119	67	250
	%	34,4%	28,7%	20,0%	26,7%
5 Väga palju	Arv	21	8	11	40
	%	11,3%	1,9%	3,3%	4,3%
Kokku		186	415	335	936
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)	
Pearson Chi-Square		69,204 ^a	6	,000	
Likelihood Ratio		63,062	6	,000	
Linear-by-Linear Association		44,008	1	,000	
N of Valid Cases		936			

Tabel 15. Huvi religiooni vastu missiooni piirkonnas

Ristabelid		Mitte veteranid		
		Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema		
Millisel määral tunnete huvi religiooni vastu?		1 Jah	2 Ei	Kokku
1 Üldse mitte	Arv	4	77	81
	%	3,1%	29,8%	20,9%
2 Vähesel määral	Arv	39	138	177
	%	30,0%	53,5%	45,6%
3 Nii ja naa	Arv	40	33	73
	%	30,8%	12,8%	18,8%
4 Küllalt palju	Arv	24	8	32
	%	18,5%	3,1%	8,2%
5 Väga palju	Arv	23	2	25
	%	17,7%	0,8%	6,4%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		118,101 ^a	4	0,000
Likelihood Ratio		125,857	4	0,000
Linear-by-Linear Association		115,167	1	0,000
N of Valid Cases		388		

Tabel 16. Huvi religiooni vastu (mitte veteranid)

Ristabelid		Mitte veteranid		
		RV12 Palun hinnake, kas olete tundnud Jumala või kellegi kõrgema lähedalolevat		
Milline on Teie ametlik perekonnaseis?		1 Jah	3 Ei	Kokku
1 Vallaline	Arv	38	116	154
	%	29,2%	45,0%	39,7%
2 Abielus	Arv	68	122	190
	%	52,3%	47,3%	49,0%
3 Lahutatud	Arv	23	19	42
	%	17,7%	7,4%	10,8%
4 Lesk	Arv	1	1	2
	%	0,8%	0,4%	0,5%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		271,853 ^a	8	,000
Likelihood Ratio		254,589	8	,000
Linear-by-Linear Association		206,095	1	,000
N of Valid Cases		937		
Kas Teil on lapsi?		1 Jah	3 Ei	Kokku
1 Jah	Arv	98	146	244
	%	75,4%	56,6%	62,9%
2 Ei	Arv	32	112	144
	%	24,6%	43,4%	37,1%
Kokku		130	258	388
Chi-Square Testid		Väärtus	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square		13,084 ^a	1	0,000
Likelihood Ratio		13,547	1	0,000
Linear-by-Linear Association		13,051	1	0,000
N of Valid Cases		388		

Tabel 17. Perekonna seis ja laste olemasolu (mitte veteranid)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

TANEL MEIEL,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

**Eesti Kaitseväge veteranide religioosete veendumuste muutus peale sõjateatris
viibimist,**

(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on

lektor, dr. theol. Roland Karo, Tartu Ülikool
(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **05.05.2017**